

কিসী কো দে কে দীল কোঐ নবা
 সঞ্জে ফুগা কোঁ হো
 ন হো জব দিল হী সীনে মে
 তো ফিব মুহ মে জব। কোঁ হো
 র অপনৌ খুন ছোড়েংগে
 হম অপনৌ রজত কোঁ বদলে

সুবুক সব বন কে কা পুঁছে কি
 হম সে সবগবাঁ কোঁ হো ।

“হৃদয় দান কবি উঠি প্রেমিকে কিয় কাৰো-
 বাক মিনতি জনাবলৈ যাব ? প্রেমিকাৰ
 যেতিয়া হৃদয় বোলা বস্তুটোৱেই নাই, মিনতি
 জনায়েই বা কি লাভ ? তেওঁ যেতিয়া
 নিজৰ স্বভাব নেবে, ময়েই বা নিজৰ আত্ম-
 সম্মান জলাঞ্জলি দিবলৈ যাম কিয় : হেবা
 তুমি মোৰ প্ৰতি ইমান নিষ্ঠুৰা কিয় ?”

পৃথিবীৰ প্ৰায়বোৰ প্ৰেমিক কৰিয়েই
 তেওঁলোকৰ দয়িতাৰ অপকপ বৰ্ণনা দিছে ।
 গালিব এই বীতিৰ অকলশৰীয়া ব্যতিক্ৰম ।
 প্ৰিয়াৰ ৰূপৰ বৰ্ণনা তেওঁৰ কবিতাত নাই ।
 হৃদয় লৈয়েই তেওঁ বেছি ব্যস্ত । গালিবে
 তেওঁৰ কবিতা সমূহত প্ৰেমিকাক সদায় ব্যাধ
 বুলি বৰ্ণনা কৰিছে । আৰু নিজকে বৰ্ণনা
 কৰিছে বুলবুল বুলি ।

গালিবৰ প্ৰেমিক জীৱন বোধকৰোঁ
 পোৱা-নোপোৱাৰ দোমোজাতে থাকিল । তেওঁ
 যি বিছাৰিছিল সকলো পালে । সেই সকলো
 পোৱাৰ আনন্দেৰে তেওঁৰ কবিতা মুখবিত হৈ
 আছে ।

ন হোগা যক বয়াবাঁ মান্দগী সে
 জে কৈ কম মেবা

হাবাৰে মোজ এ বফতান হৈ
 নক্শে কদম মেবা
 মুহব্বত খী চমন সে লেকিন
 অব য়হ বেদিমাগী হৈ
 কি মোজ এ বু এ গুল সে নাক
 মে আতা হৈ দম মেবা ।

“শ্ৰান্ত নিজন্তাৰ মাজতো মোৰ হৃদয়ত
 অভাৱ নঘটে । গতিশীল জলতবজ্জৰ বৃদ্-
 বৃদ্ কণিকাৰ ওপত তৰিৰ খোজ পৰিছে ।
 উদ্যান মই ভাল পাইছিলো কিন্তু এতিয়া সি
 নিঃশেষ হৈ গৈছে । ফুলৰ গন্ধ তৰঙ্গত
 মই যে বিকল হৈ পৰিছো ”

ওথাপি তেওঁ ছমুনিয়াহ কাঢ়িছিল
 যেন তেওঁ একোৱেট নেপালে জীৱনত ।
 পৃথিবীৰ চৌখীন প্ৰেমিকগোৰে নিজকে এইদৰে
 অত্যাচাৰ কৰি ভাল পায় । সকলো পাই
 উঠিও মনে মনে ভাবে, তেওঁ একোৱেই
 নেপালে—

য়ে ন খী হমাৰী কিস্মত কি
 বিসালে-যাৰ হোতা
 অগৰ ওঁৰ জীতে বহতে
 যহী ইন্ত জাব হোতা ।

“মোৰ কপালতে নাছিল মিলনৰ মধুৰ আনন্দ
 যদি আৰু কিছুদিন জীয়াই থাকিলোহেতেন,
 তেনেহলে এই একে পৰীক্ষাৰ হুখেই পালো-
 হেতেন ।”

হাঁহি-কান্দোনৰ অপূৰ্ব মিলন এই
 গালিবৰ প্ৰেম । অথচ কোনো স্থিৰতা
 নাই । ই যেন নদীৰ পানীৰ দৰে নহমান ।
 কেৱল বসিকজনেই এই প্ৰেমৰ আশ্বাদ গ্ৰহণ

কবিৰ পাৰে । বসিক গালিবে গোপনে ৰাখি-
বলৈ বিচৰা নাই :

পূৰ ছ' মৈ শিক্বে সে য়োঁ

বাগ সে জৈসে বাজা

ইক জৰা ছেড়িয়ে ফিব দেখিয়ে

কা হোতা হৈ

ইশক কী বাহ মে হে

চৰ্খ মকোকব কী র চালে

মুস্ত ৰোঁ জৈসে কোঈ

আবলা-পা হোতা হৈ ।

“মোৰ মনৰ ভিতৰত ইমান বেছি অভিযোগ থুপ
খাই আছে সেয়া যেন বাদ্য যন্ত্ৰৰ স্তব ।
অকণমান চুই চোৱাচোন বাক কি হয় দেখিবা ।
প্ৰেমৰ বাটেদি ভ্ৰমণ কৰা অতি কঠিন ; নক্ষত্ৰ
খচিত আকাশৰ দৰে ধীৰ গতিৰে বাট বুলিব
লাগে সেই পথেদি । সেই গতি ইমান মন্থৰ,
সি যেন আহত চৰণেৰে বাটেদি গৈ থকাৰ
নিচিনা ।”

মিৰ্জা গালিবৰ সম্পূৰ্ণ নামটো আছিল
মিৰ্জা আছাছুলী খা । তেওঁ জন্ম হৈছিল ১৭৯৭
চনত আগ্ৰা চহৰত । মৃত্যু ঘটিছিল ১৮৬৯
চনত । জন্ম যদিও আগ্ৰা চহৰতে, তথাপি
জীৱনটো কটালে দিল্লী নগৰীত । ৫০ বছৰ
বয়সলৈকে তেওঁ কেৱল পাৰ্চী ভাষাতেই
সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল । উৰ্ছ ভাষাত
লিখিবলৈ লৈছিল, যুগৰ তাড়ণাত । ইংৰাজ
সাংগিতিক বেকনে যিদৰে ভাবিছিল, তেওঁ
জীয়াই থাকিব লেটিন ৰচনাৱলীৰ যোগেদি,
ইংৰাজী ৰচনাৱলীৰ কাৰণে নহয়—ঠিক সেই-
দৰে, গালিবেও ভাবিছিল তেওঁ জীয়াই থাকিব

আলোচনী

পাৰ্চী কবিতাৰ মাজত, উৰ্ছ কবিতাৰ কাৰণে
নহয় ।

তথাপি তেওঁৰ উৰ্ছ কবিতাবোৰ আজিও
জীয়াই আছে । অৱশ্যে কথাটো সচাঁ,
তেওঁৰ প্ৰথম পিনৰ কবিতাবোৰ সিমান বেছি
কোমল আৰু মিহি নাছিল । সেইবাবে
বহুত সমালোচকৰ দৃষ্টিত সৰু হৈ গৈছিল ।
তেওঁ দুখ কৰিছিল :

মুছকিল হৈ জবছ কলাম য়েৰা ঐ দিল

শুন শুন কে উসে শ্বখন

ববানে কামিল

আমন কহনে কি কবতে হৈ ফৰমাইচ

গোয়ম মাহবিল ৰগৰ ন গোয়ম মুছকিল ।

“সফল কবিৰ দৰে মোৰ কবিতা গুনি কঠিন
হৈছে বুলি কয় আৰু মোক সহজকৈ লিখিবলৈ
উপদেশ দিয়ে কিন্তু মই যে কঠিন কবিতাহে
লিখিব পাৰোঁ, সেয়ে নহলে মোৰ পক্ষে
কবিতা লিখাটোৱে কঠিন ।”

শেষ জীৱনত তেওঁ সুৰাৰ প্ৰতি ইমান
বেছি আসক্ত হৈ পৰিছিল যে, তেওঁৰ বন্ধু-
বান্ধৱে প্ৰায়েই তেওঁক দিল্লীৰ বাটৰ পৰা
ঘৰলৈ দাঙি আনিবলগীয়া হৈছিল । জীৱনত
তেওঁ বহুত দুখ পাইছিল । তেওঁৰ লৰা-
ছোৱালী আটাইবোৰ চকুৰ আগতে মৰিল ।
গতিকে তেওঁ মদ খাই নিজকে সাম্বনা দিছিল—

ময় সে গবজ নিশাত হৈ কিস্

ক সিয়াহ কো

হৰ্ক গুনা বেখুদী মুখে

ৰাত দিন চাহি এ ।

“এই ক’লা বেদনা উপশমন কৰিবৰ বাবে
সুৰাৰ আনন্দত হেৰাই যোৱাৰ তৃষ্ণা । এক

আত্ম-বিসৰ্জনৰ ভাবে মোক দিনে-নিশাই খেদি ফুৰিছে ।”

কিন্তু মদ খাবৰ বাবে টকা-পইচাৰ নাটনি পৰিছিল । এহাতে তেওঁক প্ৰেমে বিকল কৰি দিলে । আনহাতে অত্যধিক লাহ-বিলাহত খৰচ কৰি গালিব দেউলীয়া হৈ আহিল । উপায়বিহীন হৈ বন্ধু-বান্ধৱৰ সহায় ভিক্ষা কৰিছিল । গালিবৰ ভয় জানোচা কোনোবাই পিয়লা চোবাহী ছয়োটাকে আঁতৰাই দিয়ে । গালিবে তেতিয়াও কয় :

পিলা দে ওক সে সাকী জো
মুৰাসে নফৰত হৈ
প্যালা গৰ নহী দেতা ন দে
শৰাব তো দে ।

“হেৰা মৰমী, এই অস্পৃশ্য বস্তুটো মোৰ ওঁঠত তুলি ধৰা । পিয়লা নিদিয়া যদি নিদিবা কিন্তু মদ তো নিশ্চয় দিব পাৰা ।”

দেউলীয়া গালিব এইদৰে স্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰতো দেউলীয়া হৈ গ’ল । প্ৰেমৰ বজা গালিব । মৰিও অমৰ হৈ ব’ল সেই দেউলীয়া কবি । সময়ে হৰণ কৰিব নোৱাৰিলে তেওঁৰ কবিতা । সহস্ৰ প্ৰেমিক হৃদয়ৰ চিৰন্তন সত্ৰাট হৈ এতিয়াও জীয়াই আছে । পৃথিবীত যিমান দিনলৈকে উৰ্ছ কবিতা জীয়াই থাকিব, সিমান দিনলৈকে উৰ্ছ কবিতাৰ সিংহাসন তেওঁৰ হৈয়েই ব’ব ।

‡ সায়া বহু আৰু স্মৃতি পানিকৰৰ সহায়েৰে ।

সকলো প্ৰকৃত কবিতাই কবিৰ ব্যক্তিগত অনুভূতিৰ ভাষাময় চিত্ৰ বা ছন্দোময় স্পন্দন ।

—বাণীকান্ত কাকতি—

জীৱৰ বংশানুক্ৰমিক

গুণৰ বহস্য

শ্ৰীকৃষ্ণ কুমাৰ দ্বিতীয়
(প্ৰাক্তন ছাত্ৰ)

জীৱ জগতে পৃথিবীত বংশ বিস্তাৰ কৰে প্ৰজননৰ দ্বাৰা। অলপ মন কৰিলেই দেখা যায় যে জীৱ জগতৰ আটাইতকৈ চমৎকাৰ কথা হৈছে প্ৰজনন। আমি সদায় দেখি আহিছো যে গৰুৰ পোৱালী সদায় গৰু হয়; কুকুৰৰ পোৱালী সদায় কুকুৰেই হয়, আৰু মানুহৰ সন্তানো সদায়েই মানুহ হয়। কুকুৰৰ পোৱালী গৰু, মানুহৰ সন্তান কুকুৰ হোৱাৰ কথা আমি আজিলৈকে শুনা নাই। আকোঁ ক'লা মানুহৰ লৰা ছোৱালী প্ৰায়েই ক'লা হয় আৰু বগা মানুহৰ লৰা ছোৱালী প্ৰায়েই বগা হয়, সেইদৰে পিতাক মাকৰ চুলিৰ দৰে সন্তানৰো চুলি হয় আৰু সন্তানৰো বহুত গুণ পিতাক মাকৰ গুণৰ লগত মিল থকা দেখা যায়। অৱশ্যে মাজে মাজে এইবোৰ নিয়মৰ ব্যতিক্ৰমো হোৱা দেখা যায়। ভাবিলে জীৱ জগতৰ এইবোৰ বহস্যৰ কথা সাধুকথাৰ দৰে লাগে।

যি বিজ্ঞানে জীৱৰ বংশানুক্ৰমিক গুণৰ বিষয়ে আমাক জানিবলৈ দিয়ে সেই বিজ্ঞানক জেনেটিক্ছ (Genetics) বোলে। ১৯০৬ চনত বেটচন (Bateson) নামৰ এজন বৈজ্ঞানীকে এই বিজ্ঞানক Genetics নামেৰে নামাৱৰণ কৰে। ১৬০ চনত কলবেডচন নামৰ জাৰ্মেনীৰ বৈজ্ঞানীক এজন এজোপা সপাতৰ গছক মূল হিচাবে লৈ জীৱ জগতৰ

বংশানুক্ৰমিক গুণৰ বহস্যৰ বিষয়ে গৱেষণা চলাইছিল। তেওঁৰ গৱেষণাৰ ফলাফলৰ দ্বাৰা আৰু আন আন বৈজ্ঞানীকে চলোৱা গৱেষণাৰ ফলাফলৰ দ্বাৰা বুজা গল যে ফুলৰ বেণুৱে গছ এজোপাত গুটি উৎপন্ন কৰাত আগভাগ লয় আৰু মাক বাপেকৰ চৰিত্ৰবোৰ বেণুৰ দ্বাৰাই ডিম্বলৈ (ovule) গতি কৰে।

আধুনিক বংশানুক্ৰমিক গৱেষণাৰ প্ৰতি-স্থাপক হল গ্ৰিগৰ জহান মেণ্ডেল (১৮৬৬) তেওঁ সাধাৰণ মটৰ গছক লৈ বংশানুক্ৰমিকৰ বিষয়ে গৱেষণা চলাইছিল। তেওঁৰ গৱেষণাৰ অন্তত থৈ যোৱা ফলাফলৰ দ্বাৰা জীৱজগতৰ বংশানুক্ৰমিক বহস্যৰ বিষয়ে বহুতো কথা জানিব পৰা হৈছে। জহান মেণ্ডেলৰ বাহিৰেও আন আন বহুতো বৈজ্ঞানীকে তেওঁলোকৰ বহুমূলীয়া সময় নষ্ট কৰি জীৱ জগতৰ বংশানুক্ৰমিক বহস্যৰ বিষয়ে গৱেষণা চলাই বহুতো নজনা কথা আমাক জানিবলৈ দিছে। তেওঁলোকৰ কেইজনমানৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ফ্ৰেনচিচ গেলটন (১৮২২-১৯১১),
আগষ্ট ৱাইজমেন (১৮৩৪-১৯১৪), হোগ ডি
ভেৰিচ (১৮৪৮-১৯৩৫) কাৰ্ল পিয়েৰচন (১৮৭৫-
১৯৩৬), ইউলিয়াম বেটচন (১৮৬১-১৯২৬)
আদিয়েই জেনেটিক্ছ (Genetics) ৰ ভাৰাল
চহকি কৰি গছে।

এখন মোচাক যেনেকৈ কিছুমান তৰপৰ

দ্বাৰা গঠিত ঠিক তেনেকৈ জীৱ দেহো অসংখ্য কোষৰ (cell) দ্বাৰা গঠিত। এই কোষবোৰ বিভাজন হৈ যেতিয়া নতুন নতুন কোষৰ সৃষ্টি হয় তেতিয়াই আমি জীৱদেহৰ কলেবৰ বৃদ্ধি হোৱা বুলি কওঁ। প্ৰত্যেক জীৱদেহতে প্ৰটো-প্লাজম (Protoplasm) নামৰ জেলিৰ নিৰ্চনা এবিধ বস্তু থাকে আৰু প্ৰত্যেক কোষতে সুস্পষ্ট জালেৰে গঠিত একোটা নিউক্লিয়াচ (Nucleus) বা কোষকেন্দ্ৰ থাকে। এই নিউক্লিয়াচবোৰ চুট চুটি সূতাৰ দৰে কিছুমান বস্তুৰে গঠিত সেইবোৰক ক্ৰমোচম (Chromosome) বোলে। জীৱদেহৰ সকলোবোৰ জীৱকোষৰ (Reproductive cell) নিউক্লিয়াচত সমান সংখ্যাৰ ক্ৰমোচম থাকে। মাত্ৰ জনন কোষত আনবোৰ কোষত থকা ক্ৰমোচমৰ সংখ্যা আনবোৰ কোষত থকা ক্ৰমোচমৰ সংখ্যাৰ আধা।

মৰগেন (Morgan) আৰু তেওঁৰ লগৰীয়া বিলাকে জীৱৰ বংশানুক্ৰমিক আৰু প্ৰজনন বহস্যক লৈ ডৰসোফিলা মেলানোগেচটাৰৰ (Drosophila Melanogaster) ওপৰত চলোৱা গৱেষণাৰ ফলাফলকে লৈ আজি তেওঁবিলাকে ক্ৰমোচম সূত্ৰ (Chromosome theory) আমাৰ আগত দাঙি ধৰিছে। এই সূত্ৰমতে জীৱকোষত থকা ক্ৰমোচমবোৰৰ সংখ্যা সদায়ে যুগ্ম (Even) এই ক্ৰমোচমবোৰৰ ঠিক আধা সংখ্যক আহে মাকৰ পৰা আৰু বাকী আধা সংখ্যক আহে পিতৃৰ পৰা। গতিকে প্ৰত্যেক জীৱকোষতে হুবহু একে ছুটা ক্ৰমোচম যোৰা (Pair) বান্ধি থাকে। এই ক্ৰমোচম দোৰতে মাক বাপেকৰ গুণানিবোৰ থাকে আৰু ক্ৰমোচমৰ সহায়ত এই গুণবোৰ

বংশানুক্ৰমে থাকি যায়। অৱশ্যে প্ৰত্যেক জোৰা ক্ৰমোচম হুবহু একে ছুটা ক্ৰমোচমৰ জোৰা হলেও মতা (male) জীৱকোষৰ এজোৰ ক্ৰমোচম ছুটা বেলেগ গুণ বিশিষ্ট ক্ৰমোচমৰ দ্বাৰা গঠিত। মাইকী (female) জীৱকোষত কিন্তু এই ক্ৰমোচমবোৰ হুবহু একে ছুটা ক্ৰমোচমৰ জোৰা। এইবোৰ ক্ৰমোচমক যৌন ক্ৰমোচম (sex chromosome) বোলে। আৰু ইহতক ইংৰাজী আখৰৰ X আৰু Y ৰে চিনাক্ত কৰা হয়। মাইকী (female) জীৱকোষত এই যৌন ক্ৰমোচম যোৰ ছুটা X ক্ৰমোচমৰ যোৰ। এইখিনি প্ৰাৰ্থক্য থকাৰ বাবেই সম্ভাৱন বোৰৰ কোনো হয় মাইকী আৰু কোনো হয় মতা।

মতা আৰু মাইকী কোষৰ মিলনৰ সময়ত মতা কোষৰ যৌন ক্ৰমোচমযোৰ দুভাগ হৈ এটা X ক্ৰমোচম আৰু আনটো Y ক্ৰমোচম হয়। সেই দৰে মাইকী কোষৰ যৌন ক্ৰমোচম যোৰ দুভাগ হৈ দুটা X ক্ৰমোচম হয়। এতিয়া দুয়োটা যৌন কোষৰ মিলনত মতা X ক্ৰমোচম টোৱে মাইকী X ক্ৰমোচমৰ লগত যোৰ বান্ধি দুটা X ক্ৰমোচমৰ যোৰা থকা জীৱ কোষৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। এনে হলে এই নতুন কোষৰ সম্ভাৱন হব মাইকী। আকৌ মতাৰ Y ক্ৰমোচমটোৱে মাইকীৰ X ক্ৰমোচমৰ লগত যোৰ বান্ধি XY দুটা ক্ৰমোচমৰ যোৰ থকা জীৱ কোষৰো সৃষ্টি কেতিয়াবা হয়। তেতিয়া সম্ভাৱন হব মতা। এয়েই হল জীৱৰ তথ্যৰ বহস্য।

এইদৰেই ক্ৰমোচমৰ সহায়ত বংশানো-
ক্ৰমিক অনাগ্ৰ গুনো সতি সম্ভৱিতলৈ যায়।
আমাৰ বাগিছাত যদি বঙা ফুল আৰু বগা
ফুল থাকে আৰু বঙা ফুলৰ বেছ বগা ফুলত
পৰি বগা ফুলৰ অণুকোষৰ লগত মিলন হয়
তেনেহলে নতুনকৈ হোৱা ফুলৰ বং বঙাও নহব
বগাও নহব। তাৰ বং বগা বঙাৰ মাজতে
গোলাপী (Pink) হব। এই গোলাপী বঙৰ
ফুলবোৰৰ পৰা ওপজা কিন্তু সকলোবোৰ
ফুলৰ বং গোলাপী নহব। শতকৰা ৫০
ভাগৰ বং হব গোলাপী শতকৰা ২৫ ভাগৰ
বং হব বগা আৰু ২৫ ভাগৰ বং হব বঙা।
ইয়াতো নিশ্চয় বহস্য এটা সোমাই আছে।
কেৱল বগা বঙৰ ফুল হব লাগিলে ফুলৰ
কোষৰ বং নিৰ্ণয় কৰা ক্ৰমোচম যোৰ হব
লাগিব লু-লু একে। বগা আৰু বঙা ফুলৰ
মিলনত হোৱা ফুলৰ বং নিৰ্ণয় কৰা ক্ৰমোচম
যোৰৰ এটা আছিল বগা ফুলৰ পৰা আৰু
আনটো আছিল বঙা ফুলৰ পৰা। গতিকে
ফুলৰ বং বগা বঙাৰ মাজমাজি গোলাপী
হব। বগা ফুলৰ বং নিৰ্ণয় কৰা ক্ৰমোচমযোৰ
ইংৰাজী A A আখৰেৰে নিৰ্ণয় কৰিলে
আৰু বঙা ফুলৰ বং নিৰ্ণয় কৰা ক্ৰমোচম
যোৰ BB আখৰেৰে নিৰ্ণয় কৰিলে
সিহঁতৰ মিলনত হোৱা গোলাপী বঙৰ ফুলৰ
বং নিৰ্ণয় কৰা ক্ৰমোচম যোৰ AB আখৰেৰে
নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব। এতিয়া এই গোলাপী
বঙৰ দুটা কোষৰ ভিতৰত মিলন হলে বং
নিৰ্ণয় কৰা ক্ৰমোচম দুয়োযোৰৰ A আৰু B
ক্ৰমোচম দুটা প্ৰথমতে যোৰ বান্ধি পৃথক
হব। ইয়াৰ পিচত এটা কোষৰ A ক্ৰমোচম

টোৱে আনটোৰ A ক্ৰমোচম লগত
লগ লাগি এযোৰ AA ক্ৰমোচম এটা কোষৰ B
ক্ৰমোচমটোৱে আনটোৰ B ক্ৰমোচমৰ লগত
লগ লাগি দুয়োৰ AB ক্ৰমোচম তৈয়াৰ
কৰিব। AA ক্ৰমোচম থকা ফুলবোৰ হব
বগা আৰু BB ক্ৰমোচম থকা ফুলবোৰ হব
বঙা আৰু AB ক্ৰমোচম থকা ফুলবোৰ হব
গোলাপী। যিহেতু AB ক্ৰমোচম হল দুয়োৰ
AA ক্ৰমোচম হল এযোৰ আৰু BB ক্ৰমোচম
হল এযোৰ গতিকে শতকৰা ৫০ ভাগ ফুল হব
গোলাপী, ২৫ ভাগ বগা আৰু ২৫ ভাগ হব
বঙা। ফুলৰ দৰেই মানুহ, হাঁহ, পাৰ গৰু
ছাগলীবোৰ বং এই একেদৰেই ক্ৰমোচমৰ সহায়ত
নিৰ্ণয় কৰে।

প্ৰত্যেকটো ক্ৰমোচমে বহুতো গুণৰ
পৰিবাহক (Carrier)। প্ৰত্যেকটো ক্ৰমোচমৰ
গাত কিছুমান আৰু আৰু চিন আছে। এই
প্ৰত্যেক আঁক আঁক চিনে বিশেষ বিশেষ
গুণৰ পৰিবাহক। ক্ৰমোচমৰ গাত বিভিন্ন
গুণ পৰিবাহক এই ক্ষুদ্ৰাতিক্ষুদ্ৰ চিহ্নবোৰক
“জিন” (Gene) বোলে। যেনেকৈ পদাৰ্থৰ
মূল হল পৰমানু ঠিক তেনেকৈ জীৱজগতৰ
জীৱনৰ মূলেই হল এই জীনবোৰ। এই
জীনবোৰে ফুলৰ গোকৰ পৰা আৰম্ভ কৰি
মানুহৰ চকু কাণ হাত আদি সকলোৰে নিৰ্ণয়
কৰে।

জিনৰ বাবেই মানুহৰ সম্ভাৱন হয়
মানুহ আৰু গৰুৰ পোৱালী হয় গৰু।
জিনৰ বাবেই মানুহৰ জীৱকোষ এনেদৰে বিভাজন
হয় যে তাৰ ফলত হাত, ভৰি, নাক, কান

আদি অঙ্গ পতঙ্গ বোৰ গঠন হয় । জিনৰ বাবেই গোলাপৰ গোক্ৰ ভাল আৰু গান্ধী পোকৰ গোক্ৰ বেয়া । এই জিনবোৰ ক্ষুদ্ৰ হলেও পৰমানু গঠক বহুগুণে ডাঙৰ । একো একোটা জিনত অন্ততঃ এক নিযুত পৰমানু আছে । একোটা জিনক এটা বৃহৎ অল্প বুলিব পাৰি ।

প্ৰত্যেকটো জিনে একো একোটা গুণৰ পৰিবাহক । অসংখ্য গুণৰ বাবে অসংখ্য জিন আছে । এই জিনবিলাকৰ ভিতৰত পাৰ্থক্যও আছে । ইয়াৰ কাৰণ এয়ে যে যিবোৰ পৰমানু লৈ জিনবোৰ গঠিত সেই পৰমানু বোৰ বেলেগ জিনত বেলেগ বেলেগ ভাবে অবস্থান কৰে । জিনত থকা নিযুত পৰমানু ভিন্ন ভিন্ন প্ৰকাৰে অৱস্থান কৰি গুণৰ জিন উৎপাদন নকৰে । কে'তয়াৰ বিশেষ কাৰণত জিনৰ পৰমানু বোৰৰ সাজ সজ্জাৰ (arrangement) ব্যতিক্ৰম হয়

তেতিয়া নতুন গুণবিশিষ্ট জিনৰ সৃষ্টি হয় । এইদৰে নতুন গুণবিশিষ্ট জিনৰ সৃষ্টিৰ ফলত নতুন গুণবিশিষ্ট জীৱৰ সৃষ্টি হয় । ইংৰাজীত এই নতুন গুণবিশিষ্ট গুণৰ সৃষ্টি হোৱা প্ৰণালীক মিউটেচন (mutation) বোলে । মিউটেচন প্ৰকৃতিৰ নানা কাৰণত হৈয়েই আছে । পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাৰ লগত খাপ খুৱাই জীৱ বাচি থাকিবলৈ নতুন নতুন গুণ সম্পন্ন জিনৰ সৃষ্টি হৈয়েই আছে ।

বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতিৰ ফলত জীৱন বহুসাৰ বিষয়ে এতিয়া বৈজ্ঞানিক বিলাকে ভালদৰে ধৰিব পাৰিছে । ভবিষ্যতে কোনো ৰাসায়নিকে গবেষণাগাৰত পৰমানু সজাই জিনৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰিলে বিজ্ঞানে জীৱনো সৃষ্টি কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা বুলিব লাগিব ।

Referrences College Botany vol II
by Mukharjee and Ganguli

সংকীৰ্ণ মনোভাৱ লৈ কোনো জাতিয়েই মহান হব নোৱাৰে ।
— ভৱাহৰলাল নেহৰু —

এই বছৰ বেডমিন্টন খেলৰ শ্ৰেষ্ঠ
প্ৰতিযোগী
শ্ৰীস্বৰূপ শৰ্মা।

এই বছৰ শ্ৰেষ্ঠ অভিনেতা ৰূপে
খ্যাতি লাভ কৰা শ্ৰীঅনিল মণ্ডল।

কলেজ সপ্তাহৰ ক্ৰীড়া প্ৰতিযোগীতাৰ
শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিযোগী
শ্ৰীৰোহিনী দৰবা।

কলেজ সপ্তাহৰ ক্ৰীড়া প্ৰতিযোগীতাৰ
শ্ৰেষ্ঠা প্ৰতিযোগী(ছোৱালীৰ)
শ্ৰীমতী প্ৰতিমা দত্ত।

মিছিং ঐ-নিতম (প্ৰেম-প্ৰণয়)

গীতৰ সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য

শ্ৰীৰাম নাথ দাস
তৃতীয় বাৰ্ষিক ক'লা
কানৈ কলেজ
১৯৬৭

মানুহৰ অন্তৰৰ কৰুণ সুৰ প্ৰকাশ
পায় মনৰ আনন্দ বা বেদনাই সৃষ্টি কৰা
জোঁৱাৰৰ পৰশেৰে। আমাৰ অৱচেতন অণাস্ত
মনবোৰক যেতিয়া কোনো এটা অনুভূতিয়ে
আহি আগুৰি ধৰেহি তেতিয়া মন সমুদ্ৰত
নানান প্ৰাণ গঙ্গাৰ জোঁৱাৰৰ সৃষ্টি হয়।
সেই ভাৱ, আবেগ, অনুভূতিবোৰ যেতিয়া
লিখনিৰ আগত ধৰা পৰে বা শব্দ মুখৰ
মুখেদি প্ৰকাশ পায় সেয়ে হয় 'ঐ-নিতম' বা
প্ৰণয় গীত। সেই ঐ-নিতম বা প্ৰণয় গীতি
বোৰ হৈছে সমাজৰ বিৰহ বিচ্ছেদ, হৰ্ষ বিবাদ
আদিৰ প্ৰতিধ্বনি। সমাজৰ ৰূপ অঙ্কন কৰাৰ
বাবেই সামাজিক গীতি-সাহিত্য নাম পায়।
মিছিং ঐ-নিতম বোৰে মিছিং সমাজৰ ৰূপ
অঙ্কন কৰে বাবেই মিছিং গীতি সাহিত্য নাম
পাইছে। মিছিং 'ঐ-নিতম' বোৰৰ সাহিত্যিক
সৌন্দৰ্য্যও কম নহয়। ঐ-নিতম বোৰৰ সুৰ
আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গয়ে মন আগুহ কৰে আৰু
ছখ-দৈনা, বিৰহ বেদনাই জৰ্জৰিত কৰা এখনি
অন্তৰৰ কথা কয়। আনকি একো একোটা
গীতে মানুহৰ অন্তৰত সুপ্ত হৈ থকা অনুভূতি-
বোৰ জাগ্ৰত কৰি বাস্তৱ ৰাজত এখনি চিত্ৰ
ফুটাই তোলে। A hunt এ কৰ দৰেই -
'Music is the medicine of all
breaking hearts.' দৈনা ভবা এখনি

দক্ষ হিয়াৰ ভঁৰথ স্বৰূপ মিছিং ঐ-নিতম বোৰে
মানুহৰ সকলো চিন্তা দূৰ কৰি নিয়ল পানীৰ
দৰে মনক পৱিত্ৰ কৰি তোলে। কোমল
হিয়াৰ আবেগ ঢালি দি প্ৰকাশ কৰা একো
একোটা 'ঐ-নিতম'ৰ সুৰ আৰু গভীৰ অৰ্থপূৰ্ণ
ভাৱৰ লহৰীয়ে সময়ৰ সোঁতত লুপ্ত হোৱা
পাহৰণৰ সোঁতত উঠি ধৰা হাজাৰ বিজাৰ
মধুৰ স্মৃতিৰ সোঁৱৰণীৰ সন্তেদ দিয়ে।
এই মিছিং ঐ-নিতমবোৰ হৈছে মিছিং দৈন-
ন্দিন জীৱনৰ এটা অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ। "The
very memory is the diary that
we all carry about with us."
স্মৃতিবোৰ হৈছে দৈনন্দিন জীৱনৰ কাৰ্য্য
তালিকা -। এই স্মৃতিবোৰে মানুহৰ অন্তৰ
জাগ্ৰত কৰি আৰু বিভিন্ন ভাৱত বিভোৰ কৰি
বিভিন্ন ধৰণৰ গীত পদৰ সৃষ্টি কৰি সাহিত্যৰ
সৌন্দৰ্য্য ফুটাই তোলাত প্ৰেৰণা যোগায়।
আবেগপূৰ্ণ অন্তৰৰ ভাৱৰাশিকেই গীত পদৰ
ছন্দ আৰু লয়লালিত্যপূৰ্ণ ভাৱ-ভাষা আৰু
ভঙ্গীমাৰে ঐ-নিতম'ত প্ৰকাশ কৰা
হয়। এই 'ঐ-নিতম'কে অসমীয়াত
বন গীত বা প্ৰণয় গীত বোলা হয়। এই
মিছিং 'ঐ-নিতম' বোৰত নিহিত হৈ আছে।
যৌৱনৰ সুখ ছখ, প্ৰেম প্ৰণয়, বিৰহ
বেদনা। শব্দৰ মাধৱ দেৱৰ কৰি বৰগীতৰ

উচ্চাঙ্গস্বৰেবে অসমীয়া গীতি সাহিত্য যেনেকৈ চমকুৎ মিছিং গীতি সাহিত্যতো ঐ-নিতম বিলাক চিত্ৰ আৰু প্ৰকাশ ভঙ্গীৰ মাধুৰ্য্যৰে সমুজ্জল হৈ আছে। ঐ-নিতম বিলাক কৰুণ বিষাদপূৰ্ণ, আৰেগ অনুভূতিৰে চহকী।

প্ৰকৃতিখন গান্ধীৰ্য্য আৰু মৌন্দৰ্য্যৰ মিলনভূমি (Meeting ground of sublime and beauty.) এই মনোমোহা প্ৰকৃতিৰ প্ৰত্যেক বস্তুৱেই নানা ঋতুত যেনেকৈ ন-ন সাজ লয়, 'ঐ-নিতম' বোৰো ন-ন ভাৱে ন-ন সুৰ লৈ প্ৰকাশৰ পথত আগবাঢ় আহিছে—“The mishings' Oi — nitam advancing and growing in its fresh and novelty with beauty and elegance getting the new mode of thoughts and idioms on the path of revelation.”

আনক প্ৰকৃতি ভৰালৰ পৰাই আদৰ্শ লৈ মানুহে বিভিন্ন ধৰণৰ কাৰ্য্যৱলীৰ চিত্ৰ অঙ্কন কৰিব লাগিছে। প্ৰকৃতিৰ প্ৰত্যেক বস্তুৰ মতে মানৱ জীৱণৰ কাৰুকাৰ্য্যবোৰ বিজ্ঞাৰ বিচাৰে মানুহে। হয়টো প্ৰকৃতিয়েও নিজেই শাস্তিৰ ভঁৰাল। মানুহে অশান্তি বোধ কৰিলে প্ৰকৃতিৰ বুকুৰ পৰাই শাস্তি লভিব বিচাৰে। এসময়ত Roussean এ কৈছিল—“Nature is to be studied and followed.” কিয়নো প্ৰকৃতি ৰাজ্যতে সকলো আছে। প্ৰকৃতিৰ নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্য্য আৰু মানৱ প্ৰাণৰ সুস্বাদু তিহুস্বাদু অনুভূতিবোৰ চিত্ৰিত হয় মানুহৰ গীত পদ বোৰত। এই

গীত পদবোৰ কেনেকৈ ভাৱ-ভাষা সাহিত্য আদিৰে সমৃদ্ধ হবলৈ পালে— ইও এক বহস্য। এই গীত মাত বোৰ আমাৰ মন ফুলনিত ফুলি থকা আশা-আকঙ্ক্ষা, ইচ্ছা-অনিচ্ছা বোৰৰ প্ৰতিধ্বনি মাথোন। মানস ফুলনিত ফুলিথকা ভাৱবাশি মৰহি যায় যদিহে সাৰ জাৱৰব পৰশ নাপায়। মালীয়ে কিন্তু তাকে সজাই পৰাই অনেক সাৰ জাৱৰ দি গজালিৰ পোখা মেলাই ফুলগিৰ মৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধি কৰে। ইংৰাজ কবি Shakespear এ কোৱাৰ দৰে “Our bodies are our gardens to which our wills are gardeners either to have sterile with idleness or manured with industry.” এনেকৈ হৃদয় বাগিছাৰ মাজত ফুলি থকা ভাৱবাশি সঞ্জীৱিত হৈ উঠি সাহিত্যৰ সাজ পৰিধান কৰি প্ৰকাশিত হয়—“ঐ নিতম” বোৰ মিছিং 'ঐ-নিতম' বোৰৰ সাহিত্যিক মৌন্দৰ্য্যও লক্ষ্য কৰিব লগীয়া। এজন মিছিং ডেকাই গায়—

তেলে দঞে লিচাছুং
লিচিং ঐয়া লিচিলা
ঐয়ে বিনা চিচাছুং
গেঞিঞক ঐয়া গেঞিঞকলো ॥

As the sun rises up
in the east horizon
with its red colour
So also my darling grown up
Like a lily-bloom
Shining with faces and smiles

“পূব দিগন্তত প্রকৃতি দেৱীয়ে সূৰ্য্যৰ সাতোতা
 বঙৰ হেঙুলীয়া বৰণৰ পোহৰ মেলি দি পৃথিবীৰ
 অন্ধকাৰ দূৰ কৰি প্ৰাণীৰ শক্তিৰ সঞ্চাৰ কৰে ।
 প্ৰিয়াইও গাৰ শ্যামবৰণীয়া ৰূপেৰে লহপহকৈ
 বাঢ়ি আহি চেনেহৰ পোহৰেৰে পোহৰাই
 শোকাতুৰ প্ৰাণত তৃপ্তিৰ শাস্তিপানী চটিয়ালে ।”

এইয়া মিছিং ডেকাই চেনেহী প্ৰিয়াৰ
 সৌন্দৰ্য্যৰ মুখ খনি সূৰ্য্যৰ মুখত দেখা পাইছে ।
 মিছিং ডেকা গাভৰুৱে প্ৰকৃতিৰ সুন্দৰ বস্তুৰ
 লগত তুলনা দি গীত মাত বচনা কৰি ইয়াৰ
 সৌন্দৰ্য্যৰ শোভা বঢ়ায় । মিছিং ‘ঐ-নিতম’
 বোৰো অসমীয়া গীতৰ দৰেই ‘কমোৱা তুলা-
 বোৰ যিদৰে উৰিছে সেইদৰে উৰিব ধৰে ।
 এইবোৰ ‘ঐ-নিতম’ বিশেষকৈ যোৱনৰ উদ্গাদনাৰ
 কলৰৰ । গতিকে কব পাৰি যে বসন্তৰ
 উদ্গাদনাই সিহঁতৰ প্ৰধান অস্থপ্ৰেৰণা (stim-
 ulate) ইংৰাজ কবি Tennyson এ কবৰ
 দৰে—“In the spring time a young-
 man’s fancy lightly turns to tho-
 ughts of love ” অৰ্থাৎ চতে গৈ স্তাগ
 পোৱাতে ‘ভোবনী লতাও ফুলে’— সেইদৰেই
 মোৰ “বকুৰে চেনাই”ৰ ভাৱ প্ৰসঙ্গও ফুলি
 উঠে । সেই দৰে মিছিং ডেকা গাভৰুৱে
 বসন্তকালৰ প্ৰকৃতি ৰাজ্যৰ সুন্দৰ সুন্দৰ বস্তুৰ
 সৌন্দৰ্য্যক লৈ আনন্দৰ চ’ৰাঘৰৰ সৃষ্টি কৰে—

সুমুখাং আপ্পুন পুনগেলা
 ছুম্গাক্ ইক্ৰি চুগেলা
 পপিৰ ঐয়া আলাপ্পে
 লেবেলি মমান কাই ॥

Getting the flowers from the forest

putting the flowers on the head
 In guise of a butterfly
 Let us move to and fro
 In sprightly dance.

এইদৰে হাবিৰ ফুল ছিঙি, খোপাত
 গুজি লৈ পখিলা পাখিৰ বেষেৰে ৰমক-
 জমক কৰোঁগৈ বুলি প্ৰিয়াক অনুৰোধ কৰে— ।
 প্ৰকৃতিৰ সুন্দৰ প্ৰাণী পখিলীৰ লগত আৰু
 প্ৰকৃতিৰ ফুলৰ লগত তুলনা দি কয়— আহা
 প্ৰিয়া! হাবিৰ ফুল পাহি ছিঙি তোমাৰ
 মূৰত গুজি লৈ তোমাৰ মূৰৰ সৌন্দৰ্য্য বৃদ্ধি
 কৰোঁ । আমিও পখিলাৰ দৰেই নাচি-বাগি
 ৰং তামাচাৰ স’তে খেলোঁগৈ..... ।

যেতিয়া কোনো এটা ঘটনা (fact)
 লৈ মিছিং ডেকা-গাভৰুহঁতৰ জীৱনৰ বিচ্ছেদ
 ঘটে, তেতিয়া অস্তৰৰ আশাৰ বস্ত্ৰি লুমাই
 নিৰাশাৰ ডাৱৰে শোকসিক্ত কৰাৰ কাহিনী
 প্ৰকাশ কৰে বিষাদ আৰু গভীৰ সুৰেৰে :

‘চাব চুতাগাই, ইচিং আ-মিপে
 ৰেপান্ চুকাং, ইচিং বেংকেপে ॥

(এয়া— একেলগে উঠি আহিলো
 গছৰ পুলিৰ দৰেই— ইফালে হলো গছৰ
 দালৰ দৰেই— বিচ্ছেদৰ বেলিকাত পৰি
 প্ৰেমৰ ৰাঙ্কোন ছিঙি গ’ল ।)

ডেকা গাভৰুৰ মাজত যেতিয়া বিচ্ছেদ
 ঘটে নাইবা ভৱিষ্যত মিলন মন্দিৰ গঢ়ি
 তো ৰ যি আশা বুকুত বান্ধি থোৱা আছিল—
 সেই আশা যদি অপূৰণ হৈয়ে ৰ’ল—তেতিয়া

প্ৰিয়াৰ সৈতে ভৱিষ্যত মিলনৰ অভিলাস
অন্তৰত বাজি থকাৰ ইঙ্গিত দিয়ে ঐতিহ্যমৰ
দ্বাৰা :—

ৰাম-পাৰ শিব্ৰুপে
দেবচূপে মেতাগাই
ঐনম কাৰকিন্ দক্ৰেবং,
চিংগেনা আপ্লন্ পে
য়িংগেন ঐয়া যিংগেন্নাই
য়িপান যিবান চুকাবং ॥

We have desired to fly
As a pair of Acquetic-bird,
But at the critical juncture
of time as the
Cotton float, so do we float
away.

স্মৃতি বোলা বস্তুটো নথকা হলে মানুহৰ
বহুতৰ্থিন দুখকষ্ট কমিলেহেঁতেন । স্মৃতিৰ
অত্যাচাৰে বহুতৰে প্ৰাণ জুকলা কৰে ।
সমুখৰ স্মৃতি এৰি নতুনৰ পাতনি মেলা
সহজ নহয় । যুগে যুগে নিমগ্নৰ চোৰাং
বেপাৰ হোৱাৰ দৰেই যুগে যুগে যৌৱনৰে
চোৰাং বেপাৰ হোৱা নাই তাক কোন কব ?
ক'ত ডেকা-গাভৰুৱে প্ৰেমত মুগ্ধ হৈ—প্ৰেমৰ
পৰশ বিছাৰি হাবাথুৰি খাইছে তাৰ লেখ নাই ।
প্ৰেমৰ মোহৰ জালত ক'ত জন পৰিছে
তাৰ সীমা নাই । প্ৰেমৰ সুৰৰ ধ্বনি—
পাখি মেলি আহে সেই সুৰৰ আহবানত সেই
বেহু ৰূপত আকৃষ্ট নহৈ নোৱাৰে মানৱীয়
আত্মা । আত্মা আছে যেতিয়া কিঞ্চিৎ আশা
আকাঙ্ক্ষাই হিয়াত চৌ খেলি খেলি যায়

“চকুৱে বিচাৰে মোৰ অপকৃপ ৰূপ বেথা,
পৰাণে বিচাৰে মোৰ জীৱনৰ মোহ ; বুকুৱে
আপোন সুৰে বিচাৰি বিছাৰি ফুঁৰে মৌসনা
জীৱনৰ কুমলীয়া কোঁহ” । যেতিয়া বিচাৰি
বিচাৰি হিয়াৰ তৃপ্তি নেপায়, অতিবাহিত হৈ
যোৱা সপোন দিনৰ বঙালি দিনৰ কথাবোৰ
ভুমুকি মাৰে স্মৃতিৰ আঁৰে আঁৰে । সেয়েহে
গায় :—

লাগিমাং কায়েমা
মগেমাং লেবেলি
আচিন্চ'ক আগম্চেম্
আনি চিদ' য়াম' ত'ক ॥

Neither I want love
Nor I want affection
Let it flame, the heart-rending
blaze
But seperation makes tearing
And
Reminds the past memories.

এইয়া প্ৰেমত হাবাথুৰি খোৱা, বিচ্ছেদৰ
আঘাতে জুকলা কৰা মিহিং ডেকা গভাৱে
হিৰা উৰুৱিয়াই দহা উদঙাই নিজক নিজে
ভংগনা কৰিব লাগিছে । মৰম চেনেহৰ
পৰা বিদায় লব বিছাৰে ‘মোক একে কে
মৰম চেনেহ নেলাগে, মোৰ বুকুতেই বুকুৰ
জুই জ্বলক ; যেনে যেনে ওলাই অহা বিচ্ছেদৰ
চকু পানী বোৰে মোক অতীত মিলনৰ সুখৰ
কথা সোঁৱৰাই দি বৰকৈ অত্যাচাৰ কৰিছে ।’

প্ৰিয়াৰ ৰূপ আৰাধনা কৰি মিহিং
ডেকাই কল্পনাৰ উপমা স্মৃতিৰে স্মৃতি
কাটি

প্ৰিয়াৰ সৌন্দৰ্য্যক প্ৰকৃতিৰ ফুল-ফল আদিৰ
ৰূপৰ লগতে ৰূপ দিব বিছাৰে ।

ইটিং ঐয়া কাংকানে
আপ্পুন ঐয়া পুন্নাম্দে
ঐনক ঐয়া কাংকানে
কয়ম ঐয়া বিনাম্দে ॥

The beauty of the tree adorn its
blooming flowers
The beauty of darling adorn with
her shining faces and smiles.

ফুলি থকা পাহিটিয়ে গছৰ সৌন্দৰ্য্য
বঢ়োৱাৰ দৰেই মুখত থকা হাঁহিটিৱেও চেনেহীৰ
সৌন্দৰ্য্য বঢ়াইছে । মিছিং ডেকাই বনৰীয়া
ফুলৰ মাজতো প্ৰিয়াৰ হাঁহি ৰিৰিঙি থকা
দেখা পাইছে । যাক গভীৰ হিচাবে ভাল
পায় যাৰ প্ৰতি বেচি আকৃষ্ট যাক যৌৱনৰ
প্ৰথম দৰ্শনত (first love at sight) অৰ্থাৎ
যৌৱনৰ কলবৰৰ সুৰৰ সন্ধিক্ষণত যাৰ সতে
প্ৰেমৰ গুপ্ত মিলন দি সৰগ বচনা কৰি
আহিছে তাক সৰ্ব্বশ্ব গতাই দিবলৈ সংকোচ
ৰোধ নকৰে মিছিং ডেকাই । তাইৰ প্ৰতি
যি প্ৰেম, যি মৰম সি অতি গভীৰ ।
ৰয়নাৰে চপাব নোৱাৰা বহুতো মৰম । তেনে
দৃষ্টান্ত ঐনতম বোবত প্ৰকাশ পাইছে :—

নন্নিং কালিক চুনামে
নন্নিং আচিন বিনামে
নন্নিং মেবম চুত্বং ॥

I have seen only you
I have admired only you
I desired only you.

যৌৱনৰ উন্মাদনাই তোমাৰ প্ৰতি দৃষ্টি আকৰ্ষণ
কৰিছিলে তোমাকেই মই ভাল পাই আহিছোঁ
আৰু এতিয়াও তোমাৰ প্ৰতি ভাল পোৱা
ত্যাগ কৰিব পৰা নাই ।

এইয়া মিছিং ডেকা ডেকেবী হঁতৰ
দৈনন্দিন জীৱনৰ লগত ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ থকা
আনন্দ, বিষাদ আদিৰ সুৰৰ ঝঙ্কাৰ । সিহঁতৰ
দৈনন্দিন জীৱনৰ খেলা ধূলাৰ ; আশা
আকাঙ্ক্ষাৰ হিয়াৰ বীণৰ তাঁৰৰ কল্লোল ধ্বনিত
হৈ আছে গীত মাত বোবত । ইয়াৰ ঘাই
কাৰণ হ'ল ডেকা ডেকেবী হঁতৰ অন্তৰত
জ্ঞানৰ বা আধ্যাত্মিকতাৰ পোহৰ নপৰাতো ।

সিহঁতৰ কাৰণে মনো-মোহা জগত খনেই
সকলো আৰু মৃত্যুৱেই তাৰ সীমা 'On
earth a broken arch, in heaven
a complete circle' — বুলি মৃত্যুৰ
সিপাৰৰ মিলন দিনলৈ চকু মেলি চাবৰ
দৃষ্টি শক্তি নাই । সেই কাৰণে "আজিয়েই
দিয়া কালিলৈ কিয় কোনে জানে মোৰ কালি
কি হ'ব" বোলাৰ দৰেই জীয়াই থকা দিন
কিটাত ৰং তামাচাৰ স'তে খেলে যেন প্ৰশান্ত
মহাসাগৰৰ উত্তাল তৰঙ্গ স'তে খেলিছে ।
ওমৰ খায়ামেও তাহানি সেই একে ভাৱেই
প্ৰতিধ্বনি দিছিল :—

Ah beloved ! fill the cup that
Clear to-day ; why to-morrow
Why to-morrow..... বুলি ।

মিছিং সকলৰ কোনো লিখিত সাহিত্য
নাই যদিও মৌখিক সাহিত্যত তেওঁলোক চহকী ।

তেওঁলোকৰ গীত, পদ, 'ঐনিমতম' বোৰেই হৈছে মৌখিক বা গীতি-সাহিত্য। বিবিধ গীত পদ আৰু সাধু প্ৰবচনবোৰ চলিত আছে। তেওঁলোকৰ বেচি ভাগ বন-গীত, বিহুগীত, ভুই বোঁৱা গীত, নাওঁ বোঁৱা গীত প্ৰণয় সূচক। মিছিং ভাষাত প্ৰকৃত প্ৰণয়াত্মক গীতক 'ঐনিমতম' বোলে। গীতি বোৰত ব্যৱহাৰ হোৱা চেনেঙ (চেনেহ), কনেঙ (ছোৱালী) লেডেঙা (গাভৰু), [ডেকা-গাভৰু- য়ামে-মিষ্টিৰ] (মিষ্টিৰ বা লেডেঙা গাভৰু ছোৱালী)

লাৱৰী (লাহৰী) আদি শব্দৰ প্ৰয়োগ অ'ৰু নিশা সপোন দেখা আদি প্ৰভূত উক্তি বোৰে প্ৰণয়াত্মক গীতৰ ইঙ্গিত দিয়ে। গীতৰ মাজেৰেই ডেকা-গাভৰুৱে (য়ামে-মিষ্টিৰ) মনৰ ভাৱ আদান প্ৰদান কৰে। লোকগীতি বোৰে সামাজিক জীৱনৰ পৰিচয় বহন কৰিছে। সেইবোৰ প্ৰেম প্ৰীতি, নৈ, খেতি, ধৰ্ম্ম-উৎসৱ, আশা-আকাঙ্ক্ষা, হৰ্ষ বিষাদসূচক সাংস্কৃতিক কথাৰে সমৃদ্ধ। মিষ্টিৰ জীৱনী উপহাসত প্ৰায় কুৰিটামান খণ্ড লোকগীত আছে। অন্যান্য দেহ বিচাৰৰ গীত, ধৰ্ম্মীয় গীত,

দেওধাই গীত আদি আছে।

মিছিং সকলৰ দুখ-বেদনা, হৰ্ষ-বিষাদ আদি হৈছে মিছিং গীতি-সাহিত্যৰ একমাত্ৰ উপলব্ধি। গীতি সাহিত্যই জাতিৰ দুখ দৈন্য সকলো কাৰ্য্য, ৰীতি নীতি জীৱনৰ কৰটি শিলত ঘহি-পিহি পৰীক্ষা কৰি লয়। অৱশ্যে বেদনা বোধ, সমবেদনা আৰু মানৱিকতা পুৰণি কালৰে পৰা সাহিত্যৰ স্বত্ব প্ৰেৰণা হৈ আহিছে। ইংৰাজী সাহিত্যৰ সমালোচনা কৰি এজনে মন্তব্য দিছিল—যে অতীত গাৱঁত চলা গীত পদ আৰু নগৰ বা ৰাজ্য সভাত চলা সাহিত্যৰ মাজত সমন্ধ আছে। বেজবৰুৱাৰ মতে দুখ শোকৰ বিননি তাপিতৰ চকুপানী, অ'তুৰৰ হুমুনিয়াহ, বেদনাছন্ন মুখ তৃষ্ণাতুৰৰ তৃষ্ণা, বিধবাৰ বেদনা আদি হৈছে সাহিত্যৰ উৎস। মিছিং গীতি সাহিত্যৰ উৎস হৈছে—গীত পদৰ ধ্বনিত প্ৰকাশ পোৱা পৰোপকাৰীমূলক, সংচিন্তামূলক, অহিংসাসূচক, উদাৰ; দেহাত্মক, প্ৰণয়াত্মক, ধৰ্ম্মমূলক, আদি মানৱীয় গুণবোৰ।

•••••

নাৰী পুৰুষৰ ভোগৰ বস্তু এই ভাব নাৰীয়ে নিজেই গুচাব লাগিব। পুৰুষতকৈ নাৰীৰ হাততে ইয়াৰ উপায় অধিক। সীতাই শাৰীৰিক সৌন্দৰ্য্যেৰে এক মূৰ্ত্তিও ৰামক মুগ্ধ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা নাছিল।

মহাত্মা গান্ধী

•••••

বৰদলৈৰ ডালিমী

পৰীক্ষিত হাজৰিকা

ঔপন্যাসিক বৰদলৈৰ 'মিৰি-জীৱৰী' অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ এক মনোৰম সৃষ্টি। ইয়াৰ ভিন ভিন চৰিত্ৰৰ সাৰ্থক ৰূপায়ণে উপন্যাসখন চমৎকাৰ কৰি তুলিছে। জঙ্কি, পাণেই, তামেদ, কমুদ, বাদৰগাম আদি প্ৰধান চৰিত্ৰবোৰৰ দৰে ডালিমী চৰিত্ৰটিৰো উপন্যাস খনৰ ঘটনা বিলাকৰ ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে। কাৰণ, ডালিমীয়ে বাপেকৰ পৰা নাও দি জঙ্কি সহায় নকৰা হলে পাণেইক হয়তো পলুৱাই আনিব পৰা নগলহেঁতেন; আৰু সেই আৱশ্যকীয় ৰাতিত পলুৱাই নানিলে মাক-বাপেকৰ কোঁশলত পৰি পাণেই কমুদৰ সৈতে গৃহবাস কৰিব লাগিলহেঁতেন। আকৌ, পলাই গৈ হাবিৰ মাজত থকা জঙ্কি-পাণেইক যেতিয়া তামেদ কমুদৰ দলটোৱে ধৰি অত্যাচাৰ কৰিছিল, আনকি কমুদ গ্ৰন্থে বিবোধী মানুহ কেতবোৰে যেতিয়া জঙ্কি মাৰিবলৈ লৈছিল, তেতিয়া ডালিমীৰ কথামতে তাইৰ বাপেকে গৈ বাধা নিদিয়া হলে হয়গে জঙ্কিৰ জীৱন সিমানতেই শেষ হ'ল হেঁতেন। তাৰোপৰি, ঘূনাসূঁতি গাওঁত ডালিমীয়ে সুবুমাৰ বলাৰ কৃতিত্বৰে জঙ্কি মোহিত কৰি তাক টকা ঘটাবলৈ প্ৰেৰণা নিদিয়া হলে, অথবা নিৰাশ জঙ্কি উৎসাহ

নিদিয়া হলে সি হয়তো পাণেইৰ চিন্তাত হতাশ হৈ ভাঙি পৰিলহেঁতেন। কিন্তু ঘূনাসূঁতি গাওঁত পাণেই-প্ৰানা জঙ্কি ডালিমীয়েহে কৰ্ম প্ৰেৰণা যোগাইছিল আৰু প্ৰকাৰান্তৰে ঘটনাৰ বিকাশ সাধন কৰিছিল।

প্ৰথমে হাঁহি আৰু আন্তৰিকতা, পিচত অভিমান আৰু আকুতি, তাৰ পিচত বিবহ আৰু বিষদ, শেষত ত্যাগ আৰু মহামুভৱতা — এইয়ে ডালিমীৰ চৰিত্ৰৰ বিচিত্ৰতা। স্নিগ্ধ ৰাতিৰ পূৰ্ণজ্যোৎস্নাৰ দৰে ডালিমীৰ চৰিত্ৰ উজ্বলি আছে। ডালিমী, বৰদলৈৰ নাৰী-কাননৰ স্নিগ্ধালি ভৰা এপাহী সোঁতা ফুল।

ডালিমী আছিল ঘূনাসূঁতি গাওঁৰ সূঠাম গঢ়ৰ নাচনী গাভৰু। মিৰি গাভৰু বিলাকৰ ভিতৰত তায়েই আটাইতকৈ ভাল নাচনী। যৌৱনৰ মধুৰ হিল্লোলে তাইক উন্মনা কৰি তুলিছিল। নৃত্য-প্ৰিয়তা, মন-চপলতা আৰু আৱেগ-আকুলতা তাইৰ দেহৰ ভাজে ভাজে প্ৰকাশ পাইছিল। জঙ্কিৰ কৰ্মঠ গুণ সূঠাম ৰূপ, আৰু উদাত্ত পেপাৰ সুৰে তাইক বেচি উলাগী কৰি তুলিছিল। এটা সময়ত আন দহজনী আশাধাৰী গাভৰুৰে প্ৰাণৰ পাৰপূৰণ বিচৰাৰ দৰে ডালিমীয়েও

জঙ্কিক বিচাৰিছিল। স্বাভাৱিক গুণেৰে পৰি-
ভূষিতা হৈ গ্ৰামৰ জীয়ৰী হিচাবে ডালিমীৰ
যথায়ুক্ত ঐশ্চৰ্য্য আছিল। তাৰোপৰি তাইৰ
সুষ্ঠু সবল মন, ছুকুল ওপচা আশা আৰু
যুগ্ম জীৱনৰ ভৱসা। গতিকে তাই মনৰ
জোখাবে জঙ্কিক পাব খুজিছিল। তাৰ দৰিদ্ৰ
জীৱনৰ কথা জানি আৰু ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ উমান
পাই দৰদী ডালিমী তাৰপ্ৰতি সহানুভূতিশীল
হৈ পৰিছিল। সেয়েহে নদীৰ ঘাটত মন
মাৰি বহি থাকোতে তাৰ দুখৰ কথা তাই
সুধিছিল। যেতিয়া সি পাণেইক নোপোৱাৰ
বিষাদ-কাহিনী কলে, তেতিয়া ডালিমীয়ে তাক
আশা ৰাশি কৈছিল— 'তাইক যদি আন
কোনোবাই নিয়ে তেন্তে তয়ো জানো এজনী
নাপাৰি? অৰ্থাৎ ডালিমীয়ে মনে মনে
আশা কৰিছিল যে জঙ্কিৰ প্ৰাণত পানেইৰ
আসন তাইয়ে পূৰাব। এই কথাত আমি
ডালিমীক স্বাৰ্থপৰ বুলি কব নোৱাৰো; কাৰণ
পানেইৰ ঘৰত কমুদ জোৱাই চপাত আৰু
পানেইক পোৱাৰ আশা নাই বুলি জনাতহে
ডালিমীয়ে জঙ্কিক সেইদৰে আশা-ভৰা শাস্ত্ৰনা
বচন শুনাইছিল। তাৰোপৰি যোগাজনে
উপযুক্ত জনক পাবলৈ সদায় হাবিলাস কৰে।
গতিকে ষোগ্য ডালিমীয়ে সুযোগ্য জঙ্কিক
পাবলৈ বাঞ্ছা কৰাটো স্বাৰ্থপৰতাৰ পৰিচয়
নহয়। যি কি নহওক জঙ্কিয়ে এয়াৰ কথাৰে
তাইৰ আশাত টেঁচা পানী ঢালিলে—
'তাইৰ সমান মই কাকো নেদেখোঁ।'
এই কথা শুনি ডালিমীয়ে মৰ্মান্তিক বেজাৰ
পালে; কিন্তু জঙ্কিক নোপোৱাৰ বাবে নহয়
—তুলনামূলক ভাৱে পাণেইতকৈ হেয়প্ৰতি-ন্ন

কৰা বাবে। তথাপি তাই মনৰ ভাৱ লুকাই
আঁতৰি গল। এই ক্ষেত্ৰত স্বাৰ্থপৰ গাভৰুৱে
তাইৰ মনৰ আশা পূৰণ নহলে প্ৰেমাঙ্গদক
নোপোৱাৰ বেদনাত হিংসাত জ্বলি-পুৰি মৰিল-
হেঁতেন; কিন্তু ডালিমী ধৈৰ্য্য আৰু সহণশী-
লতাৰ গুণত নিশ্চুপ হৈ থাকিল। জঙ্কিক
হিল-দল ভাঙি কথা কোৱা উলাহী ডালিমীয়ে
'মই যাওঁ দেই' বুলি কৈ মাত্ৰ তিনিটা শব্দৰেই
বিদায় লৈ নিবৰে চকুলো টুকি গুচি আহিল।
সেইবুলি জঙ্কিৰ লগত শত্ৰুভাব নেৰাখি বন্ধুভাৱ
ৰাখিলে, আৰু প্ৰেমাঙ্গদৰ কল্যাণকামিনী
হৈ থাকিল।

ইয়াৰ পিছত পাণেইক পলুৱাই আনিবলৈ
নাওৰ আৱশ্যক হোৱাত জঙ্কি ডালিমীৰ ঘৰত
উপাস্থত হ'ল। ডালিমীয়ে তাক যথাবিহিত
সৌহাৰ্দ্য জনালে। তাৰ দুখত তাই পমি
গ'ল। পানেইৰ প্ৰতি জঙ্কিৰ গভীৰ ভালপোৱা
জানি বেদনাত আপোনা-আপুনি তাইৰ চকু
পানী ওপাল; কিন্তু সিহঁতৰ গভীৰ প্ৰণয়ত
ডালিমীৰ হিংসা নজন্মিল আৰু স্বাৰ্থভাবে
নোসোমাল; বৰঞ্চ বাপেকৰ পৰা নাও এখন
দিয়াই জঙ্কিক সখী কৰাৰ কথাহে ভাবিলে।
এফালে অকপট প্ৰেমৰ পৰা বঞ্চিত হোৱাত
তাইৰ হিয়া ভাঙি যায়, খহি যায়, আনফালে
তাইৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিনী পাণেই আৰু জঙ্কিৰ
মিলনৰ উপায় চিন্তি বিভেৰ হৈ পৰে।
ইয়াতে ডালিমীৰ সবল, উদাৰ, অহিংস আৰু
মঙ্গলকামী অন্তৰখন ফুটি উঠিছে। গাভৰু
প্ৰেমিকাৰ এনে অভূতপূৰ্ব তাগৰ কাৰণে
ডালিমীৰ চৰিত্ৰটি গোটেই উপাশাস খনতে
মহিমোজ্জ্বল হৈ উঠিছে।

অনসূয়া-শ্ৰিয়ম্বদাই সখী শকুন্তলাক সহায় কবি কৃতার্থ হৈছিল। সেইদৰে সখী চিত্ৰলেখাই উষাক সহায় কবি পৰম তৃপ্তি পাইছিল। আমাৰ ডালিমীয়েও জঙ্কি-পাণেইক সহায় কৰি নিবিড় শাস্তি পাইছে। মনকৰিব লগীয়া কথা যে, অনসূয়া-শ্ৰিয়ম্বদা কণ্ঠ-কুমাৰীৰ পৰিচাৰিকা-সখী আছিল। তেওঁলোকে ক্ৰমে শকুন্তলা আৰু উষাক প্ৰভুকন্যা বুলি স্বাভাবিকতে মনত উচ্চস্থান দি চলিছিল আৰু লগতে মৰমো কৰিছিল। তেনেস্থলত প্ৰেমৰ প্ৰতি-দ্বন্দ্বিতাৰ কথা নুঠে। কিন্তু জঙ্কি-পাণেই আৰু ডালিমীৰ ক্ষেত্ৰত এই কথা নাখাটে। বৰঞ্চ সাধাৰণ ঘৰৰ জঙ্কি-পাণেই গামৰ জীয়ৰী ডালিমীকহে সমীহ কৰি চলিব লাগিছিল। তাৰোপৰি ডালিমীয়ে পাণেইক মৰম কৰিব দূৰৰ কথা কোনোৱে কাকো চিনিকে নাপাইছিল। অথচ ডালিমীয়ে জঙ্কিৰ দ্বাৰা প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰত বঞ্চিত হৈ বা কপৰ তুলনাত অপমানিত হৈও জঙ্কি-পাণেইক সহায় কৰি দিছিল। হাৰিব মাজত পলাই থকা অৱস্থাত ডালিমীয়েহে চাউল, তেল, লোন আদিৰ যোগান ধৰিছিল। এই গৰাকীয়ে হ'ল পৰোপকাৰী সহদয়া ডালিমী।

ডালিমীৰ চৰিত্ৰত ছবদৰ্শিতাও পৰিলক্ষিত হয়। কাৰণ, কমুদ হঁতৰ দলটোৱে যেতিয়া জঙ্কি-পাণেইক বিচাৰি হাবিলৈ যায়, তেতিয়া ডালিমীয়ে আশঙ্কা কৰি বাপেকক কথাটো কৈছিল; আৰু বাপেকেও সেই মতে গৈ জঙ্কিক মাৰ-কিলৰ পৰা বক্ষা কৰিছিল। এই প্ৰসঙ্গত সহায়কাৰী ডালিমীক পদ্মনাথ গোহাঞিৰ কৰাৰ জিনু আৰু বস্তা চৰিত্ৰৰ

লগত বিজ্ঞাব পাৰি। কাৰণ, নাগিনী ছোৱালী জিনুৱে পলাই ফুৰা গদা-কোৱঁৰক অত্যাচাৰী লৰা বজাৰ গুপ্তচৰৰ হাতৰ পৰা বক্ষা কৰিছিল — “বজা-মানু” হলে তোকে বিচাৰিছে নহয়? আমি ডেকি টাকিছে। সেই দিনতে হৰ মানু আহিছে। তোকে হলে মানুখান ডোৰোহে দেই। আমি হলে তত্ক্ষণে সেই ডাঙৰ পাথৰ-ওপৰতে উঠিলে। আমি হলে ধান বুকিবলে কাপৰা লগতে এটা ছুলি হাজিছিলে দেই। আমি ওপৰ পৰা সেই ছুলি লহং কৰি মেলি দিলে। তুমি হলে তাতে লুকালে টিফিমা মানু’ হলে দেও আছে জানিলে। হিটোখান বয় কৰিলে। পলাই গলে।” (জয়মতী, পৃ : ৩১ ; ৪র্থ তা :)। নাগিনী ছোৱালী জিনুৰ উপস্থিত বুদ্ধি আৰু উপকাৰী মনোবৃত্তি দেখি গদা কোৱঁৰ আনন্দ আৰু বিস্ময়ত অভিভূত হ’ল — “আহ, দয়াময়ি! তুমিহে ৰাখিলা সেইদিনা? জিনু, কিয়নো কৰিলি দয়া।” — আমাৰ হিতৈষী ডালিমীয়েও কৈছিল — “জঙ্কি, যেতিয়া ঘূনাসূঁতিৰ মিৰিহঁতে হাবিলৈ যায়, তেতিয়া মই সিহঁতক যোৱা যেন দেখি বোপাইৰ আগত কলো, বোপায়ে সেই কথা শুনা মাত্ৰেই কিনো হৈছে বুলি মানুহ ছুহুহ চপাই লৈ গ’ল।” তেতিয়া গদা কোৱঁৰৰ দৰে বেদনাত জঙ্কিয়েও কৃতজ্ঞতাৰে ডালিমীক কলে — “ডালিমী! তই নাজান তই মোৰ কিমান উপকাৰ কৰিলি। তই নেজান তোৰ বাপেৰ নোযোৱা হলে সিহঁতে মোক মাৰি পেলালেহেঁতেন।”

গোহাঞি কৰাৰ ‘গদাধৰ’ নাটৰ বস্তাইও গুপ্তচৰৰ হাতৰ পৰা গদা কোৱঁৰক বক্ষা কৰিছিল।

বেজবকরাৰ ডালিমীও ববদলৈৰ ডালিমীৰ লগত তুলনীয়। কিন্তু কামনাযুক্ত দৈহিক **প্ৰেম-বন্ধনৰ ক্ষেত্ৰত নহয়—জাহৈতুকী** প্ৰেমৰ প্ৰসঙ্গতহে। ববদলৈৰ জঙ্কি তামেদী দৃষ্টি হৈয়ে প্ৰতিপন্ন হৈ, প্ৰেমিকা পাণেইৰ পৰা আতৰি থাকিব লগাত পৰি, অথবা তাৰ দাবিদ্ব জীৱনৰ কথা চিন্তা কৰি ঘূনাসুঁতিৰ গাওঁৰ অশান্তিত দিন নিয়াব লগাত পৰিছিল। সেই ছবিৰসহ অৱস্থাতে ববদলৈৰ ডালিমীয়ে গীতৰ সুৰেৰে, বিছনাচৰ ভঙ্গীৰে, অথবা মিঠা মিঠা আলাপেৰে জঙ্কিক প্ৰেৰণা যোগাই আছিল। তাৰ ছুখত কান্দিছিল, আৰু ক্ষেত্ৰ বিশেষে সহায় কৰিও দিছিল। বেজবকরাৰ ডালিমীয়েও অজ্ঞাতবাসী গদাকোঁৱৰক প্ৰভুত প্ৰেৰণা যোগাইছিল। এদিন চিন্তাক্ৰিষ্ট গদাকোঁৱৰে নগাপৰ্বতৰ জুৰিৰ পাৰত এটা শিলৰ ওপৰত মন মাৰি বহি আছিল। তেতিয়া ডালিমীয়ে তেওঁক কৈছিল—“কেঁচাসোণ। তোমাক এই শিলৰ ওপৰত মূৰ ঘমাই বহি থাকিবলৈকে মই লৈ আহিছিলো নে? শিলৰ খোৰোঙৰ পানীৰ আঁত তোমাৰ মুখখন চোৱাচোন।... সেইখন মুখত বং নই, বেজাৰহে আছে। মোৰ মুখখন চোৱা,— ইয়াত বেজাৰ নাই—বংহে আছে। বাক কেঁচাসোণ, তুমি তেনেকৈ থাকা কিয়? ঠিক বুজিছো, কিবা এটা বেজাৰে তোমাক খুলি থাব লাগিছে। মই এটা গীত গাওঁ শুনা—” প্ৰকৃতিৰ বংকপহত উতলি ফুৰা নগা ছোৱালী ডালিমীয়েও এইদৰে গীতৰ সুৰেৰে আৰু বং-বহস্যৰ মাজেৰে গদাকোঁৱৰক আনন্দত ৰাখিছিল।

পিছে, গোহাঞিবকরাৰ জিন্ম বা

বেজবকরাৰ ডালিমী, আৰু আমাৰ ববদলৈৰ ডালিমীৰ মাজত পাৰ্থক্য ইমানেই যে জিন্ম সাধাৰণ পাহাৰী যুৱতী; তাইৰ চৰিত্ৰ সহজ সবল আৰু বাস্তৱ; প্ৰেমৰ জটিলতা তাই লুপুজে। আনহাতে নাগিনী ডালিমী প্ৰকৃতি কাননৰ এপাহি সুবানিত কুসুম। বাস্তৱ আৰু আদৰ্শই এই ডালিমীক মধুৰ কৰি তুলিছে। প্ৰেমৰ আওভাওঁ তাই বুজা হোৱা নাই। এই ছুগৰাকী নাগিনী ছোৱালীত ত্যাগৰ বৈচিত্ৰ্য নাই। যথাযুক্ত বুদ্ধি, ধৈৰ্য্য আৰু যুগাজীৱনৰ মিলন স্পৃহাৰো অভাৱ। ছুয়োটা চৰিত্ৰ আদৰ্শমুখী আৰু বাস্তৱ। কিন্তু মিৰি গাভৰু ডালিমী সাহিত্যৰ বাস্তৱ চৰিত্ৰই (Literary real character) নহয়—গৃহ-মুখী নাবীও। পূৰ্ণৰোবনা ডালিমীয়ে সৃষ্টাম ডেকা জঙ্কিৰ লগত বিয়া সোমাই এখন স্বাভা-বিক সুখৰ সংসাৰ বাঞ্চা কৰিছিল। জিন্মৰ দৰে “আমি হলে তোকে বাল পায়” বুলি কৈ ববদলৈৰ ডালিমীয়ে জঙ্কিৰ ওচৰত স্বাভা-বিক দুৰ্বলতা দেখুৱা নাই। আকৌ বেজ-বকরাৰ ডালিমীৰ দৰে পাহাৰে পাহাৰে বগাই, গছে গছে ফুল তুলি, নাইবা নিজৰাৰ লগে লগে উটি গৈ প্ৰকৃতি-জীৱীৰ দৰে মিৰি ডালিমীয়ে জঙ্কিক বিস্মিত কৰি তোলা নাই। মুঠতে ববদলৈৰ ডালিমী এখন গৃহধৰ্মী সমাজৰ এক আশাধাৰী গাভৰু।

ববদলৈৰ ডালিমী আন দুটি চৰিত্ৰতকৈ বহুত বুজন আৰু বাস্তৱ অনুভূতিশীল। মাতৃ হৃদয়ৰ পৰিচয় এইজনী ডালিমীৰ গাত আছে। সেয়েহে, হাবিৰ পৰা মাৰ-ধৰ খাই তাইৰ ঘৰত উপস্থিত হওতে ‘ডালিমীয়ে জঙ্কিৰ

গালখনত অলপ উখহা দেখি এধাৰ চকুলো টুকিলে ; কিন্তু তৎক্ষণাত্তাই নিজৰ কৰ্তব্য বুজি পাণেইক ভিতৰলৈ নি খাবলৈ দিলে ।’

পাণেই দ্বিতীয়বাৰ পলাই যোৱাত আশাধাৰী ডালিমীয়ে আকৌ সুধিছিল— “এতিয়ানো তই কি কৰিবি জঙ্কি ?” অৰ্থাৎ ডালিমীয়ে প্ৰাণভৰি সহাঁৰি জনাই ইঙ্গিত দিছিল যে পাণেইৰ অপূৰণ কামনা তাই পূৰণ কৰি দিব । কিন্তু জঙ্কিয়ে যেতিয়া চকু চল-চলীয়া কৰি পাণেইৰ অবিহনে কৰবাত মৰিমগৈ বুলি গাওঁ এৰি যাবলৈ ওলাল তেতিয়া দৰদী ডালিমীৰ অন্তৰে হাঁহাকাৰ কৰি উঠিল । তাই ব্যক্তিগত স্বাৰ্থ জলাঞ্জলি দি জঙ্কিৰ প্ৰতি সহানুভূতিত অধীৰ হৈ পৰিল, হৃদয়ৰ সমস্ত আবেগ ঢালি কৈ উঠিল— “.....জঙ্কি ! তই গলে আমাৰ গাওঁখন সুদা হৈ পৰিব; জঙ্কি ! তই আহিবি ! জঙ্কি তই নহাকৈ নাথাকিবি দেই !” আকৌ যেতিয়া জঙ্কিয়ে গাওঁ এৰি যোৱাৰ আগ মুহূৰ্ত্তত লগ-সমনীয়া সমলোৰে ক্ষমা খুজিলে তেতিয়া আবেগী ডালিমী বেদনাত আতুৰ হৈ পৰিল ; অন্তৰ ভাঙি ওলাই আহিল ছুধাৰী ছুৰ্কাৰ অক্ষধাৰা । তাই থুকি থুকি কান্দিবলৈ ধৰিলে ।

ছমাহ পিছতো ডালিমীয়ে জঙ্কিক ফিৰি নহা দেখি সদায় পুৱা গধূলি একোবাৰ নৈৰ ঘাটলৈ যাব ধৰিলে, আৰু আই সোৱণশিৰীৰ ফাললৈ চাই চাই মাজে মাজে ছুই একোটা দীঘল ভুমুনিয়াহ কাঢ়িব ধৰিলে । শেষত জঙ্কিপানেইৰ মৃত্যু বাতৰিয়ে তাইক সংসাৰৰ প্ৰতি উদাসী কৰি পেলালে । ডালিমীৰ মানস প্ৰেম-বস্তি চিৰদিনৰ বাবে নিস্প্ৰভ হৈ ব’ল ।

এইগৰাকীয়ে হ’ল বৰদলৈৰ মহীয়সী ডালিমী । ৰঙীন হাঁহি, পূৰ্ণ যোঁৱণ, উচ্ছল আৱেগ, আৰু সেউজী আশাৰে ডালিমীৰ চৰিত্ৰ মনোৰম হৈ পৰিছে ; আকৌ অসীম ধৈৰ্য, অপৰিসীম ত্যাগ আৰু গভীৰ মানৱতা-বোধে সেই মনোৰম চৰিত্ৰক বেছি প্ৰোজ্জ্বল কৰি তুলিছে ।

বৰদলৈৰ ডালিমী ছেল্পীয়াৰৰ ‘মিৰান্দা’ বা স্কটৰ ‘ৰেবেকা’ নহয় — কালিদাসী শকুন্তলাৰ আৰ্হিৰে গঢ়ি উঠা অসমৰ সমাজ-গাভৰু । ডালিমীৰ চৰিত্ৰত পাশ্চাত্যৰ উন্মুক্ত উচ্ছলতা নাই, তাত আছে প্ৰাচ্যৰ গৃহধৰ্ম্মী আদৰ্শৰ সফলতা । বৰদলৈৰ ডালিমী অসমৰ সামাজিক আদৰ্শ আৰু ত্যাগী নাৰীৰ মহীমাৰে মণ্ডিত ।

অভিযোগ

কাৰ্ত্তি বৰগোহাঁই

দ্বিতীয় বাৰ্ষিক কলা

মাজতে এটা মাত্ৰ দিন বাদ দি তাৰ আগৰ দিনটোলৈকে মই এই কথা কাহানিও শুবা নাছিলো। ভাবিবলৈ অবকাশ পোৱা নাছিলো। ধাৰণাতীত মোহ থকা এইখন কলেজত কিবা এটা পোৱা আৰু হোৱাৰ আগ্ৰহেৰে যেতিয়া মই নাম লিখাইছিলোঁ তেতিয়া ভাবিছিলো মই বৰ ভাগ্যবান। মই বৰ সুখী। আৰু আজি, এটা বছৰৰ পাচত ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছোঁ মোৰ সমান দুৰ্ভাগীয়া আৰু অসুখী এই পৃথিবীত কোনো নাই। কলেজীয়া ছাত্ৰ হিচাপে মই কৰা সকলো আনন্দই যেন পগলাৰ আনন্দ।

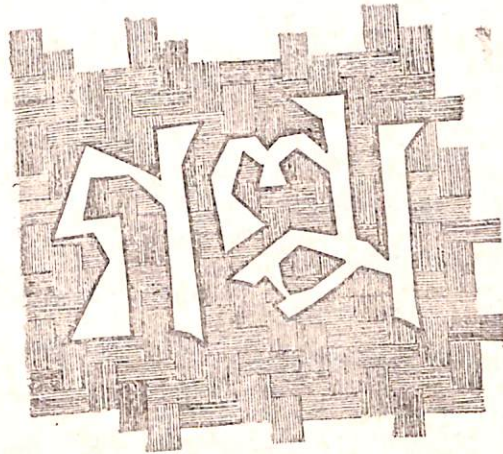
মোৰ দীনতাৰ স্ৰয়োগ লৈ এজন সহপাঠী ছাত্ৰ বন্ধুৰ বিৰূপ মন্তব্যত মোৰ জীৱনৰ নিয়মিত ছন্দই হঠাৎ থমকি যেন তাণ্ডৰ নৃত্য ধাৰণ কৰিছে। বহুতো কথাই মনলৈ আহিছে। ভাবিছোঁ।

নেওগ চাৰৰ কলেজখনৰ ভিতৰতে নাম আছে। চাবে ভাল বুজায়। তেখেতৰ ক্লাচ যেনেকুৱা ধুবন্ধৰ লবাহলেও খটি নকৰে।

কথাবোৰ মোঁ বৰষা। কৈ থাকিলে শুনি থাকিম শুনি থাকিম লগা। তেখেতৰ পিৰিয়দত মিনিটৰ কাটাডাল চেকেণ্ডৰ গতিত আগবাঢ়ে। দুকুৰি মিনিটৰ পিৰিয়দটো চকুৰ পচাৰতে শেষ হৈ যায়। সেই নেওগ চাৰৰ পিৰিয়দতো মই মন বহুৱাব নোৱাৰা হৈছোঁ।

মোৰ সম্মুখৰ বেঞ্চখনত বহি থাকে অঞ্জলি বেখাইঁত। সিহঁতৰ বিভিন্ন বঙৰ দামী দামী শাৰী চাদৰবোৰে ফটা চিতা ব্লাউজ পিন্ধি স্কুললৈ যোৱা ডাঙৰ ভনী জনীৰ, ইউনি ফৰ্ম নোহোৱাৰ বাবে স্কুললৈ নেযাওঁ বুলি ৰোহ ঘৰত সোমাই দেউতাৰ ধমকনিত চল-চলীয়া চকুৰে স্কুললৈ ওলাই যোৱা মাজুভনী আৰু সক ভাইটিটোৰ মুখ কেইখন মোৰ চকুত ভাঁহি উঠে লগে লগে মোৰ কাণত বাজি উঠে এটা নিঃসহায় বেদনাভৰা তপত নিশ্বাসৰ দীঘলীয়া ধ্বনি। সেই ধ্বনিয়ে মোৰ মন সেমেকাই পেলায়। মোক যেন সোৱঁৰাই দিয়ে, “এৰ শোপা, মনদি প্ৰফেচাৰৰ কথাবোৰ শুনিবি”। কিন্তু হাজাৰ চেষ্টা কৰিও মই ক্লান্ত মন বহুৱাব নোৱাৰোঁ। ইলেকট্ৰিক

অভিযোগ ।
প্রয়াস ।
ব্যৱধান ।
হেৰোৱা সুৰ ।
বনৰ ফুল ।
ভুল ক'ত ।

কল্পি বৰগোহাঁই ।
উপমা দত্ত ।
উত্তম কুমাৰ গগৈ ।
কুমাৰী মীৰাৰাণী দিহিঙ্গীয়া ।
মাহতাব হুচেইন ।
ধনেশ চিৰিং ।

ফেনৰ বতাহত অঞ্জলিহঁৰ প্ৰসাধনৰ গোক্কে
গোটেই কমটোতে স্ত্ৰগোক্কে বিয়পায়। কিন্তু
মোৰ নাকত সেই গোক্কে বিকৃত ৰূপ লয়।
নগৰৰ নৰ্দমাৰ গোক্কেৰ নিচিনা এটা অকটা
অকট গোক্কে যেন মই পাওঁ। সেই গোক্কে
সপ্তাহতো এদিন তেল নোপোৱা ভনী কেই-
জনীৰ চুলিৰ অঁহিয়া বঁহিয়া গোক্কে।

ঘৰলৈ মই টকা খুজি কাহানিও চিঠি
নিলিখোঁ। অহা কলেজীয়া লৰাৰ দৰে “এই-
বাৰ টকা কেইটামান সবহকৈ পঠাব, নতুন
পেণ্ট এটা লব লাগিব” বুলি কাহানিও লিখা
সাহস মোৰ নাই। ঘৰৰ পৰা জুখি মাখি
যি কেইটকা পঠায় সিয়ে মোৰ বাবে যথেষ্ট।
লাগে সেইখিনিয়ে মাহটো টলিব নোৱাৰি মাহৰ
শেষৰ দিন কেইটা চলিব লঘোনে ভোকেই
শুকনাই খীনাই থাকোঁ। মোলৈ পঠোৱা টকাৰ
অঙ্কটো কোনো মাহত গধুৰ হলেই মাৰ ভয়
আৰু চিন্তা হয় কাৰোবাৰ প্ৰাপ্য ভাগৰ পৰা
মই কাঢ়ি আনিছোঁ নেকি। ঘৰৰ কোনোবাই
মোৰ বাবে বৈৰাগ্য ব্ৰত অৱলম্বন কৰিব লগা
হোৱা নাইতো। (?)

মাহৰ আৰম্ভণীত তিনি চাৰি তাৰিখে
দেউতাৰ পৰা একোখন ৰেজিষ্টাৰ্দ্ চিঠি পাওঁ।
চিঠিৰ মাজতে নিচেই কম সংখ্যক টকাৰ এটি
অংক থাকে আৰু থাকে দেউতাৰ হিয়া উবু-
ৰিয়াই দিয়া আশীৰ্ব্বাদ আৰু উপদেশ।
“কল্যাণীয় বোপা, মোৰ হাতত এটকাও নেৰাখি
ভনীয়েৰ হঁতৰ স্কুলৰ ফিজ আদি দি বাকী থকা
আটাই খিনি টকাকেই তোলৈ পঠালোঁ। ভবি

যাত চিন্তা কৰি চলিবি আৰু পঢ়িবি। পাৰ
যদি নতুন পেণ্ট এটা লবি। চাৰ্ট অহা
মাহত লবি।” তেতিয়া মোৰ মনটো সেমেকি
উঠে। কান্দি দিবৰ মন যায়। দেউতাৰ
হাড় ভঙা পৰিশ্ৰমৰ গোটেইখিনি উপাৰ্জন
মোৰ কাৰণেই খৰচ কৰাত মনটো হাহাঁকাৰ
কৰি উঠে।

কলেজৰ ফিজ, খোৱা খৰচ, ঘৰ ভাৰা
আদি দিয়াৰ পাচত এটা লংপেণ্টৰ জোখাৰে
যে পইচা মোৰ হাতত নেথাকে এই কথা মই
দেউতাক কেনেকৈ জনাম। কলেজীয়া ছাত্ৰ
এজনৰ পেণ্ট চাৰ্টৰ দাম যে দেউতাৰ প্ৰাইমাৰী
স্কুলৰ শিক্ষকতাৰ দৰমহাতকৈ কেইগুণ বেচি
সেইকথা দেউতাই কাহানিকৈ জানিব। সেয়ে
অত্যন্ত লব লগা হলেও নগৰৰ সেই
আটাইতকৈ সৰু সৰু দোকানবোৰতেই মোৰ
প্ৰৱেশ হয়। দোকানীৰ হাতত কাপোৰৰ
ঠাকৰ পৰা ওলাই আহে আটাইতকৈ সস্তীয়া
এটা কাপোৰৰ ঠান।

বগলীৰ মাজত কলীয়া কাউৰী হৈ
নেথাকো বুলি ভাবি কেতিয়াবা দেউতাৰ পৰা
টকা পালেই গৰমে গৰমে ভাল চুট এজাৰকে
লওঁ বুলি চহৰৰ ৰমক জমক এখন ডাঙৰ
কাপোৰৰ দোকানত উপস্থিত হওঁগৈ। কিন্তু
কাপোৰৰ চিক্ মিকনিত মই দেখিবলৈ পাওঁ
অভাৱ অভিযোগে নিষ্পেষণ কৰা এখন ঘৰৰ
নগ্ন ছবি। দেউতাৰ অকাল বাৰ্দ্ধক্যৰ ৰূপটো
মোৰ চকুৰ আগত ভাঁহি উঠে ভনী কেইজনীৰ
শুকন হাঁহিব নজনা, হাঁহিবলৈ ললেই ওঠ
ফাটি তেজ ওলোৱা মুখ কেইখন।

দি, চিনেমা চাই আহি ভাত বান্ধি খাবলৈ
অসুবিধা হোৱাৰ বাবে লয় ?

প্ৰাইমাৰী স্কুলৰ হেড পণ্ডিতৰ বাহু ভগা
ৰাজসিংহাসনত বহি সেই একেজন কপাই পণ্ডিতেই
সপ্তাহটো নোঁয়াওতেই মাহৰ শেষ তাৰিখলৈ
কিমান দিন আছে গণি উলিয়াব নোৱাৰি
টেবুলৰ ওপৰত ভৰি তুলি চকু মুদি নাক বজাই
হালোৱা ভাগৰ মাৰে। পুতেক অৰ্পণে তেতিয়া
পাঁচ বাৰ আয়না চাই চুলিৰ ভাঁজ দি দি মূৰ
ফনিয়াই, তিনিবাৰ নিজকে ঘূৰি চাই চাই
কাউৰীৰ বাঁহত জন্মলৈ ৰাজহংস সাজি, মুখত
চিগাৰেট জ্বলাই ৰিক্সাৱলাৰ 'বাবু' সাজি, আঠ
অনাৰ ঠাইত চাৰি অনা দিয়াৰ মানসেৰে
জোৰেৰে কলেজলৈ ৰিক্সা চলাবলৈ আদেশ দিয়ে।

বাহিৰে বাহিৰে গৈ আকৌ দুটো এজন
বন্ধুৰ লগত পানৱালাৰ দোকানৰ সম্মুখত আড্ডা।
সিগাৰেটৰ শৰাধ। এয়া সিহঁতে চিগাৰেটৰ
ধোঁৱা কুণ্ডলী পকাই উৰাই নে মাক বাপেকক
জীয়াই চিতাত তুলি দি চিতাৰ ধোঁৱা উৰাই
একমাত্ৰ ভগবানেহে জানে।

কলেজৰ শ্ৰেণীৰ কটিনৰ লগত সমন্ধ
নথকা অৰ্পনহঁতৰ নিচিনা এই শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰই
টাইটপেণ্টৰ 'বেক' পকেটত দুই নম্বৰী বহী
সুমুৱাই কেতিয়াবা দুই পিৰিয়দ যোৱাৰ
পাচত শ্ৰেণীত উপস্থিত হয় আৰু কেতিয়াবা
ক্লাচ আৰম্ভ হোৱা এঘণ্টাৰ আগতে কলেজত
পদাৰ্পণ কৰে। ঠিক সেইদৰে দুই তিনিটা
ক্লাচ বাকী থাকোতে কলেজৰ পৰা গুচি আহে
আৰু কেতিয়াবা ক্লাচ শেষ হোৱাৰ পাচতো

আঘাঘটা এঘণ্টা কলেজত থাকে।

কিন্তু আন এক শ্ৰেণী ল'ৰাই এবোজা
কিতাপ বহী লৈ টোৰ পাচত সিটো ক্লাচ
কৰি হাৰাশাস্তি হয়। সিহঁতে মাক বাপেকৰ
শাওপাতলৈ ভয় কৰে।

এইখন কলেজৰেই মইও এজন ছাত্ৰ ;
যাৰ শতকৰা পঞ্চাশ ভাগ ছাত্ৰ ছাত্ৰীৰ শিক্ষা
আৰ্জন লক্ষ্য গোন আৰু বিলাসীতাহে মুখ্য
লক্ষ্য। বহুতো ছাত্ৰই বছৰৰ পাচত বছৰ
শেষ কৰি শেষত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ডিগ্ৰী লৈ
খালি ভৰিৰে কলেজৰ মজিয়া নগছকাকৈ গুচি
যায়। বহুতৰ মতে অগ্ৰক্ষেত্ৰত ভাল লাগক
বা নেলাগক তলৰ পৰা ওপৰলৈ, আৰু ওপৰৰ
মহলাৰ পৰা তললৈ 'আপ দাউন' কৰিয়ে
ভাল লাগে।

শেষ নোহোৱা কল্পনা কিছুমান লৈ এই
খন কলেজলৈ মই আহিছিলোঁ। উচ্চ শিক্ষাৰে
কিবা এটা হোৱাৰ মানসেৰে। পুৰণি গাৱলীয়া
সমাজে বহুত কিবা কিবি জনা বুলি ভবা এটা
কলেজীয়া ছাত্ৰ জীৱনৰ গৰাকী হৈছিলোঁ।
হিবণ্যকশিপুৰ বিনাশৰ পাচত বিয়ুক নৰসিংহ
হিচাবে নিবিচাৰি—অন্তৰ যমুনাৰ বালিত শুকুমাৰ
কৃষ্ণৰ কপটো বিচৰাৰ দৰে বিচাৰিছিলোঁ। এটা
বিলাসহীন প্ৰকৃত ছাত্ৰৰ জীৱন।

কিন্তু কি হ'ল ?

'আমাৰ জীৱনৰেই জোৰা-তাপলি
মৰা জীৱন। তেনেস্থলত চোলাত জোৰা
তাপলি পৰাত আপত্তি কি' ? হাঁহি

হাঁহিয়েই আমাৰ ক্লাচৰ ছাত্ৰী মনিমালাৰ
 “গাত দেখোন নম্বৰ বহিল” বুলি কোৱা
 কথাবাৰৰ উত্তৰ স্বৰূপে কৈছিলো যদিও
 অন্তৰখন এপাট নেদেখা শব্দে বিক্ৰি থকা-সৰকা
 কৰি থৈ গৈছিল।

ইমানতো হতাশ হোৱা নাছিলো।

টিক সেইদৰেই হাঁহি হাঁহিয়েই বাক্তিগত “বিলা-
 সিতাৰ ৰুচি অৰুচি মোৰ সম্পদ। তোৰদৰে
 পিন্ধিব নোৱাৰিলোঁ বুলিয়েই শিক্ষা আৰ্জ্জনৰ
 পৰাও বঞ্চিত হম নেকি? তোৰ লগত ফুৰি
 তোৰ “চুটৰ” সন্মান নষ্ট কৰিবলৈ মই
 কাহানিও তোৰ লগ ধৰা নাই”— বুলি
 কিয় কব নোৱাৰিলোঁ অৰ্পনক? তাৰ
 পৰিবৰ্ত্তে কিয় আজ মোৰ মনলৈ আহিছে
 যেনেদৰে আহিছিলো তেনেদৰেই ঘৰৰ লৰা
 ঘৰলৈ ঘূৰি নাযাঁও কিয়?

ঘূৰি গৈ দেউতাক নকওঁগৈ কিয়—
 অভিলাস সুখৰ বৈৰী দেউতা। মৰ্ত্যৰ বাওনা
 হৈ মিছাতে চন্দ্রলৈ হাত মেলি হাত বিঘোৱাব
 নেলাগে। মই তোমাৰ অযোগ্য সন্তান।
 মোক ক্ষমা কৰা। কিন্তু তাৰ আগতে মোক
 উত্তৰ দিয়া - কিয় মোক তোমাৰ পুত্ৰ হিচাবে
 জন্ম দিছিলো? জন্ম যদি দিছিলোই তেতিয়াহলে
 আনৰ সৈতে ফেৰ মাৰিব পৰা গুযোগ আৰু
 আৰু সামৰ্থ্যকণ নিদিলা কিয়?

তাকো যদি দিব নোৱাৰা মোক স্কুল-
 লৈ পঠাইছিলো কিয়? স্কুললৈ পঠোৱাৰ
 পৰিবৰ্ত্তে আনৰ ঘৰত নিশা সিন্ধি দিবলৈ
 তামোল গছত উঠিবলৈ নিশিকালো কিয়?
 কিয়??

চৰিত্ৰহীনতাৰ দোষতেই সমাজত পাপে প্ৰবলভাৱে সোমাই মানুহৰ
 মনত ঘোৰ অধৰ্ম আৰু অশান্তি স্থাপন কৰে। নানা তৰহৰ পাপে যি
 সমাজত আধিপত্য স্থাপন কৰে, সেই সমাজৰ মানুহৰ যে অধঃপতন হয়
 ই ধ্ৰুৱ কথা।

॥ प्रयास ॥

কেবাদিনেৰে পৰা অপৰাজিতাই লক্ষ্য কৰিছে হোষ্টেলৰ ওপৰমহলাৰ তাইৰ কক্ষলৈ খিৰিকীৰ বেলিঙৰ ফাঁকেৰে সোমাই অহা বঙা ব'গেনভিলিয়া লতা ডালৰ অলপ তলতে বাহিৰত দুটা অকনমানি চৰায়ে কেইখিলামান পাতৰ আঁৰ লৈ এটা বাহঁ সাজিবৰ চেষ্টা কৰিছে। সেয়ে দুদিনমানৰ পৰা পুৱা শুই উঠি খিৰিকীখন খোলোতে অপৰাজিতাই অলপ সারধান হৈ খুলিছে, অথচ অকনমানি চৰাই দুটাই প্ৰতিদিনে খিৰিকীখন খোলোতে ভয় খাই অলপ সময়ৰ বাবে উৰি গৈ পুনৰ আহিছে। আজিও অপৰাজিতাই খুব সারধানেৰে খিৰিকীখন খুলি দি বাহিবলৈ চালে। দূৰত, বহু দূৰত গহ কেইজোপামানৰ মাজেৰে বেলিটো উঠি আহিছে। আকাশখন পুৱাৰ বং সানি অদ্ভুত মায়াময় হৈ উঠিছে। এই শান্ত সৌন্দৰ্য্য চাই ব'ল অপৰাজিতাই বহু সময়। ছটামান চৰাই উৰি আহি অলপ দূৰত চজিনা-জোপাত পৰিল। চজিনাৰ বগা সৰু ফুল কেইপাহমান তললৈ সৰি পৰিল। এটা সময়ত আকাশৰ এই মায়াময় সৌন্দৰ্য্য নোহোৱা হৈ গ'ল। অপৰাজিতা বিচনাৰ কাষ চাপি

উপমা দত্ত

প্ৰথম বাৰ্ষিক বিজ্ঞান

আছিল। বীতা শুই আছে প্ৰতিয়াও।

'এই তুঠ নেকি ?

'ওঁ।' তন্দ্রাজড়িত মাতটোৰে বীতাই ক'লে আৰু বিছনাতে উঠি বহিল।

ইমান ধুনীয়া সপোন এটা দেখিছিলোঁ তই জগাই দিলি। আফেশৰ শুবত বীতাই ক'লে।

অপৰাজিতাই হাঁহিলে। 'সপোন পাচতো দেখিবি, আগেয়ে মুখ-হাত ধুই আহ-চোন। কথা এটা ক'বলৈ আছে তোকে।'

'কি কথা? বিছনাৰ পৰা নামি চেঙেলজোৰ ভৰিত স্তমুৱাই বীতা অপৰাজিতাৰ কাষ চাপি আছিল।

'তই আহ বাক আগতে।'

টুখপেঠৰ পৰা পেঠ অলপ উলিয়াই ব্ৰাচদালত লৈ বীতা বাথৰুমৰ ফালে আগবাঢ়ি গ'ল।

দুদিনমানৰ আগতে বীতা ঘৰলৈ গৈছিল। এই দুটা বছৰ একেলগে থকাৰ পাচত তিনিদিনৰ কাৰণে অপৰাজিতাক এৰি

বীতা ঘৰলৈ যোৱাত সেই তিনিটা দিন তিনিটা বছৰ যেন লাগিছিল অপৰাজিতাৰ। খুব যেন অসহায় বোধ হৈছিল। বাতি বীতা নোহোৱা হিচনা নত অকলে শুই শুই ভেটিলেটৰেদি দোখছিল আকাশৰ ঈশান কোণত এটা তৰা নীৰৱে জ্বলি-ভুমি আছে। তৰাটোৰ দৰে অকলশৰীয়া যেন লাগিছিল নিজকে অপৰাজিতাৰ। পাৰমলৰ চিঠিখন উলিয়াই লৈ কেবাবাৰো পঢ়িছিল—‘অপৰাজিতা ফুকনৰ বাবে অপেক্ষা কৰিবলৈ এই অলপো কুণ্ঠিত নহওঁ।’ মাত্ৰ এশাৰী কথাৰ অকনমান চিঠিখনে অপৰাজিতাক কেবাদিনো ভবোৱালে। এই কথাটোকে বীতাৰ আগত ক’বলৈ বীতাৰ অনুপস্থিতিত অপৰাজিতা উচপিচাই থাকিল। অথচ বীতা অহাৰ পাছতো এই ছটা দিনেও ক’ম ক’ম ভাবিও অপৰাজিতাই ক’ব পৰা নাই, শুধিব পৰা নাই—পৰিমল ছৱৰাৰ এই অক’মান চিঠিখনৰ প্ৰত্যুত্তৰ মই কিদৰে দিওঁ? অথচ অপৰাজিতাই জানে বীতাৰ বাহিৰে এই কথা তাই কাৰো ক’ব নোৱাৰে আৰু কবলৈও কোনোৱে নাই। সেয়ে এই ছটা দিন অপৰাজিতা বীতাৰ পৰা আঁতৰি থাকিল সংকোচ কৰি। মাজে মাজে অপৰাজিতাৰ অন্যমনস্কতা লক্ষ্য কৰি বীতাই কৈ উঠিল—‘তোৰ কি লক্ষ্য অপৰা?’ আৰু অপৰাজিতাই কথা হৈছে জোৰ কৰি হাঁহ ক’লে—‘কতা ঘূৰাবলৈ জোৰ কৰি হাঁহ ক’লে—‘কতা একো হোৱা নাই। মানে কথা এটা ভাবিছিলোঁ।’

‘কি কথা?’

‘যোৱাকালি মাহত অহাৰ কথা আছিল নহয়, কিয় নাইল তাকে ভাবিছিলোঁ। এইবাৰ

কিন্তু তই আমাৰ ঘৰলৈ যাব লাগিব। মাহতক মই কৈ থৈছোঁ। পিছত না নকৰিবি আক।’ নিজক ঢাকিবলৈকে একেবাৰতে বহু কথা কৈ পেলালে অপৰাজিতাই। তথাপিও কোনো দিনে বীতাৰ আগত কোনো কথা অনুকুৰাই এটা মিছা কথা কৈ অপৰাজিতাৰ নিজকে বৰ দোষী দোষী লাগিল। সেয়ে যোৱা নিশা বীতাৰ কাষত শুই শুই অপৰাজিতাই বহু কথা ভাবিলে। এবাৰ অতীতটো ক উলুকিয়াই চালে। মনৰ সক সাগৰখনক বহুতো সক-বৰ চোঁৱে খেলিমেলি কৰি গ’ল। সেই সাগৰৰ মাজত উপকূল বিচাৰি ফুৰা পথহাৰা নাৰিকৰ ঘন হুমুনিয়াহ শুনি অপৰাজিতা মুক হৈ গ’ল। সেই হুমুনিয়াহ অপৰাজিতাৰ বুকুৰ মাজতেযে! বহুসময় মাৰে থাকিল অপৰাজিতা। এটা সময়ত চকুপানী-বোৰ মচি লৈ ক্লান্ত-শ্ৰান্ত ভাবে অপৰাজিতাই চকু মুদি দিলে।

বাথৰুমৰ ছৱাৰখন খোলাৰ শব্দ হ’ল। গুনগুনকৈ গানৰ কলি এটা গাই বীতা কমলৈ সোমাই আহিল। আলনাৰ পৰা তাৱেলখন লৈ মুখখন মচি মচি ক’লে—‘ক এতিয়া অপৰা?’

‘মানে’—অপৰাজিতা বৈ গ’ল। এবাৰ বীতাৰ চকুলৈ চালে।

‘কি মানে?’

‘পৰিমল ছৱৰাই এখন চিঠি দিছে মোলৈ।’

‘সঁটা?’

‘ওঁ।’ অপৰাজিতাই দেখিলে বীতাৰ মুখখন উজ্জল হৈ উঠিছে।

ডয়াবৰ পৰা চিঠিখন উলিয়াই বীতাৰ আগত থলে অপৰাজিতাই।

স্থিৰ দৃষ্টিৰে বীতাই এবাৰ চিঠিখনৰ আখৰ কেইটালৈ চালে আৰু কিবা এটা পোৱাৰ গভীৰ আনন্দত অপৰাজিতাৰ কান্ধ চাপি ক'লে— 'মই জানিছিলো, জান অপৰা।'
'কি?'

'পৰিমল ছুৱৰাই যে তোলৈ চিঠি দিব।'

'কিন্তু তইতো মোৰ সকলো জান বীতা। মই যে কিছুমান পুৰণি স্মৃতি পাহৰিবলৈ আৰু মা-দেউতাৰ সন্মুখৰ পৰা আঁতৰি থাকিবলৈকে ইয়ালৈ আহিছো।' খুব লাহে লাহে কোৱা অপৰাজিতাৰ কথা-খিনি বহু দূৰৰ পৰা ভাঁহি অহা যেন লাগিল বীতাৰ। তথাপিও বীতাই ভাবিলে— অপৰাজিতাক অকনমান আশ্ৰয় লাগে, অকনমান স্থিৰতা লাগে, আৰু সেইখিনি স্থিৰতা জানো পৰিমল ছুৱৰা নামৰ এম-এ ক্লাচৰ অত্যন্ত গভীৰ মানুহজনে দিব নোৱাৰিব অপৰাজিতাক? অপৰাজিতাৰ বাবে সান্তনাৰ বাণী হৈ পৰিমল ছুৱৰা জানো অপৰাজিতাৰ জীৱনৰ মাজলৈ সোমাই আহিব নোৱাৰিব? একো নকৈ বীতাই বতাহত সৰি পৰা ব'গেনভিলিয়া পাহলে' চাই ব'ল।

দূৰৰ বনত ফাগুণৰ খোজ লেখি

লেখি প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা দি ঘৰত থকা অপৰাজিতা ফুকন নামৰ শাস্ত্ৰ ছোৱালী-জনীয়ে এদিন দেখিলে বাৰান্দাৰ কাষৰ সোণাকজোপাৰ পৰা কেইপাহমান হালধীয়া ফুল বতাহত সৰি আহি ভৰিৰ কাষতে

পৰিছে। কিতাপৰ পৰা মূৰ তুলি ফুলসেই-পাহ আল ফুলকৈ তুলি লওঁতে অপৰাজিতাই দেখিলে ষ্টেপত থয় দি এজন মানুহ সামান্য গপ্ৰস্তুত হ'ল অপৰাজিতা।

'অৰুণ ফুকনৰ ঘৰ ইটোৱেই নেক?'

'হয়, আহক।' সংকোচমিহলি মাত্বেৰে ক'লে অপৰাজিতাই।

আৰু অপৰাজিতাৰ ডেইং ৰুমত দেউতাকৰ অপেক্ষাত বহি নতুনকৈ ডাক্তৰী পাছ কৰা অভিজীত শইকীয়া নামৰ মানুহজনে দেখিলে— কাষৰ সৰু টিপয়খনত পাৰিথোৱা নীলাৰঙৰ টিপয়ক্ৰখনৰ ওপৰত বগা সূতাৰে মিহিকৈ কৰি থোৱা বগলী ছুটাই যেন সঁচায়ে আকাশৰ নীলা বিচাৰি উৰি গৈছে। সেইকণ নীলাকে বিচাৰিছিল অভিজীতেও। আৰু বিচাৰি পালে অপৰাজিতা ফুকন নামৰ ছোৱালীজনীৰ শাস্ত্ৰ গভীৰ হুচকুৰ মাজত, সেয়ে তাৰ পাছতো অভিজীত শইকীয়া আহিল অপৰাজিতাৰ ঘৰলৈ। অপৰাজিতাইয়ো দেখিলে প্ৰায় আবেলি অভিজীতৰ অপেক্ষাত তাই বাৰান্দাৰ চকীখনত বহি পদূলিলৈ নিজৰ অজ্ঞাতে চাই বৈছে। প্ৰথমতে সংকোচ আৰু তাৰ পাছত গভীৰ মনোযোগেৰে অপৰাজিতাৰ মনৰ খবৰ বিচৰা সেইজন মানুহৰ সৰু সৰু বহুত কথা অপৰাজিতাই শুনিলে আৰু মাক দেউতাকৰ লগত কথাপাতি থকা অভিজীতৰ কাষৰ পৰা আঁতৰি আহিব খুজি অপৰাজিতাই ভাবিলে— অভিজীত শইকীয়া নামৰ এই প্ৰশান্ত মানুহ-জনৰ গভীৰ মৰমখিনিক উপেক্ষা কৰিবলৈ যে তাই একেবাৰে অক্ষম। এই অক্ষমতাই অপৰা-

জিতাৰ প্ৰাণৰ এক নিবিড়তম অংশত এটা
সৰু কবিতা লিখি থলে। পোৱাৰ আনন্দত
অপৰাজিতা অভিভূত হ'ল।

আঙুলিৰ ফাঁকেৰে সৰি পৰা দিনবোৰৰ
এটা এটা কৰি বহু সৰু সৰু স্মৃতি
অপৰাজিতাই তাইৰ স্মৃতিৰ মনিকোঠাত আল-
ফুলে সাঁচি গ'ল।

বাহিৰলৈ নামি অহা পাতল আন্ধাৰ-
খিনি চাই চাই অপৰাজিতা নিশ্চুপ হৈ বহি
আছিল।

সেইখিনি নীৰৱতাক মূহূৰ্ত্তে আঘাট
কৰি অভিজীতে ক'লে—‘কথা কোৱা অপৰা।’
‘ওঁ।’ সামান্য হাঁহিলে অপৰাজিতাই
অকাৰণতে।

মোৰ জানা কেতিয়াবা কিয় জানো
ভয় হয় অপৰা; মই যেন এইবোৰ স্মৃতিক
কেৱল স্মৃতি গিচাপেহে মোৰ মাজত ৰাখিব
লাগিব।’ অভিজীতৰ কণ্ঠস্বৰত দুৰ্বলতাৰ
আভাস।

অভিজীতৰ সেই দুৰ্বল কণ্ঠস্বৰত অপৰা-
জিতা সামান্যভাৱে কাঁপি উঠিল। সেই অহেতুক
ভয় আঁতৰাবলৈকে তাই অভিজীতলৈ চাই
হাঁহি পেলালে।

এদিন অপৰাজিতাৰ মাক-দেউতাকৰ
আশীৰ্ব্বাদ, অপৰাজিতাৰ চকুপানী আৰু শুভেচ্ছা
লৈ, অপৰাজিতাক পুনৰ ঘূৰি অহাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি
দি অভিজীত লগুনলৈ পঢ়িবলৈ গুছি গ'ল।
যোৱাৰ সময়ত অভিজীতৰ কৰুণতাই হৈ

পৰা চকুলৈ চাই অপৰাজিতাই দেখিলে
তাইৰ প্ৰতিবিম্ব স্পষ্টকৈ প্ৰতিফলিত হৈছে
তাত।

আন এদিন ধুমুহাই সোণাকজোপাৰ
হালধীয়া ফুলবোৰ সৰুৱাই থৈ গুছি গ'ল
আৰু অপৰাজিতাই দেখিলে গছজোপাৰ অৱশিষ্ট
ফুলকেইপাহত ছটামান হালধীয়া পখিলা মাত্ৰ
উৰি ফুৰিছে। সেইদিনাই আবেলি বিদেশত
অভিজীতৰ মৃত্যুৰ খবৰৰ ছটামান আৰু
অপৰাজিতা আৰু অপৰাজিতাহঁতৰ সৰু
পৰিয়ালটোলৈ শ্মশানৰ নীৰৱতা কঢ়িয়াই
আনিলে। নিৰ্বাক হৈ যোৱা অপৰাজিতাক
সাৱটি ধৰি মাকেও ওলাই অহা চকুপানীখিনি
মচি পেলালে। অৰুণ ফুকন স্থবিৰ হৈ গ'ল।
বহুদিন অপৰাজিতাই নিজকে ফাঁকি দিয়াৰ
চেষ্টা কৰি হাঁহিব খুজিও কান্দি পেলালে।
বহুনিশা স্মৃতিৰ আমনিত নীৰৱ, নিঃশব্দ
কান্দোনত ভাগি পৰা অপৰাজিতাই জীৱনৰ
কাষত জিৰণি বিচাৰিলে। তথাপিও জীৱনক
জীৱন বুলি স্বীকৃতি দিয়াৰ জীৱনৰ পূৰাতন
দাবীত অপৰাজিতা এদিন আগবাঢ়ি আহিল।
সেয়ে মাক-দেউতাকৰ উপদেশ সাৰোগত কৰি
কটনত এড্ৰ'মিশ্বন লৈ অপৰাজিতা এদিন গুচি
আছিল গুৱাহাটীলৈ। অহাৰ দুদিনমান পাছতে
বীতাক লগপাই গ'ল অপৰাজিতাই। আৰু
এদিন অপৰাজিতাৰ কথাবোৰ শুনি শুনি
অপৰাজিতাক সাৱটি ধৰি বীতাই কান্দি
পেলালে।

‘কথা নকৰ অপৰা? খুউব সৰুকৈ
বীতাই ক'লে।

অপবাজিতা আচৰিত হৈ গ'ল বীতাই কান্দিছে। এবাৰ বীতালৈ চাই লাহে লাহে অপবাজিতাই ক'লে—'জানো বীতা মোৰ প্ৰতি তোৰ সহানুভূতি অস'ম। তথাপিও আজি মই তোৰ সহায় বিচাৰো বীতা।'

মাতত বহু কোমলতা সানি বীতাই সবকৈ ক'লে—'পৰিমলৰ মৰমক তই অস্বীকাৰ নকৰিবি অপৰা। অভিজীতৰ মৰমখিনিৰে পৰিমলে যদি তোক বিচাৰে, মই জানো তই অমান্তি নহৰ।'

'পৰিমলে একো নাজানে। মোৰ কথা একোকে নাজানে। তেওঁৰ শাস্ত্ৰ জীৱনটোত ধুমুহাৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ মই যে অপাবগ। মই খুউব বিচলিত বীতা।'

'বেয়া নাপাৰ যদি এটা কথা কও অপৰা।'

'কি বীতা?'

'পৰিমল মোৰ পেহীদেউৰ ল'ৰা। তেওঁক মই তোৰ অজ্ঞাতে তোৰ সকলো কথাই কৈছো, কেৱল তেওঁৰ আগ্ৰহৰ বাবে। আৰু সকলো শুনিয়েই পৰিমল আৰু আগবাঢ়ি আহিছে।

'বীতা!'

'সঁচা অপৰা। আৰু পৰিমল যদি অভিজীত হৈ যায় তেন্তে ময়ো খুব সুখী হ'ম।'

'তই মোক কোৱা নাছিলি কিয়?'

'কবলৈ মোৰ ভাল লগা নাছিল। পৰিমলকো মই মানা কৰি দিছিলো। আৰু সিদিনা ঘৰৰ পৰা তোক যিখিনি কম বুলি ভাব আছিলো তাক তোৰ এইকেইদিনৰ গাশ্ৰীৰ্য্যখিনিৰে শেষ কৰি পেলাইছিল। তই বেয়া নাপাৰি।'

একো নামাতিলে অপবাজিতাই। কেৱল টেবুলৰ ধূপদানীটোৰ শেষ হৈ যোৱা ধূপডালৰ ঠাইত আন এডাল জ্বলাই দি বাহিৰলৈ চাই থাকিল। তাৰ পাছত কেবানিশাও বীতাৰ কাষত শুই শুই এবাৰ ছুৰাবকৈ বহুবাৰ ভাবিলে। বহুবাৰ এখন ছখনকৈ বহুখন ছবি মনৰ মাজতে আঁকি পুনৰ মটি পেলালে মনে মনে। কেবাদিনো কলেজলৈ নগল আৰু এগৰ বহী লৈ বহুত কিবা কিবি লিখিলে, কাটিলে, বীতাক কিবা এটা ক'ব খুজিও পুনৰ 'একো নহয়' বুলি ক'লে, বেছি সময় খিৰিকীৰ কাষত ব'গেনভিলিয়াডালৰ আধা সজা বাঁহটো চাই চাই কটাই দিলে। বীতাই মাত্ৰ দুৰে লক্ষ্য কৰি থাকিল। এটা সময়ত বীতাই দেখিলে বহু আঁক বাক কৰি থকা অপৰাৰ হাতৰ পেনটো এঠাইত বৈ গৈছে। আৰু বীতালৈ চাই হাঁহিব খোজা অপৰাৰ হুচকু পানীৰে উপচি পৰিছে।

সেইদিনা পুনৰ অপৰা বীতাৰ লগত কলেজলৈ গ'ল। আগৰ দৰে কলেজ কমন কমৰ কাষৰ কৃষ্ণচূড়াজোপাৰ ছাঁত বহি সহজ-ভাৱে কথা পাতিলে। কলেজৰ পৰা আহি আবেলি বীতাৰ কাষত বহি গান শুনি থাকোতে

অপবাই দেখিলে শাস্ত্র খোজ্জেৰে পৰিমল
আহি ভিজিটিং কমত সোমাইছেহি। বীতাক
কৈ অপবাজিতা তললৈ নামি আহিল।

‘এইবাৰ প্ৰত্যাহ্বন বিচাৰি আহিছোঁ।’
পৰিমল আগবাঢ়ি আহিল, অপবাজিতাও
আগবাঢ়ি গ’ল। পৰিমলৰ চকুলৈ চালে।
দৃষ্টিত নিবিড়তা সানি পৰিমলেও চালে।
অপবাজিতাই দেখিলে পৰিমলৰ চকুৰ মনিত

তাইৰ এটা অকণমান অথচ স্পষ্ট প্ৰতিবিম্ব।

ওপৰৰ বেলকনিত বীতা বৈ আছিল।
অপবাই অক’মান হাঁহিলে বীতালৈ চাই।
কমলৈ সোমাই খিৰিকীখনৰ কাষত থিয় হৈ
অপবাজিতাই বাহিবলৈ চালে। চজিনাজোপাৰ
ফুলবোৰ ফুলি ফুলি শেষ হৈ গৈছে আৰু
ব’গেনভিলিয়াডালত চৰাই ছটাই ইতিমধ্যে এটা
অকণমানি, ধুনীয়া বাঁহ সাজি পেলাইছে।

অসমীয়া ভাষা আমাৰ মাতৃভাষা। মাতৃৰ নিচিনা বাবেই মাতৃয়ে বেজাৰ
পোৱা কাম কৰা সম্ভৱনকলৰ পক্ষে অতি অযুগুত। ই শাস্ত্ৰৰ বাক্য ইয়াকে
জানি অসমীয়াসকলে মাতৃভাষাৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা আৰু ভক্তি প্ৰকাশ কৰা উচিত।

—আনন্দৰাম চৌকিয়াল ফুকল

ব্যৱধান

উত্তম কুমাৰ গগৈ
দ্বিতীয় বাৰ্ষিক কলা

নমিতা অলপ বিমোহত পৰিল।
ষ্টেচনৰ চাৰিওফালে ঘূৰি পকি চাই নমিতা
কিছু চিন্তিত হ'ল। সৰু ষ্টেচন; মানুহ খুব
কম নামিছিল। ট্ৰেইনৰ পৰা নমা মানুহ
আটাইকেউজন খোজকাঢ়িয়েই অদূৰত অদৃশ্য হৈ
গ'ল। বোধহয় ওচৰতে ঘৰ। নমিতাৰ লাহে
লাহে ভয় লাগি আহিল। বুকুৰ স্পন্দনবোৰ
দ্ৰুত হৈ অহা নমিতাই অনুমান কৰিলে। অকলে
অকলে ঘূৰি ফুৰিব পৰা বুলি খ্যাতি থকা
নমিতাৰ সেই বাহাদুৰীকণ আজি এই সৰু
ষ্টেচনটোত নাইকীয়া হৈ গ'ল। নমিতাৰ
অনুবাধালৈকো খং উঠিল। অনুবাধাই চিঠিত
লিখি পঠিয়াইছিল সকলো সুবিধা আছে।
ষ্টেচনটোত নামিলে একোৱে চিন্তা কৰিব
লগা নাই। বাচ আছে, বিক্ৰা আছে;
বাচৰ ড্ৰাইভাৰক কলেই একেবাৰে ঘৰৰ
চোতালত নমাই দিবগৈ ইত্যাদি। এতিয়া
নমিতাই দেখিছে বাচ যে নাইয়েই, বিক্ৰা
এখনো নাই। কিছু সময়ৰ ব্যৱধান বাখি
বাখি টেক্সী, জীপ কিছুমান আহি আছে যদিও
নমিতাৰ সেইবোৰত যাবলৈ ভয় লাগিল।
অচিনাকি ঠাই; তাতে অকলশৰীয়া।

ইতিমধ্যে সন্ধিয়াৰ আন্ধাৰবোৰ দ্ৰুত
গতিৰে নামি আহিছিল। আন্ধাৰবোৰৰ
চাই নমিতাই এবাৰ সেপ ঢুকিলে। লগত
দীপকক অনাহেঁতেন ভাল আছিল — নমিতাই
ভাবিলে। মাকে অৱশ্যে দীপকক লগত
আনিবলৈকে কৈছিল। তায়েই হুশুনিলে।
বিয়াঘৰত মিছাতে সি কষ্ট পাব। তাতে
অচিনাকি ঠাই। এতিয়াহে নমিতাই বুজিছে
দীপকক নামি কি মহা ভুল কৰিলে। সৰু
ল'ৰা হ'ল; কি হ'ল?

ষ্টেচনত লাইটবোৰ জ্বলি উঠিল।
ষ্টেচনটোৰ বাবান্দাত পাৰি থোৱা বং এবোৱা
কাঠৰ বেঞ্চখনৰ ধূলিবোৰ এবাৰ ফুৰাই দি
নমিতা বহি পৰিল। ওচৰতে এয়াৰবেগটো
তাইৰ। ষ্টেচনৰ অলপ আঁতৰৰ কমাৰশাল-
খনৰ পৰা হাতুৰী মৰাৰ শব্দ আৰু দেছুরালী
কথাৰে চিঞৰি চিঞৰি গোৱা ভোজপুৰী
প্ৰায়গীতবোৰ তাইৰ কাণত পৰিল। বেঞ্চ
খনৰ পাছফালে থকা দেৱালখনত আঁউজি
থাকিয়েই নমিতাই ষ্টেচনৰ চাৰিওফালৰ
বেশটো এবাৰ চকুফুৰালে। ষ্টেচনৰ কাষত

মানুষৰ ঘৰ খৰ সেৱণ্ডা। বেচিভাগেই
বিদেশী মানুহ। অসমীয়া মানুহ বোধহয়
ছই এঘৰহে আছে। কোনোবা ভাল অসমীয়া
মানুহ এজন দেখা হৈ তেনো নমিতাই অলপ
সহায় কৰিব দিবলৈ অন্তৰোধ কৰিলেহেঁতেন।
কিন্তু ওচৰে পাছৰে যি বাৰ মানুহ ঘূৰি
ফুৰাছে সেই আটাটীবোৰেই দেহুৱালী নতুবা
অনা নিমন্ত্ৰণৰ মানুহ। ষ্টেচন মাষ্টৰকে
কিবা এটা স্মৃতিবলৈ বুলি নমিতা বহাৰ পৰা
উঠিল। ‘ষ্টেচনমাষ্টৰ’ বুলি লিখি থোৱা
প্লেটখনলৈ এনেয়ে এবাৰ মূৰতুলি চাই নমিতা
ষ্টেচনমাষ্টৰৰ কন্মলৈ সোমাই গ’ল। সোমায়ৈই
তাই থমকি ব’ল। তাইৰ ফালে পিঠি দি
বহি মানুহজনে খুব ব্যস্ততাবে শকত ফাইল
এটাত খসখসকৈ কিবা লিখিছে। মানুহজনক
আননি দিবলৈ নমিতা ইচ্ছুক নহল। মানুহজনে
কব নোৱাৰাকৈয়ে নমিতা ঘূৰি আহি পুনৰ
বেঞ্চখনতে বহিলহি।

ক্ৰমে বাঢ়ি অহা আন্ধাৰনোবলৈ চাই
নমিতাই ভ্ৰমুনিয়াহ কাটিলে। বাৰান্দাৰ
লাইটটো ইমান কম ‘পাৰাৰ’ৰ যো বাহিৰৰ
আন্ধাৰৰ তুলনাত তাক যথেষ্ট নহয় বুলিয়েই
কব পাৰি। ইতিমধ্যে ষ্টেচনৰ বাহিৰেদি অহা-
যোৱা কৰা মানুহে তাইলৈ বিশেষ দৃষ্টিৰে
চাই চাই পাৰ হৈ গৈছে। জপৰা চুলিৰ
চেপা পেণ্ট পিন্ধা কেইটামান ল’ৰাই বিশেষ
বিশেষ ভঙ্গীৰে চাইকেল চলাই আহি তাইক
লৈ কেইটামান অশ্লীল মন্তব্য কৰি পাৰ হৈ
গ’ল। খং উঠিলেও নমিতাৰ কৰিব লগা
একো নাছিল। চকুৱে মুখে হতাশ, বিষন্নতা

সানি নমিতা স্থিৰ হৈ বেঞ্চখনত বহি ব’ল।
ভৱিষ্যতটোৰ কথা এবাৰ ভাৱি চাবলৈকো
তাইৰ ভয় লাগিল।

খট্ খট্.....খটক্। নমিতাই ঘূৰি
চালে। ষ্টেচনমাষ্টৰ কন্মৰ পৰা ওলাই ছাৰত
তলা মাৰিছে। বোধহয় ঘৰলৈ যাব।
ষ্টেচনমাষ্টৰ তাইৰ ওচৰ আহি পোৱালৈ
উদগ্ৰীৰ হৈ বৈ থাকিল। মানুহজনে তলমূৰ
কৰি কিবা চিন্তা কৰি কৰি আহি আছিল।
সেইবাবেই নমিতাক বহি থকা তেওঁ দেখা
পোৱা নাছিল। নমিতাৰ ওচৰ পাই হঠাতে
এবাৰ মূৰ তুলি চাই তেওঁ থমকি ব’ল।
আচৰিত হোৱাৰ চিন তেওঁৰ চকুৱে মুখে
ফুটি উঠিল। অৰাক দৃষ্টিৰে তেওঁ নমিতাৰ
মুখলৈ চাই ব’ল। নমিতায়ো মানুহজনৰ
মুখলৈ চাই পঠিয়াই আচৰিত হৈ গ’ল।
ক’ৰবাত দেখা দেখা, চিনাকি চিনাকি যেন
মানুহজন লাগি গ’ল তাইৰ। মানুহজনে
তাইৰফালে আঙুলি এটা টোৱাই অলপ
অসংলগ্নভাৱে কলে,—

আপু তু তুমি নমিতা নহয়
জানো ?

নমিতাই মাতটো শুনিয়েই চিনি
পাইছিল। অলপ জোৰেৰেই তাই কৈ উঠিল,
—“অনুপমদা! ইচ্, মোৰ কি ভাগ্য।”

অনুপমে হাঁহিলে। নমিতাই অনুপমলৈ
চালে। আগতকৈ অলপ ক’লা পৰিছে
মানুহটো। অলপ টপা হবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।
বোধহয় বয়স হোৱাৰ কাৰণে।

—‘তুমি হঠাতে ইয়াত যে?’

—মোৰ বান্ধবী এজনী ইয়াৰ ওচৰৰে
ৰঙাগৰাত থাকে। তেওঁৰ বিয়ালৈকে
আহিছিলো। কিন্তু ৰাচ-টাচ একো নাপাই...

ইচ্ৰাম তোমাৰ দিগদাৰীয়েই হৈছিল
তেনেহলে। ইয়াৰ বাচখন আজি ট্ৰেইনখন
আহি পোৱাৰ আগতে পাব হৈ গ'ল।
ট্ৰেইনখন এঘণ্টা 'লেট' নহয় আজি। কেলেই
বিক্ৰা নাপালা? অ' আই এম চৰি, ইয়াৰ ওচৰতে
সাংস্কৃতিক সন্মিলন এখন হৈছে, বিজ্ঞাবোৰ
তালৈকে গৈছে। আহি পোৱা অলপ দেৱী
হব। তেনেহলে মোৰ কোৱাৰ্টাৰলৈকে ব'লা
তোমাক মই পাহুত থৈ আহিম।”

বেঞ্চখনৰ পৰা এয়াৰবেগটো নমিতাই
হাতত তুলি লৈছিল। অনুপমে মই লও দিয়া
বুলি নিজৰ হাতত ললে। নমিতাই অ'কমান
হাঁহিলে। ছয়ো খোজ ললে। অলপ আগতে
বিষন্নতাই আৱৰি বখা নমিতাৰ মনটো মুকলি
লাগি আহিল। তাই মনে মনে ভগৱানক
প্ৰাৰ্থনা জনালে। ফিৰ ফিৰিয়া বতাহ এজাক
মাৰিছিল। নমিতাৰ অলপ জাৰ লাগিল।

—তুমি ইয়াত থকা কিমানদিন হ'ল?
চেণ্ডেলত স্তুৱা কয়লাৰ গুৰি কিছুমানে
নমিতাৰ তনুৱাত বিদ্ধিছিল। অলপ বৈ
নমিতাই চেণ্ডেলজোৰ জোকোৰি ললে। অনুপমে
পাছলৈ ঘূৰি চাই নমিতালৈ বৈ থাকি কলে,

—প্ৰায় ছবছৰেই হ'ল।”

সিহঁত আহি অনুপমৰ কোৱাৰ্টাৰ পালেহি।

এটা সৰু পকী ঘৰ। আগফালে এডোখৰ
বাৰী। কাষতে দুই এটা একে টাই'পৰ
ঘৰ। ওচৰতে ক'ৰবাত ফুলা শেৱালী ফুলৰ
চেচা মিঠা গোক নমিতাৰ নাকত লাগিল।
বাঁহৰ জপনাখন আঁতবাই অনুপমে তাইলৈ
চাই কলে, “আহা।”

নমিতা আহি অনুপমৰ ঘৰৰ সৰু
বাৰান্দাখনত থিয় দি ব'লিছিল। জেপৰ পৰা
চাৰি এপাত উলিয়াই অনুপমে তলাটো খুলি
খুলি কলে, “তুমি ইয়াতে অলপ ৰবা দেই।
মই লেম্পটো জ্বলাওঁ।”

নমিতা বাহিৰতে থিয় দি থাকিল।
সুহুৰিয়াই সুহুৰিয়াই অনুপমে লেম্পটো জ্বলালে,
অপৰিপাটী হৈ থকা ঘৰটো যিমান পাবে
সোণকালে পৰিপাটী কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি
অনুপমে বাহিৰলৈ ওলাই আহি নমিতাক
মাতিলে।

“সোমাই আহা নমিতা।”

নমিতা সোমাই আহিল। ‘বহা’ অনুপমে
কলে। নিৰ্দেশ অনুসৰি নমিতা ৰঙ দিয়া
বেডৰ চকীখনত বহিল। তাই চাৰিওফালে
চকুফুৰালে। বেছ পৰিচ্ছন্নতাৰে ঘৰটো ৰাখিছে
অনুপমে। কোঠাটো সৰু যদিও বেছ আঁত
পিট লগ ই অনুপমে ঘৰটো সজাইছে।

“কেনেকুৱা দেখিছা ঘৰটো? কোঁতুক
কৰি অনুপমে সুধিলে। —বেছ ভাল লাগিছে।
তুমিতো আগতে ইমান পৰিপাটী নাছিল
নহয়! এতিয়া বহুত পৰিবৰ্তন হ'ল দেই

তোমাৰ । ঘৰটো একেধাৰে 'ফেমিলি' থকা
মানুহৰ ঘৰৰ দৰে সজাই পেলাইছা ।"

অনুপমে গম্ভীৰ হৈ নমিতাৰ ফালে
স্থিৰ দৃষ্টিৰে এবাৰ চালে, তাৰ পাছত খুব
লাহে লাহে কলে।

"হুই ইয়াত 'ফেমিলি' লৈয়েই
আছোঁ ।"

"তাবমানে !" নমিতা চমকি উঠা
অনুপমৰ চকুত পৰিল ।

—মই বিয়া কৰোৱা কথা তুমি কব
নোৱাৰা নহয় ?"

তুমি বিয়া কৰালা, কিমান দিন হ'ল ?
মোকতো কোনেও কোৱা নাই ।" ভাগি
যাব খোজা মাতটো যিমান পাৰে সংঘত
কৰি নমিতাই কলে ।

— ল'ৰা এটাও আছে । সিহঁত
এতিয়া ঘৰত আছেগৈ । আজি দুদিন হ'ল,
কাইলৈ অহাৰ কথা !"

নমিতা মনে মনে ব'ল । নমিতাৰ
মনত সৃষ্টি হোৱা অৱস্থাটো অনুপমে মনতে
অনুমান কৰিলে । পৰিবেশটো অলপ অস্ব-
স্থিৰ হৈ উঠিছিল । অনুপমে প্ৰায় চিঞৰি
কোৱাৰ দৰে কলে,

"অ' তুমি চাহ-তাহ নোখোৱা জানো ?
ব'ৰা মই চাহ একাপ কৰি আনো । তুমি
ইয়াতে বহি এই আলোচনীবোৰ চাব পাৰা !"
কৰ্ণাৰ টেবুল এখনৰ পৰা আলোচনী দুখন

মান আনি নমিতাৰ আগত মেলি দি অনুপম
পাকঘৰলৈ গ'ল ।

নমিতাৰ মূৰটো অলপ অলপ
কামুৰিছিল । চাহ একাপৰ কথা কোৱাত
ভালেই পালে । অনুপমে আগত মেলি থৈ যোৱা
আলোচনীকেইখন হাতেৰে চুই চাবলৈকো
নমিতাই এক অৱসন্নতা অনুভৱ কৰিলে ।
গতিকে বেহৰ চকীখনত অধামুদা চকুৰে
নমিতা শিলৰ দৰে অলৰ অচৰ হৈ পৰি ব'ল
অনুপমৰ বিয়াৰ কথা শুনি নমিতাৰ বুকুৰ
কোনোবা এখিনিত বিয়াই গ'ল । পাহৰিবলৈ
চেপ্টা কৰা স্বত্বেও একেটা কথাই নমিতাৰ
মনত বাবে বাবে তোলাপাৰ লগাই দিলেহি ।

ভিতৰত খুটুং খাটাং কৰি অনুপমে
চাহ কৰিছিল । মাজে মাজে টুকুৰাটুকুৰ
গান । অনুপমে তেনেহলে বৰ সুখত আছে ।
নমিতাই ভাবিলে । অনুপম আগতে যথেষ্ট
গহীন গম্ভীৰ আছিল । এতিয়া অলপ
বঙিয়াল হোৱা যেন লাগিল নমিতাৰ ।
নমিতাৰ লগত আগতে খুব কম কথাই
পাতিছিল অনুপমে । কেতিয়াবা নৈৰ পাৰত
পাৰ্কত ফুৰিবলৈ গলেও অনুপমতকৈ নমিতাই
বেছি কথা কৈছিল । অনুপমে মাথোন ছ'-
হাঁ কৈ কেতিয়াবা হুই এটা প্ৰশ্নৰ ছুটা ছুটা
উত্তৰ দি গৈছিল ।

...নমিতা চাহ আনিছো খোৱা ।
নমিতাই চকুহুটা মেলি দিলে । অনুপমে
চাহ একাপ আৰু পিৰিচ এখনত ক্ৰীমসনা
বিস্কুত দুখন আৰু অমলেট এটা সন্মুখ
টেবুলখনত ৰাখিলেহি ।

—ক'তা তুমি দেখোন টোপনিয়াবলৈ
আবলু কৰিলা । ইফালে আক' বিয়া খাবলৈ
আহিছা ।” পৰিবেশটো সহজ কৰি লোৱাৰ
চেপ্তা ।

একো নকৈ নমিতাই অক'মান হাঁহি
চাহকাপ তুলি ললে । অনুপমে অলপ আঁতৰৰ
চকী এখনত বহি চাহ খাবলৈ লাগিল ।

—অ' মই সন্দিগ্ধলৈ পাহৰিছোৱেই,
বিয়াখন বঙাগৰাৰ জীবানন্দ চৌধুৰীৰ ডাঙৰ-
জনী ছোৱালী অনুৰাধাৰ নেকি ?”

—হয় । তুমি চিনি পোৱা নেকি ?”

—সামান্য চিনা পৰিচয় আছে ।

অৱশ্যে, বিয়ালৈ মই নিমন্ত্ৰিত নহয় ।”

ছয়োৰো চাহ খোৱা শেষ হৈছিল ।
খালি কাপ-প্লেটবোৰ অনুপমে ভিতৰত থৈ
আহিলগৈ । তামোল-পান-চাহৰ প্লেটখন লৈ
ওলাই অহা অনুপমে সন্দিগ্ধলৈ,

“তোমালোকৰ ঘৰত ভাল নহয় ?”

—ভালেই । মাৰ অনুখটোও অলপ
কমিছেচোন ।”

—দীপক কে'ন ক্লাচত এইবাৰ ?

—এইটলৈ পাইছে । বাকী বণ চিকিত,
অপু, চিমি প্ৰাইমেৰী স্কুলতে । অ' তোমাৰ
ল'ৰাটো কিমান ডাঙৰ হ'ল ।

—চাৰিমাহ হ'ল । চাৰিমাহতে সি বৰ
ভুপ্ত হ'ল । অনুপমে কৈ কৈ হাঁহিছিল ।

—এইবাৰ মই যাব লাগিল । তুমি

বিজ্ঞা এখন বিচাৰা ।” গাটো অলপ লৰাই
নমিতাই কলে ।

—‘অ যোৱাইনে ! ইমান সোনকালে !
তোমাক যে মই কিমান দিনৰ মূৰত লগ
পাইছোঁ । অনুপমে ব্যস্ততাৰে কলে ।

—তুমি খুব সুখত আছা নহয়
পমদা মোৰ কিন্তু সকলো নাইকিয়া হৈ গ'ল ।
মোৰ আগৰ নমিতাজনী মৰি গৈছে । তুমি
এয়া মোৰ জ'কাটোহে দেখিছা । পৃথিৱীত
জীয়াই থকাৰ মোৰ মোৰ বাবে হেৰাই গ'ল
অনুপমদা ! খুব ককণ্ঠৰে কৈ উঠিল
নামতাই ।

কিবা এটা কব খুজিও অনুপমে কব
নোৱাৰিলে । মাথোঁ নমিতাৰ ক্ৰমে সজল হৈ
অহা চকুযুৰিলৈ চাই ব'ল ।

বিগত দিনৰ কথা নমিতাৰ মনত
পৰিল ।

মনত পৰিল এসময়ত নিবিড়তম
সান্নিধ্যলৈ আহি পৰা অনুপমৰ লগত কটোৱা
সেই বঙীণ দিনবোৰৰ কথা ।

নমিতাৰ মনৰ মণিকোঠা তেতিয়া ভৰি
আছিল কেৱল অনুপমৰ স্মৃতিৰে ।

.....সন্ধিয়াৰ পাতল আন্ধাৰৰ
মাজত অনুপমৰ হাতছখন খামুচি ধৰি এদিন
নমিতাই কৈছিল,

“তুমি এতিয়া মোৰ ইমান কাষতে
আছা । যদি কেনেকৈ তুমি হেৰাই যোৱা
অনুপমদা মই তেতিয়া কি কৰিম ?

কানৈ কলেজ

মৃত্যুৰ বাহিৰে মোক তোমাৰ ওচৰৰ পৰা আঁতৰাই নিয়াৰ সাহস বোধ হয়। কাৰো নহ'ব নমিতা। মোক তুমি বিশ্বাস কৰা।”

এক পুলকানুভূতিৰে নমিতাৰ মন ভৰি উঠিছিল। অনুপমৰ বহল বুকুখনত সোমাই নিজকে খুব সুখী যেন অনুমান হৈছিল নমিতাৰ।

কিন্তু নমিতাৰ সেই সুখ বেছিদিন স্থায়ী নহ'ল। জীৱনটো কেৱল ফুল, তৰা, গান, হাঁহিৰে ভৰি থকা বুলি ভবা নমিতাৰ জীৱনলৈ ধুমকেতুৰ দৰে হঠাতে নামি আহিছিল ট্ৰেজেডী। কলেজৰ পৰা হাঁহি হাঁহি ঘূৰি অহা নমিতা ঘৰত দেউতাকৰ মৃতদেহ, কান্দি কান্দি পাগলী হৈ যোৱা মাক আৰু কণ কণ ভায়েক-ভনীয়েককেইটাক দেখি এচপৰা শিলাখণ্ডৰ দৰেই অলৰ অচৰ হৈ পৰিছিল। কন্দাৰ শক্তিখিনিও হেৰুৱাই পেলাইছিল নমিতাই।

আকস্মিকভাৱে মৃত্যুবৰণ কৰা দেউতাকৰ অবিহনে নমিতাই গোট্টেই ঘৰখনৰ বোজা মূৰত তুলি লবলগা হ'ল। সেইবাৰ মেট্ৰিক পাছ কৰি কলেজত এডমিছন লোৱা নমিতাই কলেজীয়া শিক্ষাৰ সিমানতে সমাপ্ত কৰি অফিচ এটাত ক্লাৰ্ক হৈ সোমাল। মাকে মাত্ৰ কান্দি কান্দি নমিতাক কৈছিল, “ভগবানে এয়া তোৰ কি অৱস্থা কৰিলে মা।” নমিতাই কন্দা নাছিল। জীৱনৰ লগত সংগ্ৰাম কৰিবৰ বাবে নমিতা সাজু হৈছিল মাথোঁ। ইমান সকল বুকুখনত ইমানবোৰ সাহস ক'ৰপৰা গোট খালে ভাবি নমিতা নিজেই আচৰিত হৈছিল।

মাকৰ বেমাৰ, ভায়েক-ভনীয়েক কেইটাক মানুহ কৰি তোলাৰ চিন্তাৰ মাজত অনুপমৰ চিন্তা কৰাৰ অৱসৰ বিচাৰি পোৱা নাছিল নমিতাই। তাইক সহানুভূতি জনাবলৈ অহা অনুপমক তাই উদ্বেগবিহীনভাৱে কৈ পেলাইছিল;

“মোক তুমি ক্ষমা কৰি দিয়া অনুপমদা। মই একেবাৰে অসমৰ্থ। মোক তুমি পাহৰি যোৱা।”

“কিন্তু নমিতা, তুমি মোক কিয় পাহৰি যাবলৈ কৈছা?” অনুপমে লাহেকৈ কৈছিল। “মইয়োতো তোমাৰ ওচৰতে থাকি তোমাক সহায় কৰিব পাবো। সকলোৰে ভাৰ নিজৰ মূৰত তুলি লবলৈ মোৰ নিশ্চয় সামৰ্থ্য আছে নমিতা! তুমি পাহৰি নাযাবা।”

“কিন্তু সেয়া মই হবলৈ দিব নোৱাৰো অনুপমদা। মোৰ নিজৰো শক্তি আছে। যিদিনা তোমাৰ সহায়ৰ প্ৰয়োজন মই অনুভৱ কৰিম, সেইদিনা মই তোমাৰ ওচৰলৈ নিজেই ল'ৰি যাম। আজি তুমি মোক ক্ষমা কৰা।” জোৰেৰে নমিতাই কৈ পেলাইছিল।

দ্বিতীয়বাৰ অনুৰোধ কৰিবলৈ অনুপমৰ সাহস হোৱা নাছিল। নমিতাৰ জেদী আৰু খেয়ালী স্বভাৱটোৰ কথা অনুপমে আগৰ পৰাই জানিছিল। সি আগৰ পৰাই অলপ অনুমান কৰিছিল যে ঘৰখনৰ বোজাটো বহন কৰিবলৈ আত্মাভিলাসী নমিতাই হয়তো তাক অনুমতি নিদিব।

গতিকে সি আঁতৰি গ'ল। অলেখ চিন্তাৰ মাজত ডুব যোৱা নমিতাই অনুপমক পাহৰি যাবলৈ সিমান কষ্ট কৰিব লগা ন'হল। কাৰোবাৰ মুখত নমিতাই শুনিছিল ইয়াৰ চাকৰী এৰি অনুপম ক'ববালৈ গুছি গৈছে। নমিতাই ভালেই পাইছিল। ইয়াত সদায় দেখি থাকিলে নমিতাৰ হয়তো অলপ কষ্ট হব।

কিন্তু আজি অনুপমক ইয়াত অভাৱনীয়-ভাৱে লগ পাই নমিতাৰ এটা এটাকৈ সকলোবোৰ কথা মনত পৰিছে.....।

নমিতা বহাৰ পৰা উঠিল। নমিতাক দেখি অনুপমো উঠিল! “মই থৈ আহো ব'লা নমিতা।” অনুপমে কলে। ছয়ো বাহিৰলৈ ওলাই আহিল। অনুপমে ছৱাৰত

তলাটো লগাই এবাৰ টানি চালে। নমিতাই ইতিমধ্যে আলি উঠিছিলগৈ। অনুপম ব্যস্ত খোজেৰে আলিলৈ ওলাই আহিল। বিজ্ঞা এখন পাব হৈ যাব ধৰিছিল। অনুপমে বাথিলে।

“আহা নমিতা।”

নমিতা বিজ্ঞাত উঠিল। অনুপমো। ছয়োৰে গাত গা লাগি গ'ল। ছয়ো ভাবিলে— এই সময়ত সিহঁতৰ মাজত অকনো ফাঁক নাই যদিও আচলতে সিহঁতৰ মাজৰ ব্যৱধান বহুত। নমিতা অনুপমৰ বহুত আঁতৰৰ, অনুপমো নমিতাৰ পৰা বহুত দূৰৈত। কোনো কাৰো ওচৰ চাপিব নোৱাৰে কেতিয়াও।

বিজ্ঞাখন চলিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল।

‘জীৱন সংগ্ৰামৰ পদে পদে বাধা নেথাকিলে সংগ্ৰামৰ অৰ্থ কি হ'ল ?
সহজতে পোৱা কোনো বস্তুৰে তৃপ্তি নেথাকে যিমান তৃপ্তি কষ্টসাধ্য কোনো
এটা বস্তু পোৱাত।’

—টমাচ হাৰ্ডি

..... হোটেলৰ মেলিথোৱা
থিৰিকিখনেদি এজাক চেঁচা বতাহ সোমাই
আহি পলাশক ভালদৰে কঁপাই তুলিছিল।
শীতকালিৰ পুৱা থিৰিকিৰ কাষত বহি অসীম
আকাশৰ দূৰসীমনাত দৃষ্টিৰ দিগন্ত হেৰুৱাই
আত্মবিস্মৃত হৈ থকা পলাশে কিন্তু পুৱাৰ
চেঁচা বতাহৰ উমান যেন পাইয়ো নেপালে।

কোঠাৰ সৰু থিৰিকিখনেদি দেখা
আকাশখনৰ সতে মিতালীপাতি স্মৃতিৰ
বিশাল আকাশখনৰ কথা পলাশে নেপাহৰি
নেপাহৰিও যেন পাহৰি পেলাইছিল। কিন্তু
আজি ??

কিয় জানো বাত্তিপুৱাই সি হাড়কপোৱা
শীতকো উপেক্ষা কৰি থিৰিকিৰ ফাঁকেদি দূৰৈৰ
আকাশৰ বুকুত নিজকে হেৰুৱাই কিবা এক
নোপোৱা তৃপ্তিত নিজক পাহৰি পেলাইছে।
হোটেলৰ সমুখৰ আলিটোত লগৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ
বাস্ততাৰ হেন্দোলনি.....। পলাশৰ মনবিহঙ্গ
দেউকা কোবাই উৰি গ'ল দূৰ অতীতলৈ.....।

ছটা বছৰ আগতে বি, এ ফাইনেল
দি হোটেলৰ পৰা পলাশ গৈছিল মনোহাৰী

বাগানলৈ। দেউতাকে মনোহাৰীত বৰকেবাণী
কৰে। ৰিজাৰ্ট দিবলৈ তেতিয়া বহুদিন
বাকী আছিল। হঠাতে তাক আচৰিত কৰি
দি এদিন তাৰ কমমেট মুহূৰ ওলালহি সিহঁতৰ
ঘৰত। মুহূৰে বি, কম, পঢ়ে যদিও একেটা
কমতে থাকে বাবেই নেকি অগ্ৰ লৰাতকৈ
পলাশৰস'তে তাৰ সমস্ক নিবিড়। সেয়েহে
সি এইদৰে অশ্ৰুত্যাশিত ভাৱে গৈ ওলোৱাতহে
তাক দেখি আচৰিত হোৱা পলাশলৈ চাই
মুহূৰে কৈছিল: “ভেৰাৰ দৰে আক কি
চাই আছ? বিয়ামতা মানুহ বুইছ?
পুতুল দাদাৰ বিয়া।” তাৰ পিছত দুয়ো কথা
পাতি চাহ জলপান খাই ভালেমান পৰ বহাৰ
পাছত পলাশে কৈছিল “আজি থাক বুইছ
হল, বিয়ালৈতো আক কেইদিনমানহে আছে।
গতিকে ইমান তাবাতাৰি নকৰিলেও নহব
জানো?” — মুহূৰে সন্মতি জনাইছিল।
তাৰপিছত পলাশক সিহঁতৰ ঘৰলৈ যোৱা
বাস্তাটোৰ কথা ভালদৰে বুজাই দি পিছদিনা
পুৱাই মুহূৰ গৈছিলগৈ ঘৰলৈ।

নোযোৱা নহয়,— বিয়ালৈ পলাশ
গৈছিল। সি ভাবিছিল, একমাত্ৰ মোৰ

কাৰণেই যদি মৃদুল ইমানদূৰ আহিব পাৰে মইনো নোৱাৰিম কিয় ? সেয়েহে সি গৈছিল। কিন্তু তাৰ পিছত পলাশে বহুতদিন বহুবাৰ ভাবিছিল— সেইখন ঘৰত বিয়া খাবলৈ নেযোৱাহলেই হয়তো ভাল আছিল। কিন্তু। বিয়াৰ আগদিনাৰ কথা মনত পৰি যায় পলাশৰ। ৰাতি তেতিয়া বাৰটামান বাজিছিল। বিয়াঘৰত গোটখোৱা মানুহ সবহভাগেই গলগৈ। বভাতলীত খুউব কম মানুহহে আছিল। মৃদুলৰ সতে কাম কৰি কৰি পলাশৰ ভাগৰ লাগিছিল। সেয়েহে সি মৃদুলক এবাৰ কলে, “মই আক শোওঁগৈ। তোৰ বিছনাখন ঠিক কৰি দে। মৃদুলে কলে : “মোৰ বিছনাত গুৱাহাটীৰ পৰা অহা দাদাৰ বন্ধুৱেক দুজন শুলে, আচ্ছা....., বল বাক আন এটা কমটে শুবিগৈ।” পলাশক লৈ গৈ মৃদুলে সুন্দৰকৈ সজাই থোৱা আহল বহল কম এটা পোৱালৈগৈ। কোঠাটোৰ চাৰিওফালে চকুফুৰাই চাই হঠাতে এটা কোণত পলাশৰ দৃষ্টি ক্ষুস্তকৰ বাবে নিবদ্ধ হৈ গল। কোঠাটোত সজাই থোৱা তিনিখন বিছনাৰ এখনৰ আঠুৱাৰ ষ্টেণ্ড এডালত দুইহাতেৰে ধৰি পাটৰ মেখেলা ছাদৰ পিছা ছোৱালী এজনী বৈ আছে। ক্ষুস্তকৰ বাবে হলেও পলাশে ভাবিলে এওঁ কোন হব পাৰে। মৃদুলৰ বায়েক ২য় বাৰ্ষিকত পঢ়া মল্লিকা আৰু দশম শ্ৰেণীত পঢ়া ভনীয়েক গীতিকাৰ সতেতো তাক চিনাকী কৰি দিলেই মৃদুলে। আৰু আবেলিৰ পৰাচোন সি টাকুৰী ঘূৰাদি ইখন সিখন কামত ঘূৰিয়েই ফুৰিছে। কতা, এবাৰোতো এওঁক দেখা মনত নপৰে। ঘৰৰ ছোৱালীতো

নহয়েই। হোৱাহলে আজিৰ দিনত ‘কমকীপান’ হৈ নেথাকে।

“ইয়াতে শো বৃইছ ?”—কাষৰ বিছনা এখনলৈ আঙুলিয়াই দি মৃদুলে কলে—“পাছৰি-ছিলোৱেই, তোকতো আমাৰ ‘মহাৰাণীৰ’ স’তে চিনাকি কৰি দিয়াই নাই নহয়। এ—ই লিপি, এইফালে আহ।”—তাৰ কথাত ছাদৰৰ আগটোৰে মুখখন ঢাকি লাজলাজকৈ তললৈ মু কৰি ছোৱালী জমী তাৰ চাপি আহিল।

“এয়া মোৰ কমমেট পলাশ গঠৈগৈ”—ছোৱালীজনীয়ে মিঠিকৈ ‘নমস্কাৰ’ বুলি কলে, পলাশেও প্ৰতিনিমস্কাৰ জনালে—“আৰু এয়া মোৰ ডাঙৰ ভক্তি লিপিকা। এইবাৰ হাইঘাৰ চেকেণ্ডাৰী দিব। বৃইছ পলাশ, এওঁক দেখা-পাবলৈ হলে আগেয়ে তপস্যা কৰি লব লাগিব। লাজৰ কোঁৱৰ কি নেচাবা.....। বাক, শো দেই, ‘চকিদাৰ’ আছেই নহয়’ বুলি লিপিকাৰ ফালে ইঙ্গিতেৰে বুজাই মৃদুল ওলাই গল। ইতিমধ্যে লিপিকাই স্ব-স্থান দখল কৰিছেগৈ। পলাশে আঠুৱাৰ ফাৰ্কেঁদ তাইক জুমি চোৱাৰ লোভ সামৰিব নোৱাৰিলে। পলাশে দেখিলে—লাহীকৈ ছোৱালী জমীক পাটৰ কাপোৰজোৰে অপূৰ্বৰ ধুনীয়া দেখাইছে। “অন” কৰিয়োৱা চিলিং ফনখনে তাইৰ শুকান চুলিবোৰ কৰ্পাই কৰ্পাই গালেমুখে সিঁচৰিত কৰি পেশাইছে। তাই একেধিৰে চাই আছে বৰত আৰিথোৱা ছবি এখনলৈ, যেন তাই পলাশৰ উপস্থিতি লেশমানো অনুভৱেই কৰা নাই। এইদৰে আঠুৱাৰ ভিতৰৰ পৰা বহুত সময় লিপিকাক লক্ষ্য কৰি এটা সময়ত পলাশে জোৰেৰে চকুমুদি দিলে।

পিছদিনা দৰাৰ লগত যাবলৈ মূছলে
 পলাশকও জোৰকৈ ধৰিছিল। সি কিন্তু নগল।
 পলাশে অনুভৱ কৰিলে যে আগবাতিৰ পৰা যেন
 সি অলপ আনমনাই পৰিছে। দৰা ওলাই
 যোৱাৰ লগে লগেই ঘৰটো আগতকৈ বহু-
 পৰিমাণে নিজমহৈ পৰিল। মূছলৰ বিছনাখনতে
 আলোচনী এখন হাততলৈ পলাশ শুই পৰিল।
 চাহ একাপ খাবলৈ তাৰ খুব মন গৈছিল।
 কিন্তু কাক কব। মূছলৰ মাকো চাগে কামত
 ব্যস্ত। আক—আক কেন আছে ঘৰত?
 গীতিকা, মল্লিকা দৰাৰ লগত যোৱা সি দেখিছে।
 লিপিকা ?? পৰিয়েই বল পলাশ।
 নানা চিন্তাই তাক জুমুৰিদি ধৰিলেহি।

হঠাতে ছৰমুৰকৈ ঠোনোবা যেন সোমাই
 আহিল। আলোচনী খনৰ পৰা দৃষ্টি নমাই
 আনিলে পলাশে। থমকি বল লিপিকা।
 আক ক্ষন্তেক পাছতে সোতাটো হাততলৈ তাই
 লাহে লাহে কমটো সাৰি গল। লিপিকা বিছনা-
 খনৰ ওচৰ পাৰ্শ্বতে পলাশে এটা মূছ স্তবাস
 অনুভৱ কৰিলে। সোতাটো লৈ তাই ওলাই
 যাব খুজিলে।

শুনা - পলাশে মাতিলে, তাই লাহেলাহে
 ঘূৰি আহি তাৰ ফালে প্ৰশ্নবোধক দৃষ্টিৰে চাইব'ল।

একাপ চাহ দিব পাৰিবা? সন্মতি
 জনাই লিপিকা ওলাই গল। পলাশে মুহূৰ্ত্তবোৰ
 চুটি চুটি উশাহেৰে পাৰ কৰি দিলে। খন্তেক
 পাছতে চাহ একাপ আনি লিপিকাই লাহেকৈ
 টেবুলত থৈ কলে—‘এয়া দিছা’। পলাশ উঠি
 বহিল। তাই যাব খুজিলে, পলাশে কলে

‘বহঁ’ তাই লাডলাজকৈ আঙুলি মোহাৰি
 মোহাৰি চিয়দি থাকিল। উপায় নেপাই
 পলাশেই আৰম্ভ কৰিলে:

“তুমি নগলা কিয়?”

“ভাল নেলাগে।”

“কালি শুলা? টোপনি ধৰা নাই?”

“অলপ অলপ ধৰিছে। মায়ে শুবলৈ হাক দিছে।
 আপোনাক কিবা কিবি লাগিব পাৰে”—কৈ তাই
 তললৈ মূৰ কৰিলে।

“হয়? বাক মোৰবাবে কষ্ট কৰিব নালাগে।
 শুই থাকোঁগ, কিবা প্ৰয়োজন হলে মই মাহী-
 দেওক কম বাক”—আচলতে সি এইবাৰ কথা
 অনুভৱ পৰা কোৱা নাই।

“নোশোঁও। আপুনি গা ধুব নেকি?”

“গা মই মূছলৰ লগত পুৱাতেই ধুলো।
 ভাতো খালো। তুমি খালানে?” এইবাৰহে
 যেন আচৰিত হল।

“সচাই খালে? মই আপোনাক দি খাম
 বুলিহে ভ বিছিলো”—তাই লাহে লাহে কলে।
 “বাক, এতিয়া সোনকালে খোৱাগৈ”—তাই
 ওলাই গল।

দৰা আহিবৰ সময়ত সিহঁতৰ ঘৰত
 এজন ছজনকৈ প্ৰায় মানুহেই গোট খালেহি।
 পলাশৰ কিন্তু অনন্যকৈ ভাল নেলাগিল।
 সি ভাবিলে, আজি সি হয়তো ছটা বস্ত্ৰৰহে
 প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰিছে। ‘নীৰতা’—
 আক—আক কি বাক? ‘লিপিকা’?—পলাশৰ
 গাটো যেন গৰম লাগিছে।

এটা সময়ত দৰা অহিল—মূছলহঁতো।

পিছদিনাখন ৰাতিপুৱাই মূছলৰ নবৌহঁতৰ

সতে চিনাকিহেঁ সি যাবলৈ ওলাল। তাৰ
যেন বুকুখন অকনমান বিবাই উঠিল।
সকলোকে সি মাত লগালে। 'যাওঁ' বুলি
কোৱাৰ সময়ত লিপিকাৰ মুখাবয়বত যেন
কিবা এটা কৰুণভাৱ ফুটি উঠিছিল। বাস্তৱত
পলাশে ভাবিলে—লিপিকাক হয়তো সি কিবা
এটা কৈ আহিব পাৰিলেহেঁতেন। এইবাৰ কথা
ভবাৰ লগে লগে তাৰ গাটো যেন ৰিমৰিমাই
উঠিছিল।

...ৰিজাৰ্ণ্ট তেতিয়াও দিয়া নাছিল।
কিবা অজুহাত উলিয়াই ছুৰাবো পলাশ গৈছিল
মুহূৰ্ত্তৰ ঘৰলৈ, আৰু এই দুদিনতে সি যেন
স্পষ্ট বুজিলে সি যি দৰে লিপিকাক বিচাৰে,
তাইও হয়তো তাকেই বিচাৰে। ইয়াৰ কাৰণ
পলাশ বিচাৰি উলিয়ালে। কোনো মানুহৰ
আগতে নোলোৱা লিপিকা জনীচোন তাৰ
আগত স্নযোগ বিচাৰি বিচাৰি ওলোৱা হল।
অৱশ্যে কথা খুউব কম কয়। তাইৰ লাজ
বেছি। আৰু পলাশে বুজিলে—এইখন ঘৰলৈ
আহিলে তাৰ সন্ধানীদৃষ্টি এজনক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই
ঘূৰে। আৰু সি জানে, সেয়া লিপিকা।
আৰু মনৰ খু-ছুরনি মাৰ নিয়াব নোৱাৰি
এদিন অত্যন্ত সাহস কৰি পলাশে এটুকুৰা
সৰু কাগজ তুলি দিছিল লিপিকাৰ হাতত।
তাই উত্তৰ স্বৰূপে একোলিখা নাছিল যদিও
ধৰণ কৰণবোৰৰ পৰা পলাশে বুজিলে তাই
সহঁাৰি জনাইছে। লাহে লাহে সি অলপ
চঞ্চল হৈ পৰিল। কোনোদিনে কোনো
ছোৱালীৰ সতে কথা এয়াৰ নপতা পলাশৰ
লিপিকা নামৰ ছোৱালীজনীক কাষত বহুৱাইলৈ

ঘণ্টাৰ পাছত ঘণ্টাধৰি বহি থাকিবৰ মন
যোৱা হল।

পৰীক্ষাৰ ৰিজাৰ্ণ্ট ওলাল। পলাশ
মুহূৰ্ত্ত ছয়ো ভালধৰণেই উত্তীৰ্ণ হল।
মুহূৰ্ত্তৰ দেউতাক অৱসৰ প্ৰাপ্ত উচ্চ
ককায়েক কলেজ এখনৰ অধ্যাপক, সেয়েহে
দেউতাকে মুহূৰ্ত্তক আৰু পঢ়িবলৈ নকৈ ব্যৱ-
সায়ত ধৰিবলৈ কলে। মুহূৰ্ত্তেও কথাটো সিমান
বেয়া নেপালে। আনহাতেদি পলাশে এম,
এত এড্.মিছ্যন লৈ পুনৰ হোষ্টেললৈকে উভটি
যাবলগা হ'ল। আৰু এইবাৰ যাবলৈ ওলাই
মুহূৰ্ত্তৰ মন যিদৰে ভাবাক্ৰান্ত হৈ পৰিল, ইয়াৰ
আগতে কোনোদিনে এনে পৰিস্থিতিৰ সন্মুখীন
হোৱা তাৰ মনত নপৰে।

লিপিকাক 'যাওঁ' বুলি কবলৈ গৈ
সি মুৰ্ত্তই গৈছিল, এক অব্যক্ত বেদনাই বোবা
কৰি তুলিছিল। বাবে বাবে ওঁঠটো কামুৰি
কান্দো কান্দো কৈ তাৰ কাষত বৈ থকা
লিপিকাৰ হাতত ধৰি সি কৈছিল "আৰু
চুটাবছৰৰ পাছত মই ঘূৰি আহিম লিপি।
তুমি অপেক্ষা কৰিবা দেই, চিঠি দিবা।
আহিলো...। মনৰ বেজাৰত সি কোবা-
কুৰিকৈ ওলাই আহিছিল।

হোষ্টেললৈ ওলাই আহি পলাশে
জীৱনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে অনুভৱ কৰিলে
ভালপোৱাৰ বেদনা কিমান কষ্টকৰ। বাবে
বাবে লিপিকাৰ শাস্ত সোঁমা মুৰ্ত্তিটোৱে তাক
আমনি দিব ধৰিলে। তথাপিও সি সন্মো
সহকৰি লিপিকালৈ চিঠি লিখিয়েই মনৰ বেজাৰ

উপশম কৰাৰ চেষ্টা কৰিলে। প্ৰথমদিনা
লিপিকাৰ চিঠি পাওঁতে সি আনন্দত জপিয়াই
উঠিছিল। তাই কম কথা কোৱাৰ দৰে কম
লিখিছিল যদিও সি আক্ষেপ কৰা নাছিল।
কিয়নো কৰিব, লিপিকাৰ নিচিনা এজনী
ছোৱালীৰ আখৰকেইটা দেখিবলৈ পোৱাটোও
তাৰ বাবে সৌভাগ্য। অৱশ্যে ৰূপ নাইবা গুণ
কোনোটোৰেই সি লিপিকাতকৈ হীন নহয়।
তথাপিও...।

সময়বোৰ আগবাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে
লিপিকা আৰু পলাশৰ সম্বন্ধও গাঢ় হৈ আহিল।
লিপিকাকলৈ সি নিতে নৱ স্বপ্নত বিভোৰ হব
ধৰিলে। পঢ়াৰ হেঁচাত সি লিপিকাহঁতৰ
স্বৰলৈ যাব নোৱাৰিছিল যদিও তাইলৈ
সঘনাই চিঠিপত্ৰ দিছিল। মৃহুলৰ পৰাও সি
মাজে সময়ে খবৰ বাতৰি পাইছিল, মুঠকথাত
তাৰ সময়বোৰ ভালধৰণেই অতিবাহিত হৈছিল।

কিন্তু.....

ভাবিবই নোৱাৰিছিল পলাশে।
কোনোবাই জানো ভাবিব পাৰে; আচৰিত
হোৱাৰ লগে লগে দুখবেজাৰত ত্ৰিয়মান হৈ
পৰিছিল সি, ঠিক যেন চিঠি নহয়, তাৰ গালৈ
মাৰি পঠোৱা এপাট বিহুকাঁড়হে। খামটোৰ
ওপৰৰ অচিনাকি আখৰকেইটা দেখি সি
ভাবিছিল 'কাৰ হব পাৰে' বুলি লৰা-লৰিকৈ
খামটো খুলিলে চিঠিখন পঢ়িলে পলাশে। আৰু
ক্ষণেক পাছতে তাৰ কপালৰ শিৰকেদাল খুপ খাই
গল। ওঁঠটো কামুৰি সি জোৰেৰে চিঠিখন
খামোচ মাৰি ধৰিলে। আৰু কথাত মচুঙল হৈ
থকা তাৰ কৰমেট কেইজনে গম পাই যায়

বুলি সি সহজ হবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু
সহজ হব খুজিও যেতিয়া সি নোৱাৰিলে,
উপাই নেপাই পলাশ বিছনাখনত শুই পৰিল।
তাৰ চকুৰ আগত লিপিকাৰ দেউতাক মহেশ
কাকতিৰ গহীন মুখখন ভাহি উঠিল। মহেশ
কাকতিয়ে আজি তালৈ বিহুকাঁড় মাৰি পঠাইছে।
লিপিকাৰ দেউতাকে লিখিছে— "তুমি হুলৰ
লগৰ লৰা কাৰণে ময়ো তোমাক তাৰদৰেই
ভাবি আছিলো, কিন্তু তলে তলে এইবোৰ
তুমি কি কৰিছা? লিপিকাক ধ্বংস কৰিব
খুজিছা? চাবা পলাশ, তুমি যিমানেই গুণবন্ত
নোহোৱালাগে সন্ত স্ত পৰিয়ালৰ এজনী ছোৱালী
মই তোমাৰদৰে বেকৱাৰ্ড ক্লাছৰ লৰা এজনৰ
হাতত গতাব নোৱাৰো। মোৰ আত্মসন্মান
নোহোৱা বুলি ভাবি তুমি ভুল কৰিছা।
লিপিকাক কিবা কোৱাৰ আগতেই মই তোমাক
বাৰ্নিং দিছো। আজিৰ পৰা যদি তুমি
লিপিকালৈ চিঠি দিয়া বুলি গম পাওঁ.....।"
'ইতি' ৰ তলৰ নামটো চাই আৰু পঢ়াৰ
সাহস নহল পলাশৰ। অৱশ্যে হৈ শুই পৰা
পলাশক তাৰ কৰমেট প্ৰশান্ত, স্থনিত,
তকনহতে হাজাৰ বাৰ মাতিও ভাত খাবলৈ
নিব নোৱাৰিলে। শেষৰাতি এটা সিদ্ধাস্তত
উপনীত হল পলাশ। মাজনিশা ভাবি সি
মৃহুললৈ লিখিলে সকলো কথা। নাই,
মৃহুললৈ তাৰ মনোৱস্থাৰ কথা বুজাই লিখাৰ
বাহিৰে আৰু অন্য উপাই নাই। পিছদিনা
চিঠিখন ডাকত দি সি অস্থিৰ চিত্তেৰে বাট চালে
মৃহুলৰ উত্তৰলৈ। কিন্তু...। মৃহুলৰ উত্তৰে
তাক বৰবেয়া ধৰণে আহঁত কৰিলে। "...তোৰ
কথা জানি দুখ পাইছো পলাশ। কিন্তু তোৰ

অনুভব বন্ধু হিচাবে মই যি কৰিব পাৰিব লাগিছিল বা তই যি আশা কৰিছ, তাক পূৰ্ণ কৰিবলৈ মইয়ে অপাবগ পলাশ । তই ভাবি চাবি দেউতাৰ কথাত মই কিদৰে প্ৰতিবাদ কৰিম । সেই সাহস মোৰ নাই । মই ভানো খুব আঘাত পাবি মোৰ চিঠিখন পঢ়ি । কিন্তু আজি তোক মই এটা কথা কোৱাৰ বাহিৰে আৰু কোনোপধ্যেই সহায় কৰিব নোৱাৰো । তই এইবোৰ এৰিপেলা পলাশ । অনৰ্থক এইসৰ কথাত লাগি নিজক কষ্ট নিদিবি । আশাকৰো বেয়া নেপাবি..... ।” মৃতুলৰ চিঠিখন চিৰাচিবকৈ ফালি পলাশে খিৰিকিৰে বাহিৰলৈ দলিয়াই দিলে আৰু বিছনাত পৰি এটা সৰু লৰাৰ দৰেই হুক হুক কান্দি দিলে । এৰা, ভালপোৱা জীৱনৰ প্ৰথম পদক্ষেপতে সি বৰ বেয়া ধৰণে মোচাকা খালে । মহেশ কাকতক তাৰ হত্যা কৰিবৰ মন গল । ছিঃ, ইমান শিক্ষিত মানুহ হৈও জাতকুল বিচাৰে । 'কেৱাৰ্ড' সি কেনেকৈ হল ? কিয় মহেশ কাকতিয়ে বেকৱাৰ্ড বুলি তাক হেয়জ্ঞান কৰিব লগা হল !! নিজকে অলেখ প্ৰশ্নৰ জাঁটবিৰে হতৰাক কৰি দি দাতমুখ কৰি উঠিল পলাশ আৰু এটা সময়ত সি সকলো বাদ দিয়াৰে সিদ্ধান্ত কৰিলে যদিও লিপিকাৰ শাস্ত্ৰ, সৌমা মুখৰ্ণ মনত পৰাৰ লগে লগেই সি পুনৰ উৱাল হৈ উঠিল । ভাবিলে, লিপিকালৈ এৰাৰ লিখি তাইৰ মতামতটো জনা যাওক চোন । কিন্তু পিছমূহুৰ্ত্ততে সি ভাবিলে - লিপিকালৈ চিঠি সি কেনেকৈ দিব । দেউতাকেইতো পাব । মিছাতে নিৰ্দোষী

ছোৱালী এজনীক মোৰ লগতে যন্ত্ৰণাদিওঁ কিয় ? বেচেৰীৰো চাগে অৱস্থা মোৰ দৰেই হৈছে । এৰা, বৰ অভাৱনীয় ভাবেই সি এনে পৰাজয় বৰণ কৰিব লগা হল । তথাপিও তাৰ হৃদয়ৰ বিক্ৰাসনত লিপিকাৰ যি চাপ বহিল তাক আৰু সি মচ খাবলৈ নিদিয়ে কোনোদিনেই । তাৰ বাবে প্ৰয়োজন হলে সি সন্যাস জীৱনকে যাপন কৰিব । লিপিকা নামৰ মৰম লগা, ধুনীয়া, শাস্ত্ৰ ছোৱালী জনীকেই সি জীৱনৰ শেষ মুহূৰ্ত্তলৈকে আপোন হিচাবে বিচাৰিব । লিপিকাক ভাল পাই পলাশে কি এনে দেশত নকৰা কামটো কৰিলে, যাৰবাবে..... ।

চিন্তাত থিৰাদৰ ঘন কুহেলিকাই কেদিনমানলৈ পলাশটোক জখলা কৰি পেলাইছিল যদিও লাহে লাহে একপ্ৰকাৰ জোৰ কৰিয়েই সি লিপিকাৰ চিন্তাৰ পৰা নিজক বিৰত ৰাখিবৰ চেষ্টা কৰিলে । সি ভাবিলে, বিপৰ্যায়ৰ ধুমুহা প্ৰত্যেকৰ জীৱনলৈকেই আহে । কাৰোবাক যেনিবা বৰ বেয়া ধৰণে জুকলা কৰি থৈ যায় । লাহে লাহে পলাশ আকৌ সহজ হৈ পৰিল ।

বহুদিন মূহলহঁতে কাকো লগ পোৱা নাছিল আৰু সি লগ নোপোৱাটোকেই কামনাও কৰিছিল । কিন্তু অচম্ভিতভাৱেই সি এদিন লগৰ লৰা এজনৰ মুখত শুনিলে যে মূহলৰ বায়েক মল্লিকা হেনো কে'নোবা বঙালী লৰা এজনৰ লগত পলাই গল । সেইদিনা মূহলে মহেশ কাকতিৰ গৰ্ব ভগৱানেই খৰ্ব কৰিছে বুলি আনন্দত হাঁহছিল । মহেশ কাকতিৰ ওপৰত যেন সিহে প্ৰতিশোধ ললে । আৰু

মনে মনে সি মল্লিকাক আশেষ ধূলু বন্দো দিলে ।
 ছোৱালী এনেকুৱা সাংসী হব লাগে, যিকোনো
 কথাতে প্ৰতিবাদ কৰিব পৰা । মল্লিকাই
 পিতৃস্বৰ বাধাক আওকান কৰি নিজৰ প্ৰেমক
 মহীয়ান কৰি তুলিলে মল্লিকাৰ সতে লিপিকাক
 বিজাই চাই তাৰ লিপিলে খং উঠি গৈছিল ।
 লিপিকাৰ নিম্না ছোৱালীগোৰ বাক শক্ত
 থাকিও নথকাৰ দৰেই তাই বোবা হোৱা
 হলেই বেছি ভাল আছিল কিজানি । তেতিয়া
 হৃদয়ে হয়তো তাৰ আজি এই অৱস্থা নহলহেঁতেন,
 মহেশ কাকতিয়ে তাক উপলুঙা কৰিবলৈ
 সুযোগ নেপালেহেঁতেন..... ।

চাওঁতে চাওঁতে ছটা বছৰ পাৰাই
 গল । আৰু কেইদিনমানৰ পাছতেই তাৰ
 পৰীক্ষা । সি জানে যে সি উৰ্দ্ধগ হবই ।
 মাত্ৰ ফাঁপ্ত ক্লাছ পালেই হয় সি মহেশ
 কাকতিক দেখুৱাই দিব যে..... ।

পৰীক্ষালৈ আৰু মাত্ৰ এমাহ বাকী ।
 পঢ়াৰ হেঁচাত সি বছৰিন বাহিবলৈ ওলোৱাই
 নাই । পলাশে দেখিলে যে তাৰ গেঞ্জী ছটা
 ইতিমধ্যে ফাটিছেই । এতিয়াই আনি নললে
 পৰীক্ষাৰ কেইদিনত কইহে হব । সেয়েহে সি
 কালি আবেলি পৰত ওলাই গৈছিল টাউনৰ
 ফালে । ঘূৰি আহিলত তাৰ কম মট সুনীতে
 তলৈ চিঠি এখন আগবঢ়াই দিলে ।
 আজিকালি চিঠি আহিলেই বিৰক্তবোধ কৰা
 পলাশে খামটো হাতত লৈ ঠিকনাটোৰ ওপৰত
 চকু ফুৰালে । ঘৰৰ পৰা ভনীয়েক নয়নতৰাই

দিছে । চিঠিখন নোখোলাকৈয়ে সি টেবুল-
 ব্লথখনৰ ওপৰত থৈ গা ধুবলৈ ওলাই গল ।
 গাধুই অহাৰ পাছতে সি চিঠিখনৰ কথা
 সম্পূৰ্ণৰূপে পাহৰি গল । ভাত খই উঠি
 ব্ৰেডখন বিচাৰি টেবুলব্লথখন ডাঙাতেই তাৰ
 চিঠিখন দেখি মনত পৰিলে যে সি এইখন
 খোলাই নাই । অনিচ্ছাকৃতভাৱে সি খামটো
 কালি চিঠিখন উলিয়াই আনি পঢ়ি লৈ
 ধৰিলে । আৰু — আৰু এবাৰ নহয় দুবাৰ
 নহয় একেলৈঠাৰিবে তিনিবাৰ পঢ়াৰ পাছতো
 সি যেন একোৱে বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰিলে ।
 আৰু ছটামান বছৰৰ আগতে হেৰাই যোৱা
 শুচ কোনো দিনে পাম বুলিও নভবা কিবা
 এটা পোৱাৰ মিঠা আমেজত পলাশৰ ছুচকুৰ
 পতালৈ তন্দ্রা নামি আহিছিল ।

খিৰিকীৰ কাষৰ পৰা উঠি পলাশে
 বিছনাখনৰ কাষলৈ গল আৰু গাৰুৰ তলৰ
 পৰা নয়নতৰাৰ চিঠিখন লৈ গৈ আকৌ
 আগৰ ঠাইতে বহিলগৈ । খামটোৰ ভিতৰৰ
 পৰা চিঠিখন টান মাৰি আনি সি আকৌ
 চকুৰ আগত দাঙি ধৰিলে । নয়নে লিখিছে :

“পূজনীয় পোনাদা -”

শোমাৰ গা ভাল চাগে, আমাৰ
 ইয়াতো সকলোৰে ভাল । বৃইছা পোনাদা,
 তোমালৈ ইমান ধুনীয়া খবৰ এটা থৈছো ।
 পিছে পঠাবহে পৰা নাই । আজি এয়া
 পঠাইছো । ইমান সুন্দৰ খবৰটো প্ৰথমে
 ময়েই দিয়াবাৰে মোক বাক কি দিবা তুমি ?
 ঘৰলৈ আহোঁতে কিন্তু

নতুন ডিজাইনৰ কিবা এটা আনিবটো লাগিব।
 কথাটো হল : মা-দেউতাহঁতে তোমালৈ নৰ্বা
 চাইছে জানা? ছোৱালীজনীৰ দেউতাক আমাৰ
 ঘৰলৈ প্ৰথমেই আহিছিল, তাৰপিছত আমিও
 —মানে মা, দেউতা, ভাইটি আৰু মই গলো।
 নৰ্বাজনী জানা ইমান ধনীয়া তুমি দেখা পলে
 কিজানি একেদিনাই লৈ আনিব খুজি।
 পিছে তোমাৰ আগত ওলাইনে নোলাই মই
 হলে কব নোৱাৰিছো দেই। ইমান লাজকুৰীয়া;
 মোৰ আগতো লাজ কৰে, আনকি ভাইটিৰ
 লগত কথা পাতোতেও তাৰ মুখলৈ এবাৰো
 নেচালে। অ' ভাৱী নৰ্বাৰ নামটো হল লিপিকা;
 এইবাৰ পাৰ্ট ওৱান' দিব। দেউতাকৰ নাম
 মহেশ কাকতি। তোমাক দেখা বুলিও
 কৈছেচোন। তেওঁলোকৰ ঘৰ শাস্তিজনত।
 তুমি পৰীক্ষাটো ভালকৈ দি আহাঁ দেই।
 দেউতাহঁতে কৈছে তুমি সন্মতি জনালে হেনো
 তোমাৰ পৰীক্ষাৰ পাছতেই বিয়া পাতিব।
 ধুওঁ আৰু দেই। পৰীক্ষালৈ শুভইচ্ছাৰে :
 তোমাৰ ভক্তি “নয়ন।”

বিছনাৰ তলৰ পৰা ট্ৰাঙ্কটো উলিয়াই
 আনি ডায়েৰীখনৰ মাজত আলফুলে নয়নতৰাৰ
 চিঠিখন থৈ সি ট্ৰাঙ্কটো বন্ধ কৰি থৈ তাৰ
 পিচত আলনাডালৰ পৰা আনি হাৱাইন
 চাৰ্টটো পিন্ধি ললে।

লাহে লাহে সি বাৰান্দাৰ পৰা নামি
 আহি হোষ্টেলৰ গেটখন খুলিলে। এজাক
 চেঁচা বতাহে তাৰ দেহমন ছুই গল। কিম ন
 দিন যে সি এইজাক মিঠা সমীৰণৰ উমান
 নোপোৱাকৈ কটাই দিলে। বাস্তৱত লগৰ
 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ভিৰ কমাই নাই তাৰ আগেদিয়েই
 পাৰহৈ যাব ধৰা প্ৰশাস্তই তাক আগবাঢ়ি
 যোৱাদেখি থমকি বৈ ‘আবে’ আজিগোন
 হাইঠা মাটিত পৰিল’ বুলি তাৰ হাতখনত
 ধৰি টানি লৈ গল। হাঁহি থিকিন্দালি কৰি
 আগবাঢ়ি যোৱা এজাক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ভিৰৰ
 মাজত লাহে লাহে পলাশহঁতো মিলি
 গল..... ॥

জীৱনৰ প্ৰতি মূৰ্ত্তিৰ একোটা মহৎ উদ্দেশ্য আছে। এই চৰম
 উদ্দেশ্য সাধনৰ বাবে কৰা কঠোৰ প্ৰচেষ্টাতেই জীৱনৰ অৰ্থ লুকাই আছে।
 —মেসীম গৰ্কাঁ

—বনৰ ফুল

মাহতাব হাচেইৰ

বিজ্ঞান শাখা

প্ৰাক্‌বিখৰিঙালয়

তেতিয়া গধূলি । পাহাৰৰ দাঁতিৰ

আঙুঠীয়া সৰু বাটটোৱে সি ম'হ হাল সিপাৰৰ
দৰাৰ পৰা লৈ আনিছে । বাওফালে তাৰ
চিনাকি শনছ পাহাৰখন । সৰু ডাঙৰ জোপোহা
আৰু নাম নজনা কিবা কিবি বহুত গছ
লতাৰে পাহাৰখন আবৃত । পাহাৰখন বেচি
ওখ নহয় । কিন্তু তাৰ কাইটীয়া লতাৰে
আৰু উশৃঙ্খল শিলবোৰ অতিক্ৰম কৰি ওপৰ
উঠাতো বৰ দুঃসাধ্য । তাত হৰিণা পল্ল আৰু
বাঘ আদিও আছে । গাৰ্ৱৰ অলপধতুৱা
মানুহবোৰে পাহাৰখনৰ ওপৰত উঠাতো বিপজ্জনক
বুলি ভাবে । কিয়নো কেইবাবছৰৰো আগতে
গাৰ্ৱৰে লৰা এটা বাঘে নিছিল । এতিয়াও
মাজে সময়ে পাহাৰৰ কাষত থকা গৰু-ম'হ
আদি বাঘে নিয়েই থাকে । ঠাইখিনি নিৰাপদ
নহয় । সোঁফালে সিহঁতৰ গাৰ্ৱৰ পথাৰখন
ইপাৰ সিপাৰ কথমপিহে মৰিব পাৰি । ধাননি
পথাৰখনৰ কুমলীয়া গছবোৰ অশান্ত । পথাৰখন
তথাপিও ধিৰ স্থিৰ নীৰৱ । লুলুঙীয়া বাটটো
ছয়োকাষে জোপোহা সৰু গছ কিছুমান বাঢ়ি
আহি বাটটো কোনো কোনো ঠাইত বন্ধ
কৰি দিছেহি । মহ হাল আগবাঢ়ি গৈয়ে
আছে । পাহাৰৰ পৰা বাঢ়ি অহা লতাৰে
তাৰ উকা গাটোত কেতিয়াবা আঁচোৰ মাৰি

যায় । সিহঁতে তাৰ ভাৱবোৰ ক্ষন্তেকলৈ খেলি-
মেলি কৰি দিয়ে ।

আনদিনাৰ দৰে বাঁহীটো টঙ্কালিৰ পৰা
উলিয়াই আপোনমনে বজাই যাবলৈ ভাল
নেপালে । তাৰ মনটো নিৰ্জনতাতেই ভাল
লাগিছিল । অকাৰণ আনন্দত তাৰ মনটো
লচপচাই আছিল । সি দুৰণিলৈ চাই পঠিয়ালে ;
বহুত দুৰণিলৈ ; ধাননিৰ পথাৰবো আৰু
বহুত দুৰলৈ য'ত সি নগৰখন থকা বুলি
কল্পনা কৰিব পাৰে । য'ত তাৰ ইমান দিনে
সাঁচি থোৱা আশাৰ পছমপাহি ফুলিব বুলি
ভাবিব পাৰে । মনৰ আশাশুধীয়া চেষ্টা তাত
তাৰ চৰিতাৰ্থ হব । খুব ভাল লাগি আছে
তাৰ । আনন্দতে মহ হাল এৰি দৌৰি ঘৰলৈ
আহিবলৈও মন গৈছিল ।

আজি সি পামৰ পৰা মহ হাল লৈ
আহিছে । দদায়েকক চমজাই কালি পূৰাই
নগৰলৈ যোৱাৰ কথা । এতিয়া বাৰিষাৰ
দিন । ঘৰলৈ ম'হ হাল নানিলেও চলে ।
তথাপি দদায়েকৰ ঘৰ লবৰ কাৰনে ম'হ হাল
এতিয়াই আনিছে । দদায়েকৰ চতুৰ্থ শ্ৰেণীত
পঢ়া সৰুকণে মহহাল পাহাৰৰ কাষৰ গোচাৰলৈ
নিব পাৰিব ।

তাৰ মনটো অলপ সেমেকিছিলে । এই মহহালৰ লগতেই তাৰ পৰম বন্ধুহ । স্কুললৈ যোৱাৰ আগতে পুৱাই সি হাল বাই অতাই সিহঁতক এৰি দিয়ে । আকৌ সন্ধ্যা সিহঁতক গোহালিত বান্ধি জাগনি দি গাৰ জোক-চিকৰা একৱাই দিয়াটো তাৰ দৈনন্দিন কাম আছিল । কালিৰ পৰা এই কামত তাৰ ব্যতিক্রম ঘটে । তথাপি তাৰ বেয়া লগা নাই । মনৰ নিভৃত কোণত সঁচিখোৱা সোণচকুৰীয়া কামনা তাৰ সচায়ে চৰিতাৰ্থ হ'ব । এয়েই তাৰ কেঁচা জীৱনৰ প্ৰথম বক্তিম আভা । সেই কাৰণেই তাৰ বেয়া লগা নাই ।

স্কুলত ঘটা ঘটনাটো সি আকৌ এবাৰ ভাবিলে । নিচেই সৰুৰে পৰা সি ভাল ভাওনা কৰে । আগতে সি ল'ৰা কুশ বা বামৰ বাল্য কালৰ বচন মাতিছিল । মাজতে এবাৰ ভেকুলাকায়ে মন্তব্য কৰিছিল যে সি উঠি অগ ধুনীয়া ল'ৰা । দাড়ি-গোফো ভালকৈ গজা নাই গতিকে সীতাৰ ভাওটো তাকেই দিব লাগে । সেইবাৰ সীতাৰ ভাওটো সি নিখুত কৰিছিল যদিও তাৰ সমন্বীয়া ল'ৰাৰ মস্তকত আগলৈ অ'ক তিবোতাৰ ভাও নকৰো বুলি সি শপত খালে ।

পিচৰ বছৰত সি সীতাৰ ভাওটো কৰা নাছিল । তাৰ দৰাধেওঁতে আক মৌজাদাৰৰ পুতেকে খুব ধৰতে সি সীতাৰ ভাও নললে । কিন্তু তাৰ সুন্দৰ বচন ভঙ্গীৰ কাৰণে অৱশেষত ইবিহৰক কৃষ্ণৰ ভাওৰ পৰা আনি সীতাৰ ভাওটো দিলে ।

তাৰ ভাগত স্বয়ং কৃষ্ণৰ ভাওটোৱেই পৰিল । কৃষ্ণৰ ভাওটো পাই তাৰ গাটো সাতখন আঠখন লাগিল । গাওঁৰ ফুকলীয়া লৰাৰ পৰা আদি কৰি গাভৰু ছোৱালীবোৰ, তাৰ পাচত বুঢ়া-মথা কোনো এজনে তাৰ ভাও দেখি হতভম্ব নহৈ নোৱাৰিলে । প্ৰশংসাৰে পঞ্চমুখ হৈ কিমানে যে তাক নশলাগিলে । নিহঁতৰ গাওঁখনটো বাদেই পাশ্চিম খণ্ডৰ আটাইবাৰ গাওঁৰ মানুহেই তাৰ শলাগ ললে ।

তাৰ পাচতো সি নানান ঠাইত ভাওনা কৰিছিল । বহুত ঠাইৰ মানুহৰ বহুত প্ৰশংসা বাণী সি পাইছিলো । সি এইটোও জানে গাওঁৰ গাভৰু ছোৱালীবোৰে তাক চাবলৈকে মাক বাপেকৰ লগত কাজিয়া কৰি হলেও আধা বাতিলৈকে খপি থাকে । ডেকাচামে বনৰীয়া হাতীকো হেদাঙ্গি বাতি টঙ্গিৰ পৰা নামি আহি তাৰ ভাওনা চাইছিল । আনকি তাৰ স্কুলৰ লৰা ছোৱালীটো বাদেই শিক্ষক সকলেও তাৰ ভাওনা দেখি মনে মনে গোঁৱৰ অহুভৱ কৰিছিল । এদিনতো নৰেণ মাষ্টৰে ক্লাচৰ ভিতৰত কৈয়েই দিছিল যে তাৰ নিছিনা শিল্প প্ৰতিভা থকা ছাত্ৰৰ সুন্দৰ ভবিষ্যত আছে । গাওঁত এই প্ৰতিভাৰ যথার্থ সম্মান নেপালেও নগৰত যথেষ্ট সুবিধা পাব । ক্লাসত কোৱা এনেবোৰ কথা

তাৰ কেনে লাগিছিল সি নিজেই উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলে । কিন্তু নিজৰাঙতৰ বেঞ্চখনৰ সকলোবিলাক ছোৱালীয়ে যেতিয়া তাৰফালে চাই হাঁহিছিল তেতিয়া সি তলমূৰ নকৰি উপাই নাছিল । সি তেতিয়াহে পোন প্ৰথম বাৰৰ বাবে উপলব্ধি কৰিছিল যে অভিনয় কৰাটোও এটা শিল্প ।

গার্লীয়া সাধাৰণ ভাওনাৰ পৰা সি নিজ প্ৰতিভাৰে অভিনয়ক সমাক কৰ দিয়াত কৃতকাৰ্য্য হৈছিল। মনৰ পৃথিৱীত সি দেখিছিল এখন সুন্দৰ নাট, যত সি মিথুত কলা শিল্পৰে ফুটাই তুলিছিল বঙ্গমঞ্চৰ অভিনয় ভাষাবোৰ। ভাওনা বা স্কুলত কৰা নাটৰ দৰে শ শ অচিনাকি দৰ্শকে তাক প্ৰশংসা কৰিছে। মুখৰিত জনতা তাৰ প্ৰতি কোঁহুক হৈ পৰিছে। আনন্দত তাৰ চকুপানী নিগৰিব ধৰে। তাৰ শত সাধনাৰ ফলত আজি সি অভিনয় কৰি বাইজক দেখুৱাব পাৰিছে অতদিনৰ তাৰ অকথনীয় চেষ্টাক। সি অভিনয় কৰি ধন আৰ্জ্জিব নিবিচাবে, মাথোন বিচাৰে ভগবানে দিয়া বিশাল দানে যেন শত মৰ্যাদা পায়; জনসাধাৰণ উৎফুল্লিত হওক। ভবিষ্যতৰ সপোনবোৰ বঙা-নীলা আবিবেৰে বোলোৱা; সোনালী।

মহহাল গৈয়ে থাকে। সুৰটো ওপৰলৈ কৰি নাকেৰে দীঘল দীঘল উশাহবোৰ এৰি সিহঁত আগ বাঢ়ে। সৰু বাটটো এৰি পথাৰৰ মাজেৰে যোৱা অলপ বহল বাটটোৰে গৈ বৰ বাটটোত উঠিল। শিল দিয়া ওখৰা-মোখৰা বাট। ছয়োকাষে কিছু কিছু দ হৈ পানী গোট খাইছে তাৰ সেইপিনে কটাঙ্গ নাই। মহহালে নিজেই আপোন বৰলৈ বাট উলিয়াইছে। বোকালগা চুৰিয়াখন টানি লৈ সি টঙ্কালিৰ পৰা বাঁহীটো উলিয়ালে। তাৰ বহুত সুৰ মনত আছে। গোপীসকলৰ মাজত কৃষ্ণই বাঁহী বগাই গোপীসকলক বলীয়া কৰা সুৰটো সি এবাৰ বজাই চালে। তাৰ পাচত

বিহুৰ মন বলীয়া কৰা সুৰটো যিটো বগীতৰা, মধুৰীমা, সুবাসা, অকণিমা আৰু বহুত হোৱালীয়ে শুনিলে মিচিকিয়াই হাসে সেই সুৰটোও ফুটাই তুলিলে। “মহৰ শিং হলে বিহুগাঁও সুৰটো আৰু অলপ সজীৱ আৰু মিঠা হয়” — মনতে সি ভাবিলে।

আলিৰ দাঁতিত থকা ডাঙৰ পাকৰী গহুজোপাৰ তলেদি সি পাৰ হৈ গল। তেতিয়াৰ পৰা ঘৰাভিমুখে আহিবকৈ বগলীশোৰ গৈ গৈ শেষ হবৰ হ'ল। বাটটোৰ ছয়োকাষে কেৱল পথাৰ আৰু পথাৰ। পাকৰীজোপাৰ ফেঁচা এটাই চিচিক্ৰাই আকৌ মনে মনে থাকিল। বাঁহীটো সি মুখৰ পৰা নমালে। আগৰ মন বাই জাই কৰা উগুলা থুগুলা ভাববোৰ আকৌ তাৰ মনলৈ আহিল।

সি ভাবে যে তাৰ অভিনয় কৰাত যথেষ্ট হাত আছে। নগৰত পোনতে সি ইতস্ততঃ হব লাগিব যদিও অভিনয়ত অধিক গুৰুত্ব দিব। স্কুলত পঞ্চমমানৰ পৰাই এবাৰৰ বাহিৰে সি সদায়ে নাটকত শ্ৰেষ্ঠ অভিনেতা হৈ আহিছে। সপ্তমমান শ্ৰেণীত সি শ্ৰেষ্ঠ অভিনেতা হব পৰা নাছিল। তাৰ ঠাইত হৈছিল বমজান। সি মৰিঘোৱাৰ নিছিনা বেজাৰ পাইছিল। কিয়নো তাৰ তেনে হব বুলি সি সপোনতো ভাবিব পৰা নাছিল।

এটা ভাওনাৰ দলে তাক ছুৰাবো নগৰলৈ ভাওনা কৰিবলৈ নিছিল। ভাওনাখন কিছু উন্নত ধৰণৰ কৰিবলৈ সিহঁতৰ গাৰ্ৰবে কলেজত পঢ়া লৰা কেইটামানে বিজুলীবাতি

সুন্দৰভাৱে তাত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। নগৰত
ভাওনাখন কেটফালৰ পৰা চোৱা ব্যৱহাৰ
সলনি কেৱল এপিনৰ পৰা চোৱাৰ ব্যৱস্থাহে
আছিল; থিক স্কুলত হোৱা নাটকৰ দৰে।
এইবোৰ কলেজীয়া লৰা যতীন আৰু আবুলৰ
কাম। সিহঁতে বিজুলীবাতিৰ এনে সুন্দৰ
ব্যৱস্থা কৰিলে যে নগৰৰ সকলো মানুহ
আচৰিত হৈছিল। 'সাগিত্ৰী' ভাওনাখন
কৰাটো আবুলে লাইটৰ সুন্দৰ কৌশল দেখুৱালে
মাজে মাজে বঙা, নীলা, হালধীয়া বঙৰ লাইটেৰে
পৰিস্থিতি বেলেগ বেলেগ সময়ত ফুটাই
তুলিছিল। বাতি হোৱাৰ দৃশ্যটোত লাইটেবোৰ
লুমুৱাই এটা মাত্ৰ ক্ষীণ লাইট মঞ্চত জলিবলৈ
দিছিল। বেচি ভাল লাগিছিল যেতিয়া লখন্দৰৰ
জীৱটো সৰু লাইট এটা হিচাপে যমদূতে
গদা এটাৰ ওপৰত কঢ়িয়াই নিছিল। নগৰত
ভাওনাখন কিবা 'নটৰাজ থিয়েটাৰস্কোপ'
নামেৰে নামাকৰণ কৰিছিল। ভাওনা বুলি
কলে হেনো নগৰৰ ভাল মানুহবোৰে চাবলৈ
নাহিৰ।

সিহঁতৰ বুদ্ধিৰ এই আধুনিক ব্যৱস্থা
ফলৱতী হৈছিল। নগৰত যে ক'ত বকমৰ
মানুহে ভাওনা চাইছিল তাৰ হিচাপ নাই।
পাচকালে বহা সেইটামান চেঙেলীয়া লৰাৰ
উক্তি শুনি সি প্ৰথমে অলপ নাৰ্ভাচ হৈছিল।
কিন্তু পিচলৈ তাৰ সেই ভাৱ নেগেৰা হ'ল।
সিয়েই আছিল নাটকত লখন্দৰ। সি
নিয়াৰিকৈ ভাৱ প্ৰকাশ কৰি অভিনয় ধৰণ
বচন মাতিছিল। তাৰ মনত আছে তাৰ বচন
শুনি প্ৰথম শাৰীৰ চকিত থকা তপা বয়সীয়া

মানুহ এজনক কেনেকৈ 'সুন্দৰ expression'
বুলি চিঞৰি উঠিছিল। পিচত মানুহজনে
তাক এটা মেডেল উপহাৰ দিলে।

পিচৰ বাৰতো সেই একে 'নটৰাজ
থিয়েটাৰস্কোপ' নগৰ খনত দেখুৱাবলৈ নি
গৈছিল সেইবাৰ টিকেটৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ল।
তথাপিও দৰ্শকৰ সমাগন অলপো কম হোৱা
যেন তাৰ নালাগিল। তাৰ অলপ গৌৰবো
বোধ হ'ল। মানুহে টকা পইচা খৰচ কৰি
সিহঁতৰে অভিনয় চাবলৈ আহিছে সেইবাৰ
মাইকৰ ব্যৱস্থা আছিল। অভিনয়ৰ সময়ত
তাৰ আনববাৰতকৈয়ো বেচি ভাল লাগিছিল,
কিয়নো এইবাৰ আগৰ দৰে সৰু সৰু স্কুলীয়া
লৰাবে 'হল' ভৰি নাছিল। তাৰ সলনি
নগৰৰ ডাঙৰ ডাঙৰ চাকৰিয়াল আৰু ধনী
লোক সকলে তেওঁলোকৰ বৈনীয়ক আৰু
ডাঙৰ লৰা ছোৱালীবোৰ লৈ আহিছিল।
— পট সোনকালে খোলা হব' বুলি মাইকত
ঘোষণা কৰোতে তেওঁলোকে হাতচাপৰি
মাৰিছিল। আৰু শেষ হওঁতেও অধিক
জ্বোৰেৰে চিঞৰি চিঞৰি হাতচাপৰি
মাৰিছিল। সেইদিনা তাৰ সকলোতকৈ বেচি
ভাল লাগিছিল কিয়নো ভাওনাৰ অন্তত
এজন ডাঙৰ অফিচৰে মঞ্চত বক্তৃতা দিওঁতে
কৈছিল "নাটকত সকলোতকৈ সুন্দৰ অভিনয়
কৰিব পাৰিছিল লখন্দৰৰ ভাওত থকা
কাপনে তেওঁ আগলৈ এজন বিখ্যাত অভিনেতা
হ'ব বুলি আমি আশা কৰিব পাৰো, কিয়নো
তেওঁৰ সুদীৰ্ঘ সুন্দৰ ভবিষ্যত আছে।"
তাৰ ভাল লাগিছিল কিয়নো কথা
কেইটা তাক উদ্দেশ্য কৰিয়েই কোৱা হৈছিল।

মেইদিনাৰ পৰা অভিনয়ৰ প্ৰতি তাৰ আস্থা
আৰু কিছু গভীৰ হৈছিল। গৱঁৰৈ অহিও
সি অনুভৱ কৰিছিল। যে অভিনয়ৰ প্ৰতি
তাৰ টানটো কিছু গৈি। সেই কাৰণে নানা
ধৰণৰ মানুহৰ নান বৰ্ণনাৰ অভিনয়ৰ হুবিধা
আৰু মন্তব্যবোৰ সি মনদি শুনিছিল।

আঞ্জিকালি গাৱঁৰ ভাওনা গোবত
সিয়েই নিদ্দেশক। সকলোৰে ভাওনাৰ
কেনেকৈ আওনাৰ লাগিব, বন আওঁৰাওঁতে
হাত ভৰিৰ ভঙ্গী কেনে কৰিব লাগিব এই
সকলোবোৰৰ নিদ্দেশ তাৰ ওপৰত।

কোনোমতে নতুনকৈ ভাওনাত নামিলে
কেনেদৰে বচন আওঁৰাৰ লাগিব কপেনেহে
একমাত্ৰ কব পাৰিব। গৱঁৰৈ সকলোৰে এই
ধাৰনা সিও কৈ যায়—“ৰাম কিছু গম্ভীৰ,
মিঠামুখীয়া আৰু মাজিত হব লাগিব; সীতাও
গম্ভীৰ পিচে যথেষ্ট লাঙ্গকুৰীয়া ধৰণৰ হব
লাগিব যাতে সতী সীতাৰ সুন্দৰ চৰিত্ৰত
আঘাট নপৰে। লক্ষ্মণ যদিও বীৰ কৰ্মায়েকৰ
আগত ধীৰ-স্থিৰ হৈ কথা কব লাগিব।”
বাৰণৰ চৰিত্ৰৰ কথা সকলোৱে জানে তথাপিও
সি কয়, “বাৰণ কিছু হিংসুক ধৰণৰ,
কথাকওঁতে মইবৰ ভাব আৰু অনাৱশুক
অট্টহাস্য সময়ে সময়ে কৰিব পৰা হব লাগিব।
ভাওনাৰ অতিবৰ্জনৰ কৰণে কেতিয়াবা ভাল
একোটা বচনো কিছুত ফিৰাকৰে দেখা দিয়ে।
গতিকে যিমান পাৰি অভিনয় বাস্তৱবাদী
কৰিব নষ্টল সকলোৰে যত্ন কৰা উচিত। যেনে
ৰামে বনবাসৰ সময়ত বেওঁৰ অহিত চিন্তা কৰা
মাহীমাক কৈকেয়ীৰ ওচৰত উত্তেজিত নহৈ নত্ৰ

ভাবে বনবাসৰ সময়ত বিদায় মাগি লাগিব।
কিয়নো যিমানেই শত্ৰু নহওক মাতৃতুল্য লোকৰ
লগত নত্ৰ বাৰহাৰ কৰাটোহে সহ চৰিত্ৰবান
লোকৰ লক্ষণ হব লাগে। সাধাৰণ একোটা
কথাত উত্তেজিত কৰ্ত্তেৰে কথাকোৱাটো অতি-
বৰ্জনৰ বাচিৰে আন একো নহয়। এই
অতিবৰ্জন সৃষ্টি অৱাস্তৱ গতিকে সাধাৰণৰে
এনে ধৰণৰ উত্তেজনাপূৰ্ণ কথা বিবেচনা কৰি
কব লাগিব।

গাৱঁলীয়া সাধাৰণ ডেশ কপেনৰ
এনে বাস্তৱ অভিজ্ঞতাত গাৱঁৰ প্ৰায়ভাগ মানুহ
হাচৰিত নহৈ নোৱাৰে। পঢ়া-শুনাত তাৰ
বিশেষ অন্বাগ নাই। স্কুলত গৈ অভিনয়ৰ
নানান ধৰণৰ অনুকম্পাৰে সি অভিভূত হয়।
সি দুখনমান নাটকো লিখিলে। সেই দুখন
নাটকেই স্কুলত প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় স্থান
অধিকাৰ কৰিলে। প্ৰথম হোৱা নাটখন তাৰ
স্কুলৰ আলোচনীত ছপাও হৈছিল। তাৰ
অভিনয়ৰ প্ৰতি দৃঢ় বিশ্বাস আৰু সাধনা আছে।
তাৰ প্ৰতিভাৰে সি পৃথিবীখন আঁকিব বিচাৰে
সুন্দৰকৈ—যি খন হব ‘শিল্পৰ পৃথিবী।’

যোৱা বছৰ প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা দিব
নোৱাৰি সি স্কুল এৰিছে। আচলতে আৰ্থিক
অনাতনে তাক পৰীক্ষা দিয়াৰ পৰা বিৰত ৰাখিলে।
‘পঢ়াৰ’ কাৰণে তাৰ সিমান অনুসূচনাও নাই।
তাৰ উদ্দেশ্য পঢ়া-শুনাতেই আন্ধ থকা নহয়
পৃথিবীৰ বাস্তৱ সৌন্দৰ্য্য বাশি সি উপশোগ
কৰিব বিচাৰে আৰু তাৰ নিখুঁত ভাব বাশি
অভিনয়ৰ যোগেদি প্ৰকাশ বিচাৰে। শিল্প
সাধনাত প্ৰাণ আছে, জীৱনৰ মাহাত্ম্য আছে
আৰু মানুহক আভূত কৰিব পৰা প্ৰাঞ্জল
সাধনা। সিও তাকে বিচাৰে।

অহা কাইলৈ সি নগৰলৈ যাব।
নগৰত তাৰ অভিনয়ৰ মৰ্যাদা আছে। সি
মান প্ৰাণে অভিনয়ত নিজকে বিলাই দিব
আৰু মানুহক দেখুৱাই দিব সাধাৰণ গাৱলীয়া
লৰা হলেও তাৰ শিল্প প্ৰতিভা কেনে বিচক্ষণ।

হঠাতে সি নগৰলৈ যাবলৈ ওলোৱাৰ
কাৰণটো হৈছে যে তাৰ এটা সুবিধা হৈছে।
নটৰাজ থিয়েটাৰস্কোপৰ ভাস্কৰ এতিয়া সমূলি
নইকীয়া হৈছে সেই ভাওনাৰ পৰিচালক
যতীনে আজি কালিও নগৰৰ বেলেগ এটা
থিয়েটাৰ পাৰ্টিত কাম কৰে বুলি সি অহকাণে
পছকাণে শুনিছে। অহকাইলৈ হেনো সি
আকৌ নগৰলৈ যাব। যতীনে ইয়াৰ থিয়েটাৰৰ
প্ৰতি থকা আগ্ৰহৰ কথা নজনা নহয়।
গতিকে তাক লগত নিবলৈ সি বেয়া নেপাব।
তুহপৰি সিহঁতৰ থিয়েটাৰ পাৰ্টিত কেইদিনমান
ৰূপেনেও বাহিৰা কাম কৰিব পাৰিব। পিচত
সুবিধা তলুৱায়ী এটা ব্যৱস্থা কৰিব পৰা
হব। যতীনে লৰাটো আগতে ভাওনা বলীয়া
আছিল। থিয়েটাৰস্কোপত সি পৰিচালক
আছিল। তাৰ পাচত আজিকালিও নগৰত
থিয়েটাৰ কোম্পানীৰ সি কিবা এটা ভাল
চাকৰিকে কৰে। সি এদিন নিজেই কৈছিল
যে সি ভাওনা কৰিব নোৱাৰে বুলিহে নহলে
নাটকত ইয়াতকৈ আৰু বেচি সুবিধা সি পালে-
হেঁতেন। তথাপি সি ভাল চাকৰিকে কৰে।
ৰূপেনৰ সেইকাৰণে যেৱাৰ তেপাহটো অলপ
বেচ হৈছে। সি আনবোৰৰ বাহিৰে অভিনয়ো
কৰিব পাৰে।

এবাৰ যতীনে কৈছিল যে নগৰৰ
থিয়েটাৰত কোনোবাই উৎকৃষ্ট অভিনয় কৰিব

পাবিলে তেওঁক চিনেমাত অভিনয় কৰিবলৈবো
সুবিধা দিয়া হয়। বপেনে এবাৰহে মাথো
চিনেমা চাই পাইছে। কিন্তু বগা কাপোৰ
খনত ভাওবীয়া সবলে কেনেকৈ কি ধৰণে
বচন গাই সি কোনোমতে ধৰিব পৰা নাছিল।
অক মানুহবোৰৰ আকৃতি কোনো মূহূৰ্ত্ত
ইমান ডাঙৰ হৈ পৰে যে সিও ভাবিব লগীয়া
কথা হৈ পৰিছিল। সি আটাইতকৈ আচৰিত
হৈছিল সেই কাপোৰখনতে নানা বৰমৰ নদী
পৰ্বত, গছ-গছনিকো অনায়াসে দেখুৱাব পৰা
কৌশলটো দেখি। এতিয়া লাহে লাহে
চিনেমাৰ বহুতো কথা তাৰ অবগত হৈ
আছিল। দিলীপ কুমাৰ, বৈজয়ন্তীমালাকো সি
চিনি পায়। অৱশ্যে যাবে তাৰে মুখত শুনি
শুনি সেইবিলাকৰ প্ৰতি তাৰ ধাৰণা হৈ গৈছে।

চিনেমাৰ বতীনে আলাসৰ চাং পতা
সপোন সি দেখা নাই। চিনেমাত অভিনয়
কৰা লোকসকলে হেনো লাখ লাখ টকা পায়।
ইমান টকাৰ প্ৰতি তাৰ লোভ নাই। আৰু
সি জানেও যে ৰাওনা হৈ চন্দ্রলৈ হাত মেলাৰ
চেপ্তাও অনৰ্থক। সেইকাৰণে অভিজাত্য
শ্ৰেণীৰ সেইবোৰ মেৰপাকত সোমাবলৈ তাৰ
আগ্ৰহ নাই। তথাপিও কোনোবাই জোৰ
কৰি চিনেমাত তাক নামিবলৈ ধৰিলে সি
অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰিব। কিয়নো এই
সক বৰ সুবিধাবোৰৰ দ্বাৰাই তাৰ নিজ
প্ৰতিভা ব্যক্ত কৰিবৰ সুচল হব। আন
বহুতৰ নিচিনা ধন অৰ্জী ৰখাতেই নিজক
সন্নিবিষ্ট কৰিলে চিনেমা বা আন তেনে
থিয়েটাৰৰ অভিনেতা জনৰ শিল্প সাধনাত
বিসঙ্গত হৈ হ'য়।

শিল্প সাধনাৰ আঁচল ৰূপটো সি উপলব্ধি কৰে। গাৱঁত এইদৰে কেতিয়াবা মহৰ পিঠিত টিঠি ধাননিৰ মাজেৰে বা পৰ্বতৰ কাণেৰে পাব হৈ গলে, চেটী ময়লা পাহৰ মকুৰ মাজেদি হালখনেৰে আগবাঢ়ি গলে, মহশিৰ পেঁপাটিৰ প্ৰতিধ্বনি শুনিলে সি শিল্প কৰাৰ খোৰাক বিচাৰি পায়। এয়া প্ৰকৃতিয়ে অকপট ভাবে বোৱাই দিয়া স্তবৰ নিজৰা, যি স্তবত কেৱল মানুহৰেই নহয় পৃথিবীৰ সকলো বস্তুতেই যেন সঞ্জীৱনী সুখা বিকশিত হয়।

মহ হাল গৈ থাকে।
লাহে লাহে চৌকাষে একাৰে চাতি ধৰিছে।

সিহঁতৰ গাওঁখনৰ ভাটিমূৰ সি পালেহি। দূৰৈৰ ঘৰবোৰৰ ভিতৰত চিনিক-টামাক চাকিব পোহৰবোৰ বেৰৰ জলজাইদি জ্বিলকিছে। কাৰোবাৰ চোতালত কেইবাজনো খেতিয়কে বহি বাৰিষাত পথাৰত উঠা বানৰ প্ৰাৰম্ভনিত শঙ্কা বোধ কৰি মেল পতি আছে। ৰূপেনৰ ঘৰলৈ আৰু অলপহে বাকী।

মৌজাদাৰৰ ঘৰৰ সন্মুখত ৰূপেনে মৌজাদাৰৰ পুতেক মইনাক মাত লগালে। মইনাই এইবাৰ প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা দিছে। আজি আৰু উভতি আহি তাক মাত লগাবৰ সময় সি নেপাব পাৰে। কালি পুৱাই সি নগৰলৈ যাব। মইনাই লৰাটো বৰ একাচেকা যদিও খোলোচা, কাৰো আগত মুখবান্ধি কথা কবলৈ তাৰ নাই মুখে পেটে একে। গাৱঁৰ চেঙেলীয়া লৰা কেইটাৰ ওপৰত সি গোণা। ৰূপেনৰ লগতো তাৰ ভাল বন্ধুহ আছে।

মাত শুনি একে কোবেই সি বাহিৰলৈ ওলাই আহিল। আহি থাকোতে সি প্ৰায় চিঞৰি চিঞৰিয়েই ৰূপেনক সুধিলে,—

“কি অ’ তই বোলে কালি যতীনৰ লগত নগৰলৈ যাবি বুলি সকলোকে গাই ফুৰিছ?”

ৰূপেনে কিছু অপ্ৰস্তুত হল। উপযাচি সোধা কেইজনৰ বাহৰে সি কাকো কথাটো গাই ফুৰা নাই। তথাপি সি পৰিকল্পনা কৰা কথাটো অনৰ্থক নহয়, সেই কাৰণে সি হয় বুলি সমৰ্থন জনালে।

“হৈছে, হেৰ যতীন আৰু ক’ৰ নগৰলৈ যায়? তাৰ নগৰলৈ যোৱাৰে চিলিম ঠিগিল। সিহঁতৰ থিয়েটাৰ কোম্পানীৰ বহুত ক্ষতি হ’ল হেনো সেই কাৰণে সিহঁতৰ চৰ পলাই পটং।”

“কিয় অভিনেতা কেইজন কলৈ গ’ল?”
“ক’ৰ অভিনেতাডাল আছে। টাউনত দেখো চ’বই অভিনয় কৰিব পাৰে। আমাৰ গাৱঁৰ নিচিনা ভাঙনা পতা মানুহহে কিজানি এজনো নোলাব।”

ৰূপেন বাকৰুদ্ধ অচল যত্নৰ দৰে থিয় হৈ ব’ল। মইনাই তেতিয়াও কৈ আছিল, “আজি বুইছ অলপ আগতে যতীনৰ ঘৰৰ পৰা আহিছো। সি কৈছে অসমত চিনেমা অভিনেতা হবলৈ হেনো অভিনেতাবাবেহে পৰিচালকক পইচা দিব লাগে। কি ক’ৰি, টোকোনা দেশৰ কাৰবাবেই এনেকুৱা। তই পিচে ম’হ হাল অসমত কাৰ পৰা আনিলি?”

“গোচাৰৰ পৰা,” কোনোমতে কৈ ঘৰলৈ আগ বাঢ়িল।

আকাশখন লাহে লাহে ডাৰবীয়া হৈ আহিছে। ঘৰ নোমাওতে তেতিয়া বাককৈয়ে একাৰ নামিছে। ঘূৰটো তাৰ ঘূৰোৱা যেন লাগিল। ম’হ হাল গোহালিত বান্ধি সি মুখতে ভোৰ ভোৰালে, “এনেয়ে আনিলো এই হালক। কালিলৈ পূৰা আকৌ পামত থৈ আহিব লাগিব।”

॥ ভুলক'ত ॥

স্বীধনেশ চিৰিং

১ম বাৰ্ষিক কলা

মোৰ দেউতাৰ পৈত্ৰিক সম্পত্তি কম।
আমি কোনোমতে চলি আছো। প্ৰায়ে আয়ে
কোৱা শুনো : পোনাই এম্ ভি স্কুল খনতে
মাষ্টৰি কৰিব পৰা হোৱা নাই জানো ? দেৱ-
হঁতে চোন তাৰ সমান নপঢ়াকৈ কাম পাইছে,
সিনো নাপাব জানো। দেউতাই কয় : কৰিব
চোন বাক কাম। বি এ টো পাচ কৰি লক।
তেতিয়া বুঢ়া মাষ্টৰে কৰি থকা হেড্ মাষ্টৰ
কামটোকে পাব।

: কেতিয়াকৈনো বি এ পাচ কৰিব।
ধান পকে মানে টুনীৰে মৰণ দেখোন। ইবাৰ
আহিব আটেকুৰি নিব, সিবাৰ আহিব তিনি
কুৰি নিব এইদৰে নি থাকোতে দেখোন তলি
উদং হ'ল। যোৱা বছৰেই ইমানবোৰ ধাৰ
লগালে সদায় বিচাৰি আহি থাকে। সেই
খিনি নিদিলে হব জানো ?

: কি কৰিব লৰা-ছোৱালী তুলিলে
লোকৰ গালি শপনি শুনিবই লাগিব। তেও
জানো নপঢ়ালে হব ! লোকৰ লৰাই বি, এ- এম,
এ পাছ কৰিছে আমাৰ লৰাই বি, এ টোকে পাছ
কৰকছোন বাক। তেতিয়াহলে সমাজত মুখ-

খনকে উলিয়াব পাৰিম আৰু বাকী লৰা-
ছোৱালী চাৰিটাও তাৰ ওচৰতে গটাই দিব
পৰা হব।

এইয়া জুহালৰ গুৰিব পৰা ভাহি অহা
আই দেউতাৰ আলোচনাৰ একাংশ। মই
আন্ধাৰতেই বিছনাৰ ওপৰত নিজকে নিজে
কওঁ—সকলো হব দেউতা, আৰ্শীবাদ কৰক।...

কলেজৰ জীৱনটো বৰ বেয়া নালাগে।
বিশেষকৈ এই ফাৰ্ণ্ট ইয়েৰ বছৰটো। এইবাৰ
ফাইনেল দিব লগা নহৈয়ে কিছু আৰাম
পাইছো। অ' কালিৰ বিপ্লাইটো লিখিবলৈ
থাকিল। নাই, এতিয়া নোশো, সেইটোকে
লিখো। চিঠিখন উলিয়াই এবাৰ পঢ়ি ললো।
পঢ়া শেষ হ'ল। অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে
কেইবা পেৰেগ্ৰাফো লিখি পেলালো। আৰু
অলপ লিখিম নেকি ? তাই আমনি নাপায়তো।
ছটামান শব্দ লিখোতেই লিখনি থামি গ'ল।
বহুত দেৰি হল। ষ্টৰৰ ঘণ্টাটোৱে ১২টা
কৰ্কশ ডাৰিবে মোক শুবলৈ কৈ নিজে শুই
পৰিছে। নিজৰে লাজ লাজ লাগিল।
লা'জত থকা কোনোবাই খিৰিকিৰ ফাকেদি

কানৈ কলেজ

জুমি চাই আছে বা । চিঠিখন হাতেৰে টাকি
ললো । ইফালে সিফালে চাওঁতে মোৰ কম-
মেট গোঁহাইৰ ওপৰত চকু পৰিল । সি কাঠ
এডাল পৰাদি পৰি আছে । তেও সন্দেহ
হয়, মনে মনে সি চায়ে আছে বা । চাওক
সি, আনে নেদেখিলেই হ'ল । সিটো প্ৰথম
পৰাই জানে মই যে তাইলৈ লিখো । চিনিয়ৰ
হল কি হল সি কিবা নিলিখেনে । তেতিয়া
তালৈ কিহৰ লাজ । পুনৰ লিখি গলো ।.....
তুমি তাৰ কাৰণে কোনো চিন্তা নকৰিবা ।
তোমাৰ কমমেট্ কেইগৰাকীক ভালদৰে বুজাই
কৈ আহিবা তুমি অহা কথাটো দিচক্ল'জ কৰি
নিদিবলৈ আৰু মণিটিৰে স্তম্ভিলে যথায়ুক্ত ফন্দি
দিবলৈ কবা । চুপাৰৰ কাৰণে কোনো ভয়
কৰিব নালাগে, মই বচাই দিম । চুপাৰ মনিটৰৰ
চকুত চুসি দিয়াটো বৰ টান কাম বুলি নাভা-
বিবা । যদি মোক বিশ্বাস নকৰা অজুহাতলৈকে
চোৱা, সিহঁতে দেখোন প্ৰায়ে ৰাতিও আউত
চাইদত ঘূৰি ফুৰিব পাৰে । জানিচাইটো ।
আৰু নিলিখো বহুত দীঘল হ'ল । তোমাৰ
অসুবিধা নহয়টো । মৰম লবা । আশা
থাকিল । আহিলো । ইতি—

তোমাৰ—পোনো

পুনৰ এবাৰ পঢ়ি চাই এন্থেলেপত বন্ধ কৰি
কিতাপৰ জাপত স্কুৱাই থলো । খালি
এটা কথাই বৰ বেছিকৈ মনলৈ আহিবলৈ
ধৰিলে জানোচা নাহিব । কিবা অসুবিধা হব ।
তেতিয়া হলে সকলো প্ৰোগ্ৰে 'নাৰ্ভাচ' হ'ব ।

ভালদৰে ৰাতিটো কাটি গল । ৮টাত শুই
উঠিলো । কাঞ্চাই চেনি নোহোৱাৰ কাৰণে চাহ

নকৰিলে । মুখ হাত ধুই ভাতকে খালো ।
কটিন খন মেলি চাই দেখিলো ক্লাচ ৯.২০ৰ
পৰা আছে ।

খবধৰ কৰিলো । আল্নাত ছেচ
চাওঁ । এটাও ভাল হৈ থকা নাই ।
গোঁহাইৰ ট্ৰাকত থকাৰেই এটা পিন্ধিলো
হেতেন কিন্তু সিও ট্ৰাক লক কৰি বহু আগতেই
কলেজলৈ গুচি গল । চি: বৰ দিগ্দাবখন
হল । এই কেইটা বাক কেনেকৈ পিন্ধো ?
তৎক্ষণাত কাপোৰ কেইটা কাঞ্চাক ধুই ধুবীৰ
ঘৰত দি আহিবলৈ কলো । যন্ত্ৰ এটাৰ
দৰে সি কৰি গল । কলেজলৈ যোৱাটো
আজি ঠপ কৰিলো ।

অলপ পঢ়ো বুলি কিতাপখন মেলি
বিচনাতে পৰি ললো । অনান্য চিন্তাবোৰ
মনলৈ আহিবলৈ ধৰিলে । নহয়, এতিয়া
দৰ্জিৰ ঘৰত থকা পেৰ্টটোকে লৈ আনোঁগৈ ।
ইতিমধ্যে পঞ্চাশ টকা দিয়াই হল আৰু দহ
টকা ললে । আকৌ প্ৰোগ্ৰেটোলৈ মন
পৰিল । টকাও হাতত বিশটাহে আছে তাৰে
যদি দহটকা তাত দি দিওঁ তেতিয়াহলে
ইফালেতো নহব । অন্তত: চিনেমাত পাঁচ
টকা, চাহ তাহ খোৱা সৈতে বিশ টকা
নালাগিলেও হাতত থকা দৰকাৰ । মেচ
দিউজৰো মই ভালে কেইদিন টকা পইচা
একো দিয়া নাই, গোঁহাইৰ পইচাৰে বজাৰ
সমাৰ কৰিছো; সিও বেয়া পাইছে । ইচ্
খন যে হব । মোমাইদেউলৈও কিমান দিনৰ
আগেয়ে চিঠি লেখিলো ইমান দিনে দেখোন
এশৰ ভিতৰত পঞ্চাশ টকাও নপঠালে । কিয়

মানুহবোৰে অলপো চিন্তা কৰি নাচায়। খং উঠি গল। কি উপায়। নহয় বড়াৰ পৰাই টকা বিশটা লৈ পেণ্টটো আনোৱাৰে, ভাল পেণ্ট এটা নহলে বৰ অসুবিধা।

সকলো প্ৰগ্ৰেম ইচ্ছা কৰাৰ দৰেই শেষ হৈ গ'ল। নিজকে বহুতৰ কৈছো জীৱনটো বৰ বেয়া লগা নাই।

বা : তুমি বেচ জমাইচা দেই; এইয়া হল বন্ধুসকলৰ মন্তব্য। মই মাত্ৰ উত্তৰত কওঁ—আবে, ছুচ হৈ যায়—মৰম স্নেহকে বাত।

বছৰটো প্ৰায় শেষ হওঁ হওঁ। পৰীক্ষালৈ মাত্ৰ ডেবমাহ ছুমাহ বাকী। সেই কাৰণেই জোৰ জবৰদাষ্টি কৰি মনটো বান্ধি পঢ়াত লগালো। ভাল মাৰ্ক বাখিব নোৱাৰিলেও অন্ততঃ পাছ মাৰ্কটো বাখিব লাগিব চাৰতৰ মুখ বন্ধ কৰিবলৈকে। ফুৰা চকা বাদ দিলো বুলি কব পাৰি কিবা ফুৰি চাকিও ভাল নলগা হ'ল। যা হওক লোকৰ চকুত এতিয়া মই বেচ অধ্যয়ণৰত ছাত্ৰ।

..... কি ক'ৰা বাক? তাই আগেয়ে জানিবলৈ নিদিলে কিয়, এতিয়া যে লিখিছে আগতে গম পোৱা নাছিল নেকি? তাইৰ চিঠিখনৰ কথাকে ভাবি ভাবি বিছনাত বাগৰ দিলো। আন দিনাৰ দৰে আজিও ষ্টৰৰ ঘণ্টাটোৱে আগতকৈও কৰ্কশ বাৰটা মাত্ৰে মোক শুৱলৈ কৈ সি শুই পৰিল। তাক কৈ দিম যেন লাগিছিল তাতকৈ মই বহু

সময়ৰ আগেয়ে শুই পৰিছো—টোপনিহে ধৰা নাই। কথাবোৰ চিন্তা কৰি কৰি থাকোতেই কেতিয়া টোপনি আছিল গমকে নাপালো।

কোন এইজনী—দীপা দেখোন।

তই ইমান তই ইমান কান্দিছ কেলৈ? এই মাজৰাতিখন তই হোষ্টেলৰ পৰা কেনেকৈ ইয়ালৈ আহিলি? কি হৈছে তোৰ? কান্দি থাকিলে হব কি। তই এই মাজৰাতি কেলৈ আহিল নকৰ কেলৈ। তাই উচুপি উচুপি চিঠিখনৰ কথা কেইবাৰকে কৈ গ'ল—“ছুমাহ হ'ল কলেজলৈ যোৱা নাই। হোষ্টেলৰ সকলো ছোৱালীয়ে মোক জোকাইছে কথাটো গম পালে। মই সৈ কাটি দিব লাগিব। মোৰ এতিয়া কি উপায় হব?” তাইৰ কথাবোৰ মোৰ আক শুনি থাকিবলৈ মন নগল। গতীয় ই গতীয়ই নি হে ষ্টেলত স্মুৱাই থৈ আহিবলৈ মন গ'ল। তাই কৈ গ'ল—“মই এতিয়া কি কৰিম। কাললৈ মোক হোষ্টেলৰ পৰা আউত কৰি দিব। মই নাঘাওঁ, আপোনাৰ ইয়াতে থাকিম, মোক কি কৰে কৰক।” মোৰ উশাহ বন্ধ হৈ যোৱাৰ নিচিনা লাগিল। সাৰ পাই উঠিলো। মাজৰাতিৰ ডাঠ আন্ধাৰৰ মাজত দেউতাৰ লোভকপূৰ্ণ চকুজুৰি মোৰ আগত যেন উদ্ভাসিত হৈ উঠিল। চিঞৰি চিঞৰি কান্দিবলৈ মন গ'ল; দেউতা মই তাৰ বাবে দোষী নহওঁ মোক বাধ্য কৰাইছে। মোক ক্ষমা কৰক দেউতা মোক ক্ষমা কৰক।

শিলালিপি ।

পাহাৰী ছন্দ ।

আগলিকা ।

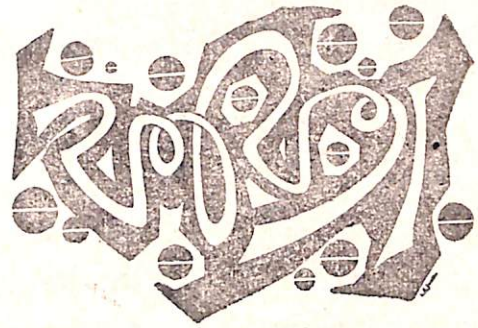
আৰু সময়বোৰ আহে ।

সৃষ্টি ।

সিপুৰীৰ চিঠি : নয়ন তৰালৈ ।

ক্ষণিকৰ স্বপ্ন ।

প্ৰতীতি : জীৱনৰ ।

প্ৰমীলা খাংলাৰী ।

ৰমেশ বাজখোৱা ।

মায়া গগৈ ।

ছত্ৰ ৰঞ্জন ছুৱৰা ।

কবিতা কুসুম শইকীয়া ।

গুণেশ্বৰ সোনোৱাল ।

মনোৰমা বৰুৱা ।

মঃ আবুল বহৰ'ব ।

॥ শিলালিপি ॥

প্ৰমীলা খাখলাৰী

তৃতীয় বাৰ্ষিক কলা,

জীৱনৰ বিন্দু বিন্দু ক্ষণ আৰু প্ৰাণ সাগৰৰ উতলা তৰঙ্গ
মৰম আলোৰ পৰশ কনাত জ্যোতিষ্মান হ'ল ;
সাধনাৰ শিখা জ্বলি আত্মাৰ প্ৰশান্তি
বৰ্ত্তুল দিগন্ত বেখাত প্ৰভাতী আলোৰ দৰে
বিয়লিল হ'ল ।

সাক্ষী ব'ল জন্ম আৰু জন্মান্তৰ পথ ।

আৰু দূৰ অতিক্ৰমি—

ভাৰাক্ৰান্ত অগ্ৰ এক নিৰ্বাক অতিথি

অগ্ৰ এক অচিনাকি নদীৰ স্থিতি

অগ্ৰ এক অবিনাশী গতি

সিন্ধুৰ সূদূৰ আহ্বান

সাক্ষী ব'ল খেলি মেলি জীৱন্ত পাঁচালিৰ

উচ্চল স্বপ্নীল পথ ।

মন্দাক্ৰান্তা সুৰ

অভিমানী মনচুন

অনূঢ়া স্বপ্নৰ ফুল

আৰু এক দূৰন্ত মাধুৰী

অবুজ প্ৰশ্নৰ ইঙ্গিত বলাকা বেখাত

সাক্ষী ব'ল অজলা চকুৰ ভাষা

গুখৰিত মৌন প্ৰাস্তত ।

॥ পাহাৰী ছন্দ ॥

ৰামেশ ৰাজখোৱা

দ্বিতীয় বাৰ্ষিক কলা

ইপাৰে পাহাৰী ঘাট

সিপাৰে শিলনি

মাজত পকোৱা সূতাৰ কঁপনি

কথাবোৰ সিপাৰত

গান হৈ উভটিব খোজে

পাৰৰ কঁহুৱা বালিত

হাঁহিবোৰ সূৰ হৈ কঁপে

সেন্দুৰীয়া গালৰ পাপৰি

জিলিমিলি পানীত ওপঙে

এজাক ৰঙিন আৰিৰে

সিপাৰৰ পাহাৰ আৰবে ।

॥ আগলিকা ॥

শ্ৰীমাতা গগৈ

১ম বাৰ্ষিক কলা

এদিন তুমি এজাক আন্ধাৰৰ মাজে মাজে
পোহৰৰ বিন্দু বিচাৰি
মোৰ কাষেদিয়ে গুচি যাবা
পোৱা আৰু নোপোৱাৰ ভাবনাৰে, এটা ভয়াবহ মনেৰে ।

মই দেখিম তোমাক আন্ধাৰৰ মাজতো

এচমকা পোহৰৰ দৰে—

নতুবা ;

এটা উজ্জ্বল তৰাৰ দৰে—

নতুবা ;

আন্ধাৰৰ সীমানাত জিলিকা এটা বগলীৰ দৰে ।

তেতিয়া—

মই বম আন্ধাৰতে, গোপনে গোপনে

ক'লা সাজেৰে এটা অন্ধকাৰ বিন্দুহৈ ।

(সেই আন্ধাৰকূপত তুমিনো কিমান দিন ব'বা ?)

আন্ধাৰৰ মাজে মাজে তুমি গুচি যাওঁতে

তোমাৰ বগা সাজযোৰ

অযুত ফুলেৰে উপচি পৰিব ।

মই পাপৰি সিচিম—

মনে মনে আন্ধাৰৰ পৰা

মোক তুমি নেদেখিবা

মই চিৰ পলাতকা;

ভাবি লবা—ফুলবোৰ

আন্ধাৰত সৰি অহা এটি এটি নিয়ৰ কণিকা ।

॥ आक समयबोब आहे ॥

—छत्र बङ्गन दुरबा

प्राङ्गन छात्र

आक समयबोब आहे
बोरती सुँतिब दबे जीरनलै ।
जटिलब पबा आक जटिललै ॥

आक समयबोब आहे
ज्यामितिक चित्र अँके, लखब दबे
वर्तमानब पबा भविष्यतलै ।
वर्तमानब पबा अतीतलै ॥

आक समयबोब आहे
हृदयब आँबे आँबे
मन हृन्दब ताले ताले
यातनाब जटिल जीरनलै ।
जटिलब पबा आक जटिललै ॥

आक समयबोब आहे
युगब पबा युगान्तरलै
आत्तुहाबा এই पृथिवीलै ।
जटिलब पबा आक जटिललै ॥

आक समयबोब आहे
आमाब देहब बल्लुचापलै
जीरनब प्रेतोत्साई नचा 'टुईष्ट' नाचलै
बोरती सुँतिब दबे जीरनलै ।
जटिलब पबा आक जटिललै ॥

॥ সৃষ্টি ॥

শ্ৰীকবিতা কুসুম শইকীয়া

প্ৰাক্ বিশ্ববিদ্যালয়, বিজ্ঞান

মই শুনিছিলোঁ। শুনিছিলোঁ। শাশানৰ একাৰে কোৱা
ঈশ্বৰৰ সৃষ্টি বিনাশপ্ৰাপ্ত হ'ল
কোনোবা দিনতে।

কিন্তু মই জানো : সৃষ্টি অমৰ,
সৃষ্টি নোৱাৰে মৰিব।
এয়াতো ময়েই সৃষ্টি
জনতাৰ বুকুৰ তেজ
আৰু হিয়াৰ উমেৰে
গঢ়ি উঠা মই বিশাল সৃষ্টি।

হাড় মাটি হ'ল তেজ হ'ল, ঘামৰ টোপাল।
জীৱন সংগীত ৰটি জয়ঢোল বাই
জনতাই গঢ়িলে এক সৃষ্টি ;
কঠুৱা হাতৰ পৰশত
শুকান মাটিত যিদিনা
জীৱন ফুলিল।
সেইদিনা মোৰ জন্ম হ'ল
সৃষ্টিৰ সৃষ্টি হ'ল।

এটি এটি ধূলিকণাৰে গঢ়া পৃথিবীত
হাঁহি আৰু গানেৰে সৰগ ৰচাৰ
মৰম কণিকাৰে সাগৰ ওপচোৱাৰ
আৰু,
শুকান মৰুত পছম ফুলোৱাৰ
জীয়া প্ৰতিশ্ৰুতিৰে

আজি মোৰ,—
সৃষ্টিৰ সৃষ্টি হ'ল।
মই সৃষ্টি। নৱসৃষ্টি।

মই জানো :

মই নমৰো
মই নমৰো
সৃষ্টিৰ মৃত্যু নাই।

॥ सिपूषीर टिठिः

नयनतबाले ॥

श्रीगणेश्वर सोनोराल

द्वितीय वार्षिक 'क'ला'

नयनतबा,

बलाकार पङ्क्ति देधि मनत पबिछे
तोमाले पलके पलके
एयुबि चकु अतृप्तिब कुरलि सना
ताहानिये एबि अहा
सेइयुबि चकु ।

सीमास्तब वणशिङा बाज्जि बाज्जि शान्त ह'ल
एतिया नीबर सेइ शिखबे-शिखबे
आशालुण्टु जडताबे आमाब
मांसहीन जका ।

तोमाक पोरा एटा बातित
बहुत बातिब निःसङ्ग जीरनब संकेत
आज्जि आक नाई
सेइ बाति सेइ ऋण
आज्जि आक शेष हल
शेष हल प्रिया ।

आलही होरा आमाब देशत
बहुत मानुह तोमाब देशब
लग पाईछो नयनतबा
कथा पातिछो—बहुतो कथा
:पृथिवीब बुकुत बोले
जनताब हाईउकमि
ईहंतक हेनो विदाय दिले पृथिवीये ।

আমাৰ দেশত আলহী হৈ
আশাবোৰ তোমাৰ দেশৰ পৰা
এতিয়াও ঘূৰি হেনো অহা নাই
তোমাৰ কাষলৈ' মোৰও আশাবোৰ
লৰৰি যোৱাৰ দৰে ।

নয়নতৰা : যৌৱনৰ উৰ্বৰ পথাৰত

দেখা-দেখি তুমি আৰু মই

সেই কথা বহুতো আগৰ

তুমি মাথোন পাহৰা নাই ।

জীৱন টোপোলা বান্ধি সীমান্তলৈ

ওলোৱা পৰত আৰু

তুমি বিদায় দিয়াৰ কৰুণ ক্ষণত

—বিষাদ-গধূৰ মনটো

পোনাকৰ—“দেউতা মইও যাওঁ”

থোকা-থোকি মাতটো

মইও পাহৰা নাই নয়নতৰা !

মইও ।

দেশে মোক পাহৰি যোৱা

বহুতো দিন হল

সৈনিকৰ হিচাপ বহীত

নামটো মোৰ উৱলি গল

নয়নতৰা : তুমিহে মাথোন

ৰাখিছা খবৰ ।

তোমাৰ দেশৰ বহুত গানৰ

কৰুণ কৰুণ স্মৰ

শুনিছো মই নয়নতৰা,

বৃন্দগানত যেন তুমিও আছা !

শঙ্কা মোৰ, তুমিও আছা !!

শকত শকত শুভ্ৰ প্ৰাচীৰৰ

ওখ-ডাঙৰ দালানবোৰ

আৰু মুখ্যমন্ত্ৰীৰ আহাৰৰ

বিচিত্ৰ খালখন

আৰু তোমাৰ কটিখোৱা

বনৰীয়া পাতখিলা—

প্ৰভেদ বাক কিমান দূৰ ?

সুখনিদ্ৰাত আত্মবিলুপ্তি

সেই হিমাদ্ৰীচূড়াৰ মহামানৱে

তিষ্ঠু চাহাৰাৰ জীৱন-সংগ্ৰাম

কিদৰে বাক বুজিব প্ৰিয়া ?

বুজিব কিদৰে ??

সেনানীৰ পন লৈ সৈনিক হিয়াৰে

মৰম কৰা পোনাটি বাক

কিমানটি হ'ল ?

স্বাধীনতাৰ ভূষণ বুলি

মালাযবণ ৰূপে দেশে তাক

জোলোঙা আঁৰি দিয়া নাইতো ?

ভিক্ষাৰীৰ জোলোঙা ??

পৃথিবীৰ নিন্দা, অবিচাৰ আৰু দুখ কষ্টক যিলোকে
অবাধে নিঃসংকোচে গ্ৰহণ কৰিব পাৰে, তেওঁ যে কেবল বলিষ্ঠ
হয় এনে নহয়, তেওঁ নিৰ্মলো। অনাবৃত জীৱনৰ ওপৰেদি
জগতৰ পূৰ্ণসংঘাত পাৰ হৈ গ'লে তেওঁৰ কলুষ-কালিনা ক্ষয়
হৈ গৈ থাকে ॥

—ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ

ঋনিকৰ স্বপ্ন ॥

মনোৰমা বৰুৱা

তৃতীয় বাৰ্ষিক, কলা

নিৰ্মেষ আকাশ তলত
সেউজীয়া বনানিৰ কোমল কোলাত
স্বৰ্ণাল, উজ্জ্বল বহুবোৰ সপোন নাচি ফুৰে;
সেই সপোনবোৰে
আকাশে প্ৰাস্তবে,
পাহাৰে - কন্দৰে
বগাই বগাই গই
প্ৰৱেশ কৰেহি এক যুৱতীৰ হৃদয় কক্ষত ।
সিহঁতেই আনি দিয়ে
উবন্ত মনৰ এক ছবন্ত হেঁপাহ
যুৱতীৰ কোমল বক্ষত ।
অদেহী বতাহজাকে
যুৱতীৰ মসৃন মুখত
সানি দিয়ে গোলাপৰ মধুৰ সৌৰভ ।
মন-প্ৰাঙ্গণত স্পষ্ট এখন ছবি
হৈ উঠে স্পষ্টতৰ, উজ্জ্বল, সুন্দৰ ।

° ° °

সন্ধ্যা নামে ধীৰে ধীৰে
ক্লান্ত পোহৰবোৰ ঢলি ঢলি পৰি যায়
বননিৰ সেউজ প্ৰাস্তত ।
কাল পচোৱাই আহি
সেই সপোনবোৰ
খেদি খেদি থই আহে দূৰ নীলিমত ।
নিৰ্বাক, নিশ্চল হই
বই যায় সেই যুৱতী ;
(বুকুৰ মাজত এক নামহীন বোবা বেদনা)
স্নান, ধূসৰ হই নিশ্চিহ্ন হই যায়
মনৰ মাজৰ সেই মনোৰম ছবি । *

॥ प्रतीति : जीर्णवर्ष ॥

मः आवुल बहबब

प्रथम बहब, विज्ञान शाखा

मनष वेदना हेनो नीला

निःसङ्ग वेदना.

स्वर्गभ्रष्ट देरदृत्व दवे

आत्मा वन्नगा ।

शुकुला पाथिबे वगली उवि याय

विषम सङ्क्रिया,

युगव वेदनावे भवा मोव मनटोक कवे

माथोन वलिया ।

मई येन कोनो एक छन्दहावा

अशास्तु नारिक,

निर्ज्जनताव शेष सीमा क'त

नाजानो सठिक ।

येतिया देखो सेउज्जीया धाननि

दिगस्तु प्रसाबी,

किय जानो अबुज मनटो हई पवे ।

मबम भिखाबी ।

(किन्तु) आजि मोव आकाश बहल ह'ल, शेष ह'ल

आत्तिक यन्नना,

भाविछो ईमान दिने जीर्णवर्ष कविछिले।

माथोन वङ्गना ।

तोमाव माज्जतेई विचावि पालो

जन्मिल प्रतीति,

आकलूरा मनवोव भवि गल प्रशास्तुबे, शेष

वेदनाव यति ।

॥ প্ৰেমৰ নাম সাধুকথাও ॥

(অনাতাঁৰ নাটিকা)

চৰিত্ৰ : অনুপম
কল্যাণ
বাধা
বৰ্ণালী

গোপী তামুলী বি, এ ।
প্ৰাক্তন ছাত্ৰ ।

[ষ্টেচনৰ প্লেটফৰ্ম । ট্ৰেইন যোৱাৰ
আগমূহূৰ্ত্ত । গতানুগতিক কোলাহল । সময়
ৰাতি । ঘণ্টাধ্বনি, গাৰ্ডৰ হুইচেল । ট্ৰেইন
এৰাৰ শব্দ । 'যোৱা দেই', 'খবৰ দিবাকৈ'
আদি বিদায়ৰ উচ্চাৰিত বাণী । লাহে লাহে
হাই উৰুমি বন্ধ হয় । বস্তু বাকচ থোৱাৰ
শব্দ] ।

অনুপম : বাণু !

বৰ্ণালী : কোন ? অনুপম, তুমি ?

অনুপম : আহাঁ বহা । ভয় খাইছা ?

বৰ্ণালী : কেতিয়াওঁ নহয় । হৈছো আচৰিত ।

অনুপম : ময়ো । মোৰ বাটৰ কাষত তোমাক
যে লগ পাম, ভবা নাছিলো ।

বৰ্ণালী : ময়ো । কৰ পৰা আহিলা বাক ?

অনুপম : যাত্ৰা আৰম্ভ হৈছেহে । নাজানে
তুমি সোধা প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰ কেতিয়া
দিব পাৰিম ।

বৰ্ণালী : বুজিলো আগৰ দৰেই আছা ।

অনুপম : আৰু তুমি ?

বৰ্ণালী : কিবা পৰিবৰ্ত্তন দেখিছা জানো ?

অনুপম : লক্ষ্য কৰিবলৈ সুবিধা জানো
দিলা ?

বৰ্ণালী : অনুপম !

অনুপম : হুঁ

বৰ্ণালী : কি চাইছা ?

অনুপম : পৰিবৰ্ত্তনে আমনি কৰা তোমাৰ
ৰূপটো ।

বৰ্ণালী : বাহিৰৰ পৰা লক্ষ্য কৰি ?

অনুপম : সাধু এটা মনত পৰিছে জানা ?
সকতে মাৰ মুখত শুনা ।

বৰ্ণালী : সেই সাধুটোৰ নায়ক জন তোমাৰ
দৰে পকা চুলিৰ—

অনুপম : বৰা মোক কবলৈ দিয়া ।

বৰ্ণালী : শুনা, সাধু শুনাৰ বয়স এটা মোৰ
আছিল । এতিয়া কিন্তু নাই
বয়স লগতে আগ্ৰহ । অল্প কথাকে
কোৱা । তোমাৰ বিষয়ে ক'তা
একোকে নকলা ।

অনুপম : কবলৈ জানো সময় দিলা ? মোৰ
বিষয়ে শুনাৰ আগ্ৰহ তোমাৰতো
কাহানিবাই শেষ হৈ গ'ল ।

বৰ্ণালী : মিছা অভিযোগেৰে মোক আমনি
নকৰিবা অনুপম, অতীতক মই
আজি পাহৰিবলৈ বিচাৰিছো ।

অনুপম : অতীতত কি পালো সেয়া মোৰো
বক্তব্য নহয় ! নোপোৱাৰ বেদ-
নাবে অন্তৰ ভাৰাক্ৰান্ত হলেও
সেই বিচাৰ মই কৰিব খোজা
নাই । মাত্ৰ বিচাৰিছো—

বৰ্ণালী : উপদেশ তোমাৰ পৰা বিচৰা
নাই । জীৱনতেই যেতিয়া হৈ
নুঠিল যাত্ৰাৰ কোনোবা পৰত লগ
হৈ এইদৰে আমাৰ পোৱা
নোপোৱাৰ বিচাৰ কৰাৰ অধিকাৰ
আমাৰ নাই ।

অনুপম : কিন্তু নিজকে এইদৰে অস্বীকাৰ
কৰাৰ ?

বৰ্ণালী : তুমি ভুল বুজিছা অনুশোচনাৰ
কথাও মই ভবা নাই ।

অনুপম : আৰু মই যদি সেই বুলি ভাবো ?

বৰ্ণালী : সেয়া তোমাৰ দুৰ্বল মনৰ মূল্যহীন
যুক্তি ।

অনুপম : বাণু !

বৰ্ণালী : খং উঠিছে জানো, কিন্তু তোমাৰ
এই খং অমূলক ।

অনুপম : আৰু তোমাৰ ধাৰণা ?

বৰ্ণালী : কিহৰ ?

অনুপম : মোৰ ওপৰত !

বৰ্ণালী : কি কৰিবা সেইবোৰ শুনি । আগতে
আছিল । আজি আৰু নাই ।
এতিয়া মোৰ বয়স হৈছে জানা ।
অতীতৰ কিছুমান মূল্যহীন কথাৰ

মূল্য দিবলৈ আজি মই অপাৰগ ।

অনুপম : এৰা ঠিকেই কৈছা । আৰু তোমাৰ
কপালখন এইদৰে উকা কৰি ৰখাৰ ?

বৰ্ণালী : তুমি মোক অপমান নকৰিবা
অনুপম । এইয়া মোৰ ব্যক্তিগত
কথা । আৰু জীৱনতেই যেতিয়া
সানিব নোৱাৰিলো, কপালৰ
অকণমান বঙেৰে কি কৰিবা ?

অনুপম : বঙবটো তোমাৰ অভাব নাছিল ।
বামধেৰুৰ সাতোৰঙৰ সমাবেশ
হৈছিল তোমাৰ জীৱনত । অভাব
হৈছিল যদি কোনো এটা বঙ
বাচি লোৱাৰ এটি দৃঢ় মন ।

বৰ্ণালী : তুমি মনে মনে থাকা অনুপম ।
অহৈতুকি সন্দেহে মোৰ প্ৰতি
অবিচাৰ নকৰিবা ।

অনুপম : বিচাৰৰ ক্ষমতা এতিয়াও আছে
দেখিছো । কোৱাচোন মোক এই-
দৰে অভিযুক্ত কৰাৰ অধিকাৰ
ক'ত পালা ?

বৰ্ণালী : দূৰ অতীতৰ সেইবোৰ কথা কবলৈ
গলে দায়ী হ'বা তুমিয়েই । [Pause]
অনুপম ! খেলটো অনেকেই
আছিল । কিয় বাক তুমি জীৱ-
নেৰে সৈতে খেলিবলৈ ল'লা ?

অনুপম : বাণু ! মোৰ প্ৰতি অবিচাৰ
নকৰিবা ।

বৰ্ণালী : অবিচাৰ মই কৰা নাছিলো অনুপম ।
কৰিছিলো তুমি । ক'ত গ'ল
তোমাৰ প্ৰতিজ্ঞা, ক'ত তোমাৰ
ভালপোৱাৰ অঙ্গীকাৰ ? মোক

ইমান মনোৰ্কট দিয়াৰ উদ্দেশ্য কি আছিল ? এজনী ছোৱালীৰ পুতলা খেল পাতি নীৰব হোৱাৰ কাৰণ কি থাকিব পাৰে ? কোৱা ?

অনুপম : সকলো কম বাণু ! যদি তুমি গুনিব খোজা, কিন্তু খং এৰা, মোৰ অনুৰোধ, খন্তেকৰ কাৰণে হলেও আগৰ বান্ধজনী হোৱা ।

বৰ্ণালী : খং কৰা নাই অনুপম ! সেয়ে যদি হৈছিল ক্ষমা কৰিবা ।

অনুপম : বাণু !

বৰ্ণালী : ওঁ

অনুপম : প্ৰতিশ্ৰুতি পালন কৰিবলৈ মই চেষ্টা কৰিছিলো বাণু ।

বৰ্ণালী : অপেক্ষা ময়ো কৰিছিলো জানা ।

[ট্ৰেইন ছেঁচনত বয়হি । পৰিবেশ গতানুগতিক । কণ্ঠস্বৰ— লাগে গৰম চা'— চা'গৰম] ।

অনুপম : একাপ চাহ খাবা ?

বৰ্ণালী : ফ্ৰাঞ্জতে আছে । ৰখা দিওঁ ।
(ট্ৰেইন যোৱাৰ শব্দ)

অনুপম : পাহৰা নাই দেখিছো ।

বৰ্ণালী : তুমি পাহৰি গলেও অভ্যাসটো মোৰ থাকিয়ে গল ।

অনুপম : এৰা মনত পৰিছে ।

FLASH-BACK

(শব্দ-খোজৰ)

অনুপম : বাণু ! নবোঁ অ'নবোঁ !!

বৰ্ণালী : আহক ; ৰহক (শব্দ চকী টেবুলৰ)
মনত আছে তোস্ত ?

অনুপম : কিয় সুধিলা ?

বৰ্ণালী : ডাক্তৰ মানুহতো, বেমাৰ, বেমাৰীতে ব্যস্ত । ভাবিছিলো পাহৰিয়েই গ'ল ।

অনুপম : অনুমানটো 'ৰশ্যে সঁচা কিন্তু এটা কথা কি জানা ? ডাক্তৰী হলে Psychology ও জানিব লাগে—

বৰ্ণালী : মানে ?

অনুপম : মানে ৰোগৰ বিষয়ে জনাৰ লগতে ৰোগীৰ বিষয়ে আইদিয়া (idea) এটা লাগে ।

বৰ্ণালী : মইতো ৰোগী নহঁও—

অনুপম : দেহৰ নহলেও মনৰ—

বৰ্ণালী : বুজিলো ডাক্তৰী বিদ্যাত পাঠকত
(খোজৰ শব্দ)

বাধা : ইতিমধ্যে ভাল কথা বোৰ শেষ হলেই যেন পাইছো ।

অনুপম : নহয় নবোঁ, প্ৰস্তাৱনা হৈছেহে । নাটক আৰম্ভ হোৱাই নাই । আপোনাৰ উপস্থিতিলৈ বাট চাই আছিলো । আহক ।

বৰ্ণালী : নবোঁ, এইটো দৃশ্যত মোৰ প্ৰস্থান । ভোমালোকে কথা পাতা, মই পাক ঘৰত বিহাৰচেল অকন কৰি আহোঁগৈ ।

বাধা : নাট্যকাৰৰ বিনা অনুমতিত ?

অনুপম : বিনা বাধাই । (শব্দ-খোজৰ)

বাধা : কতা তুমি প্ৰতিজ্ঞাৰ কথা পাহৰিয়েই গলা দেখোন ।

অনুপম : পাহৰা নাই নবোঁ । আহিবলৈ সদায়ে চেষ্টা কৰো । এই কেইদিন নাইট ডিউটি পৰিছে । সেয়েহে । (শব্দ-খোজৰ)

কল্যাণ : বাধা !

বাধা : গৈছে। খন্তেক বহাদেই। ককা-
য়েৰা আহিছে।

কল্যাণ : বৰা তুমি আহিব নালাগে। ময়ে
গৈছে। ধুনীয়া খবৰ এটা আছে।
জানা আজি—। কোন ? অ'
অল্পম তুমি ?

অল্পম : এৰা কল্যাণ কা। এইয়া অল-
পতে—

কল্যাণ : শুনা অল্পম, তুমি এইদৰে অহাত
আনে কেনে পাই কব নোৱাৰো,
মই কিন্তু—

অল্পম : মানে— !

বাধা : এইবোৰ আপুনি কি কৈছে ?

কল্যাণ : বৰা মোক কবলৈ দিয়া। দিনৰ
দিনটো অফিচত ব্যস্ত থাকো।
ঘৰত আহি ক্ষন্তেক শাস্তি নাপালে—

অল্পম : মোৰ ফালৰ পৰা কিবা যদি
অশাস্তি পাইছে—

বাধা : অল্পম ! তুমি একো নুশুনিবা।

কল্যাণ : চোৱা তুমি যদি এইদৰে মোৰ লগত
প্ৰতিনিধিত্ব কৰা তেন্তে—

অল্পম : কল্যাণ কা ! মোৰ উপস্থিতিয়ে যদি
আপোনাক কষ্ট দিছে তেন্তে ক্ষমা
কৰিব। কিন্তু মই কথা দিছো
আজিৰ পৰা আপোনাক—

কল্যাণ : কওঁ শুনা। তোমাক লগপোৱাৰ
পৰা মোৰ প্ৰতি এওঁৰ মনোযোগ
কমি গৈছে। আৰু লগত বাণুব—

বাধা : মিছা কথা।

কল্যাণ : একেবাৰে সচাঁ কথা। আগৰদৰে
মোৰ প্ৰতি—

অল্পম : নবোঁ ; সেয়ে যদি সচাঁ তেন্তে— ?

বাধা :— ইস নেদেখিছা। আৰু তোমাকতো
বিচাৰকৰ ভাৰ দিয়া নাই। বাক
সেইবোৰ এৰা। অল্পম বহা।
মই আহিছো। আপুনি আক'
ভাৰ লগত নালাগিব।

(শব্দ-যোৱাৰ)।

কল্যাণ . নালাগিম কিয়। মোৰ সুখ
তুমিয়েই—।

অল্পম : তেন্তে মই যাওঁ।

কল্যাণ : ব'বা, ক'লৈ যোৱা। তুমি এইদৰে
গলে ৰাতিলৈ মোৰ একাদশী।

অল্পম : মানে ?

কল্যাণ : সেয়েহে কৈছো, ক'ৰ পৰা যে তুমি
ওলালাহি। তোমাৰ প্ৰশংসা
শুনি মোৰ কাণ ঘোলা নহলেও
অন্ততঃ সময়মতে চাহটোপা পোৱাত
কষ্ট হয়।

অল্পম : মই ভাবিছিলো—

(শব্দ খোজৰ, কাপ প্লেটৰ)

বাধা : কাজিয়া এৰা, চাহ খোৱা।

অল্পম : ক'ত আপোনালোকৰ ?

বৰ্ণালী : মনত পৰিলে, তেও, বক্ষা।

বাধা : আমি খামচোন খোৱা।

কল্যাণ : উৱা, আজি দেখিছো চাহ পৰ্বত
আইটেমৰ প্ৰদৰ্শনী।

বাধা : কিমান দিন এওঁ অহা নাই।
কালি বাণুৱে নোকোৱা হ'লে
ক'ত আহে ? সেয়ে অল্পম—

কল্যাণ : মই বুজিছো নহয়—। মোৰ
ভাগ্যত চোচা চাহ আৰু গুৰু

কটি । আৰু এওঁৰ—

(শব্দ হ'হাৰ)

কাম এটা কৰিবা অনুপম ?

অনুপম : কওঁক ।

কল্যান : অন্ততঃ এই সময়ত তুমি যাতে
সদায় আহা ।

অনুপম : ভাল কথা কৈছে । তেতিয়া চাহৰ
নামত চোঁচা পানী পিবলৈ— ।

বৰ্ণালী : আৰু কথাত লাগি থাকিব ।
মইতো এতিয়া আকৌ গৰম চাহ
কৰিব নোৱাৰো ।

কল্যান : ফ্ৰান্স এটাকে আনি দিবাহে অনুপম ।
মইয়ো সেইটো কষ্টৰ পৰা হাত
সাৰিব পাৰো নেকি ? আৰু
এওঁলোকৰ কথা পতাত বসভঙ্গ— ।

বাধা : হ'ল, হ'ল কব নেলাগে আৰু ।
বাণু ব'লাচোন ?

অনুপম : ঠিক আছে নগে । আজিৰ পৰা
আৰু কষ্ট নহয়, কাইলৈ ফ্ৰান্সৰ
ব্যৱস্থা হব । আজি মাত্ৰ—

[Fade-up]

বৰ্ণালী : চাহ খোৱা, কি হ'ল নিমাত হৈ
ব'লা যে,

অনুপম : অতীতৰ ইতিহাস স্মৃতিয়ে স্মৰিবিছে ।
মনত পৰিছে সেই তাহানিৰ তোমা-
লোকৰ ঘৰখনৰ কথা—

বৰ্ণালী : স্মৃতিৰ মৰণ নাই, মাত্ৰ মৃত্যু হয়— ।

অনুপম : এতিয়া তোমালোকৰ ঘৰৰ কথা
কোৱা । কল্যান কা'ৰ কথা কোৱা,
ক'তা বাধা বো'ৰ কথা নকলাই

দেখোন ।

বৰ্ণালী : কল্যানকাৰ কথা কব লাগে, বাধা
বো'ৰ কথা শুনিব খুজিছা ?

[Flash-back]

বাধা : বাণু !

বৰ্ণালী : কিবা ক'বা ?

বাধা : এইদৰে জীৱনটোৰ ওপৰত প্ৰতি-
শোধ লোৱাৰ কাৰণ ?

বৰ্ণালী : প্ৰতিশোধ ? তুমি মোক হুঁহুৱালা
নবো ।

বাধা : জীৱনৰ মুকলি মূৰীয়া দিন কেইটা
এনেভাবে কটোৱাৰতো অৰ্থ নাই ।

বৰ্ণালী : ক'তা, মইতো বেচ ভালেই আছো ।

বাধা : কিয় মিছা কথা কোৱা ? মই জানো
তোমাৰ দুখ বুজি নাপাও । পাহৰি
যোৱা সহজ নহয়, কিন্তু চেষ্টা কৰা—
জীৱনটোক তিলে তিলে ধ্বংস
নকৰিবা ।

বৰ্ণালী : মন্দিৰৰ দেৱতাই কোনো ভক্তকে
উচ্চাৰিত বৰ নিদিয়ে । সেই বুলি
আমি জানো দেৱতাক পূজা নকৰাকৈ
থাকো ?

বাধা : দেৱতা হয় নে নহয় নাজানো, কিন্তু
তোমাক এনে অৱস্থাত পেলোৱাৰ
কাৰণে তেওঁ যে মাৰুহ নহয়—

বৰ্ণালী : নবো, তেনে কথা নকৰা । মই
কেতিয়াও সহ কৰিব নোৱাৰো ।

বাধা : মোক ভুল হুঁহুজিবা বাণু, তোমাৰ
ভালৰ কাৰণে—

(শব্দ-খোজৰ)

কল্যান : বাণু, নবোয়েৰাই ঠিকেই কৈছে ।
আজি এবছৰে অনুপমৰ বাতৰি

নাছিল। গতিকে—

বৰ্ণালী : সোনকা ; মোক নকৰা, মই একো
লুণ্ডনো।

কল্যান : তই শুনিবই লাগিব। ককাইয়েৰ
হিচাবে মোৰ কৰিব লগীয়া আছে।
তই বিয়াত সন্মতি দে—মোক
দায়ী পালন কৰিবলৈ স্তুবিধা দে।

বৰ্ণালী : তেন্তে ইয়াত মোৰো কৰ্তব্য আছে।

কল্যান : তোৰ কৰ্তব্যই ইয়াকে শিকায় নেকি
আমাৰ প্ৰতি অবিচাৰ কৰিবলৈ ?
নিজৰ প্ৰতি যত্ন নলবলৈ ?

বাধা : তুমি ভাবিচোৱা বাণু। তোমাৰ
লগতে আমাৰ মনত জানো শাস্তি
আছে।

বৰ্ণালী : ঠিক আছে নবো, তোমালোকক
আক অশাস্তি নিদিও মোৰ কাৰণে
চিন্তা নকাৰবা, মই মোৰ পথ বাচি
লম।

কল্যান : বাণু !

বৰ্ণালী : মই টিকেই কৈছো। সোনকা।

[Fade-up]

বৰ্ণালী : পথ মোৰ বাচি লৈছিলো, অল্পমম।
তোমাৰ ওপৰত বিশ্বাস হেৰাই যোৱা
নাছিল। কিন্তু সোনকাইতক অশাস্তি
নিদি ঘৰৰ পৰা আতৰি আহিলো।
ছাত্ৰী কলেজ এখনৰ অধ্যাপিকা পাই
আজি পাঁচ বছৰে তাতে আছে।
এতিয়া কলেজ বন্ধ। নৰ্থেৰ অস্থখ।
সোনকাৰ টেলিগ্ৰাম পাই আজি
এইয়া ঘৰলৈ বুলি—

অল্পমম : তোমাৰ মনত আছে নিশ্চয়। এমাহৰ
চুটীলৈ ঘৰলৈ যোৱাৰ। গাৱঁত
সোমাই নিজৰ বিষয়ে ভাবিবলৈ
সময়ে নাপালো। গাৱঁলৈ নামি
আহিছিল তেতিয়া প্ৰাকৃতিক বিপ-
ৰ্যয়। মাথোঁউৰি ভাঙি গাওঁ-ভূই
সাগৰ হোৱা দৃশ্যই মহানগৰীৰ কথা
পাহৰাই পেলালে। শ, শ, মানুহ
গৰুৰ উটি যোৱাৰ দৃশ্যই ককন
আৰ্ত্তনাদে তোমাৰ হৃদয়ৰ কাতৰ
আহ্বান মই লুণ্ডন হ'লো।

তোমাৰ চিঠি কেইখন মই পাই-
ছিলো। কিন্তু পঢ়াৰ সময় মই
নাপালো। বান পানীৰ পিচত আহিল
মহামাৰী। কলেৰাই হাজাৰ হাজাৰ
মানুহক গ্ৰাস কৰিলে। গাওঁৰ পাচত
গাওঁ ঘূৰোতে প্ৰায়ে ঘৰৰ পৰা আঁতৰি
থাকিব লগা হয়। এদিন শুনিবো—

বৰ্ণালী : কি হ'ল, ব'লা কিয় ?

অল্পমম : বহুত বোগীক বচালো, বহুতক
নিৰোগী কৰিলো। কিন্তু এজনক
একো কৰিব নোৱাৰিলো। চিতাৰ
জলন্ত জুইত এৰি দিয়াৰ বাহিৰে
মোৰ ডাক্তৰী বিদ্যাই তেওঁক একো
কৰিব নোৱাৰিলে।

বৰ্ণালী : অল্পমম।

অল্পমম : শুনি যোৱা বাণু ! মোৰ প্ৰতি
চিন্তা কৰিবলৈ মোৰ প্ৰতি ভাবি-
বলৈ তেওঁৰেই আপোনজন আছিল।
আক সেইয়া আছিল মোৰ একমাত্ৰ
“মা”।

বৰ্ণালী : অনুপম— ! (ট্ৰেইন দলঙত উঠাৰ শব্দ)

অনুপম : তেওঁৰ অস্তিত্ব ইচ্ছা পূৰ কৰি তোমাৰ ওচৰলৈ মই ঘূৰি গৈছিলো ।

কিন্তু তুমি তেতিয়া আঁতৰি গৈছিলো—

(Flash-back)

[শব্দ: খোজৰ, ছুৰাবত]

কল্যান : কোন ?

অনুপম : মই অনুপম ।

কল্যান : অনুপম !

অনুপম : চিনিব পাৰিছে কল্যান কা ? আপোনালোকৰ খবৰ লবলৈ আহিলো ;

কল্যান : স্মৰণ শক্তি দেখিছো এতিয়াওঁ লুপ্ত হোৱা নাই ।

অনুপম : কল্যান কা— !

কল্যান : মই ভাল পাম তুমি এতিয়াই আঁতৰি গলে—

অনুপম : অনুমান কৰিছিলো কল্যান কা, এনে হব বুলি । বেয়া অৱশ্যে পোৱা নাই, যাওঁ । কিন্তু যোৱাৰ আগতে বাধা ৰোক—

কল্যান : তেওঁক দেখা কৰিব পাৰিবা । কিন্তু তেওঁৰ দৰল অন্তৰৰ স্ময়োগ লবলৈ মই দিব নোৱাৰিম । তুমি যাব পাৰা—

অনুপম : কিন্তু বাণুক লগ নকৰাকৈ—

কল্যান : বাণুৰ কথা স্মৃতিৰ অধিকাৰ তোমাৰ নাই, আৰু দাবী কৰিবলৈ তোমাৰ নীৰৱতাই, কাণ্ডহীনতাই সেই সাহস ত্ৰোমাক নিদিয়ে ।

অনুপম : একো দাবী কৰিবলৈ অহা নাই কল্যান কা, মাত্ৰ—

কল্যান : শুনা, বাণুৰ বিয়া ঠিক হৈছে । এতিয়া তাইৰ লগত তোমাৰ কোনো সম্বন্ধই মই নিবিচাৰো ।

অনুপম : শুনি সুখী হলো কল্যান কা; বাণু সুখী হ'ক । তাকে ময়ো কামনা কৰো ।

যাওঁ কল্যান কা, অপবাধ যদি কৰিছিলো ক্ষমা কৰিব । মাথোন বাণুক কব অনুপম আহিছিল ।

(Fade-up)

বৰ্ণালী : সোনকাই মিছা কথা কৈছিল । বিয়াৰ প্ৰশ্ন তোলাৰ লগে লগে মই আঁতৰি আহিছিলো অনুপম ।

অনুপম : বাণু !

বৰ্ণালী : কোৱা ।

অনুপম : যাত্ৰাৰ শেষ নাই । পথ মোৰ কিন্তু শেষ হৈ আহিছে । যোৱাৰ আগতে কথা এটা কওঁ ।

বৰ্ণালী : আকউ কেতিয়া লগ পাম ।

অনুপম : প্ৰতিশ্ৰুতি দিব নোৱাৰিম । যাত্ৰাৰ পথত হয়তো আকউ দেখা হব পাৰে । কিন্তু জীৱনত—

বৰ্ণালী : ভুল নকৰিবা অনুপম । হৈ যোৱা ভুলক পুনৰ নীৰৱতাৰ কুঁৱলী টাকিবলৈ নিবিচাৰিবা । কোৱা আকউ কেতিয়া লগ পাম ।

অনুপম : লগ হয়তো সদায়েই পাৰা । কিন্তু বয়সৰ ব্যৱধানে তাত গঢ়ি তুলিব এক বিবাট প্ৰাচীৰ । বন্ধ দ্বাৰৰ সঁচাৰ কাঠি হেৰাই গল বাণু । পথয়ে কন্দ হৈ গ'ল ।

বৰ্ণালী : সেয়া আছিল সাময়িক ভাবে । কিন্তু

আমিতো প্রাচীৰ সবকি ওলাই
আহিবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত ।

অনুপম : ব্যৰ্থচেষ্টা কৰি চাব পাৰা । কিন্তু
লাভ নহব ।

বৰ্ণালী : মই ভবা নাছিলো তুমি ইমান দুৰ্বল হৈ
পৰিবা বুলি । ক'ত গ'ল তোমাৰ
সেই অদমনীয় শক্তি ? ক'ত আজি
সেই উচ্চ আদৰ্শ ?

অনুপম : শক্তিৰ কথা ছতুলিবা । আদৰ্শ
কিন্তু এতিয়াও আছে ।

বৰ্ণালী : তেন্তে সেইয়ে নেকি তোমাৰ আদৰ্শ ?
যি আদৰ্শই এজনী নাবীৰ নাবীত্বক
অৱমাননা কৰায় ? এটা পৰিয়ালক
তিলে তিলে অশান্তিত চেপি থুন্দ
মাৰে ? কোৱা মোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ
দিয়া ?

অনুপম : উদ্বেজিত নহবা বাণু । শাস্ত হোৱা

বৰ্ণালী : আজি ইমান দিনে একো অভিযোগ
কৰা নাছিলো । কিন্তু আজি মই
বাধ্য । জীৱনৰ সুখ দুখ ধ্বংস কৰাৰ
কাৰণে তোমাক একো কোৱা
নাছিলো । কিন্তু মোৰ কপাল
আজীৱন উকাটক বখাৰ অৰ্থ কি ?
তুমি মোক কবই লাগিব ।

অনুপম : তোমাৰ এই অৱস্থাৰ কাৰণে মইয়েই
দায়ী । কিন্তু মই একেবাৰে নিকপায় ।

বৰ্ণালী : আগতে জনা নাছিলো অনুপম ;
এজন ভীকৰে যে ভাল পোৱাৰ
অভিনয় কৰি আহিছে বুলি ।

অনুপম : বাণু ; মোৰ পুৰুষত্বক তুমি অৱমাননা
নকৰিবা । মই কেতিয়াও সহ কৰিব

নোৱাৰো । আৰু ভালপোৱাৰ
অভিনয় ? নিজকে সুধি চোৱা বাণু ;

বৰ্ণালী : তেন্তে সেই ভালপোৱাই মিলনত
অন্তৰায় হোৱাৰ কাৰণ ?

অনুপম : কাৰণ সমাজ আছে ।

বৰ্ণালী : এৰা সমাজ আছে । যিহেতু সেই
সমাজৰ চকুত জাতিভেদৰ মাফ-
কাঠিত মই যে—

অনুপম : ভুল ভাবিছা । জাতিভেদৰ পাৰ্থক্য-
তাৰ সংকীৰ্ণ তোৰণ আজি শেষ
হৈছে । আদৰ্শ আৰু দৃষ্টিভঙ্গিৰ
মাধ্যমেৰে অশুদ্ধকপ লৈছে ।

বৰ্ণালী : সমাজক দোহাই দি মোৰ প্ৰশ্নক
উলাই কৰাৰ সাৰ্থকতা ?

অনুপম : সাৰ্থক নহয় । এতিয়া বাস্তৱৰ
কঠোৰতা বাণু ।

বৰ্ণালী : মই বুজা নাই অনুপম ।

অনুপম : চেষ্টা কৰা বুজিবা । এখন সমাজে
আমি কি পালো কি নেপালো
তাক জানিব নোখোজে । কিন্তু
আমি কি কৰিলো তাক সদায়ে
সমালোচনা কৰে ।

বৰ্ণালী : সমাজৰ সমালোচনাৰে নিজৰ খট্টিয়ান
জুখিবলৈ যোৱাৰ কাৰণ ?

অনুপম : কাৰণ আমি সমাজৰ এজন । সেই
সমাজৰ এজন কেন্দ্ৰৰ ৰোগীয়ে
এজনী ছোৱালীৰ ভৱিষ্যত ধ্বংস
কৰি দিয়াৰ সমাজে সহিব নোৱাৰে ।

বৰ্ণালী : অনুপম ! [ট্ৰেইন দলঙত উঠাৰ
শব্দ] ।

অনুপম : ভয় নাখাবা বাণু ! কেলাৰ মোৰ হৈছে সঁচা । কিন্তু দেহত নহয়— মনতহে ।

[খস্কেক বিৰতি] ।

অনুপম : বাণু !

বৰ্ণালী : কোৱা অনুপম ।

অনুপম : কষ্ট হব, জানো । কিন্তু চেষ্টা কৰাচোন । পাহৰি যাবলৈ ।

বৰ্ণালী : আক কিবা কবা ?

অনুপম : ঠিকেই কৈছা । তোমাৰ কপাল উকা কৰি ৰখাৰ অধিকাৰ মোৰ নাই । কিন্তু মই কব পাৰো ইয়াৰ কিবা যদি প্ৰতিকাৰ কৰিব পাৰা মই সুখী হম ।

বৰ্ণালী : বেয়া লাগিল অনুপম । তোমাৰ জিভাৰ সংযমতা আজি হেৰুৱাই পেলোৱা দেখি । কি সাহসত তুমি এইদৰে কলা । এটা জীৱন তিলে তিলে ধ্বংস কৰি, নিজক ফাঁকি দি অগ্ৰ এটা জীৱনক অভিনয়েৰে মই নিঃশেষ কৰিব নোৱাৰিম অনুপম । তুমি মোক নকবা ।

অনুপম : কিন্তু কিমাৰ দিন এইদৰে জীৱনটোক কষ্ট দিবা ? পাৰিবা জানো ধৈৰ্য্যৰে অটল হৈ—

বৰ্ণালী : বিফলতাই মোৰ সান্তনা অনুপম । ধৈৰ্য্যৰ প্ৰশ্ন মুতুলিবা ।

অনুপম : আমাৰ জীৱনৰ লক্ষ্য একে হলেও পথ যে অগ্ৰ । বেলৰ লাইনৰ দৰে সমান্তৰাল পথৰ আমি দুয়ো অভিযাত্ৰী । কোনোবা এটা পৰত,

কোনোবা এক বিন্দুত লগ পোৱাৰ আশায়ে একেবাৰে নাই ।

বৰ্ণালী : কেতিয়াও নহয় । এদিন আমি নিশ্চয় মিলিত হমগৈ কোনোবা এটি ক্ষণত । জীৱনৰ অভিনয় যেতিয়া শেষ হৈ আহিব, সময়ে যেতিয়া হাতবাউল দিব, আমি নিশ্চয় তেতিয়া মৃত্যুৰ পাছত লগ হমগৈ ।

অনুপম : বাণু [শব্দ ট্ৰেইনৰ ছুইচেল]

বৰ্ণালী : দুৰ্বল নহবা অনুপম ।

অনুপম : জীৱনত তোমাক কি দিলো নাজানো বাণু ! কিন্তু পালো অসীম । সন্ধ্যা বস্তিৰ শিখাৰ দৰে তোমাৰ স্মৃতি মোৰ মন মজিয়াত জিলিকি থাকিব আজীৱন ।

বৰ্ণালী : অনুপম !

অনুপম : নাকান্দিবা বাণু ! তোমাৰ এই চকুপানী দেখি আনে হয়তো পৃথিবী জয় কাৰলেহঁতেন, মই কিন্তু আজি সচাকৈয়ে দুৰ্বল—

(শব্দ ট্ৰেইন ষ্টেচনত ৰোৱাৰ, একে চিঞৰ বাখৰ)

মই যাওঁ বাণু, সময় হ'ল ।

বৰ্ণালী : কথা এটি শুনি যোৱা অনুপম ।

অনুপম : কোৱা !

বৰ্ণালী : এইয়ে হয়তো শেষ দেখা ; নাজানো তুমি ক'ত আতঁৰি পৰিবা । জনাৰো আগ্ৰহ নেদেখুৱাওঁ । কিন্তু মনত ৰাখিবা তোমালৈ চিন্তা কৰা মোৰ

অন্তৰখন কেতিয়াও হেৰাই নাযায়
অনুপম ।

অনুপম : তেন্তে শুনা মোৰো শেষ বাণী—
জীৱনৰ অন্তিম সময়তো কেতিয়াবা
যদি কাৰোবাৰ কথা মনত পৰে
তেন্তে তোমাৰ কথাই ভাবিম
প্ৰথমে ।

বৰ্ণালী : অনুপম !!

অনুপম : আহিছো বাণু— । (শব্দ টক্ টক)

বৰ্ণালী : কিন্তু এইয়া তোমাৰ কি হ'ল অনুপম ?

অনুপম : (ককণ হাঁহি) অ' তোমাক কবলৈ
সময়ে পোৱা নাছিলো । যুদ্ধলৈ
গৈছিলো । আমাৰ জীৱনলৈকে
অকল বিপৰ্যায় নানি শত্ৰু পক্ষই

নিজৰ কুখ্যাতি পৃথিৱী বিয়পাই
প্ৰতিশোধ ললে— সামৰিক, বেসাম-
ৰিক, নানা পথ মন্দিৰ, হাস্পাতালৰ
ওপৰত বোমাবৰ্ষণ কৰি । তাৰেই
এইয়া সামান্য সাক্ষী । বিশেষ কষ্ট
পোৱা নাই ভৰি এখন হেৰুৱাই ।
কিন্তু যুদ্ধত মোতকৈ বেচি দুখ
পোৱা সকলক দেখি কষ্ট পাইছো ।
সেয়েহে হস্পিতেলত ভৰি
এখন থৈ আকৌ তালৈ যাত্ৰা
কৰিছো । আশীৰ্ব্বাদ কৰিবৰ বাবে
কৰ্তব্যৰ ব্ৰতী হবলৈ প্ৰেৰণা পাওঁ ।
আছিলো বাণু— ॥ বিদায়..... ।
বৰ্ণালী : অনুপম !! (শব্দ কন্দাৰ)
(ট্ৰেইন এবাৰ শব্দ)

KANOI COLLEGE ALOCHANI

English Section

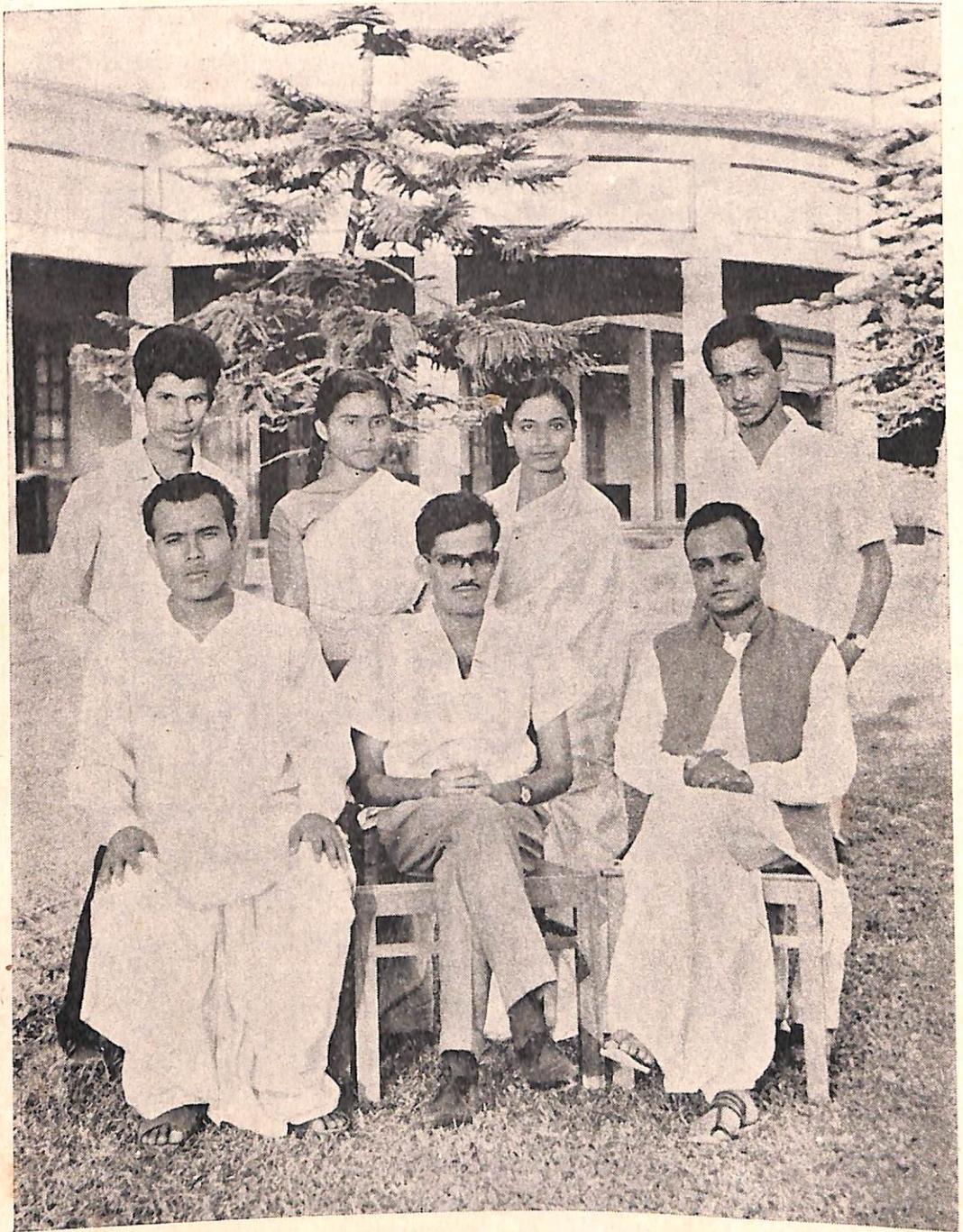
SESSION-1966-67

21ST ISSUE

Editor—Kalpana Dutta

<i>Contents</i> : Trends of Modern Bengali Poetry	— Prof. M. Chakraborty
Contributions of Mahatma Gandhi to World Peace	— Manoharnarayan Jamuar
Migration of Birds	— Hema Kanta Mohan
A, B, C. of Atom	— Mishbahur Rahman
Dostoevsky's "Crime & Punishment"	— S. M. Ahmed Hussain
N. C. C. Training for the students	— Jagadindu Mohan Chaudhury
Hindu Religion	— Dr. J. R. Basu
"Broken Heart"	— Horen Miri
"Prayer"	— Kalyan Kr. Dutta
Welcome	— Dambarudhar Gogoi
Reports	
Editor's Pen	

EDITORIAL BOARD
KANOI COLLEGE ALOCHONI
Session—1966-67

Sitting (L. to R.)— Prof. B. K. Konwor (Adviser), Prof. S. K. Barthakur (in-charge)
Prof. P. C. Bhattacharyya (Adviser)
Standing (L. to R.)— Mr. T. Gogoi, Miss. M. Baruah, Miss K. Dutta (Editor), Mr. J. Kakaty.

Language Tangle—Hindi/English

The recent order of the Madras Government eliminating the teaching of Hindi in Secondary Schools in the State, except in the case of those whose mother tongue that Language happens to be vindicates those who had all along been urging restraint upon the more intemperate champions of Hindi. The stiffening in the attitude of the violence recently let loose in several northern States by the Pro-Hindi rabble and the Union Government's modification of the Language Bill under pressure from the Hindi lobby. As such, the Language Bill in its unamended form did not satisfy the non-Hindi speaking people who constituted a majority in the country.

When we do not have a single Language powerful enough to rally the nation, only retention of English can promote smooth and efficient administration. Any measure that would put a section of our people on an advantageous position over other sections should not be implemented. Regional Languages have greater roles to play from now on, within prescribed geographical boundaries. Imposition of a Language which has definite limitations cannot deliver the good. More numerical strength is no ground for a language to claim a superior status over languages that rightly

belong to vastly richer literary traditions and cultural heritage

Hindi as a regional Language can work in unison with other sister Languages in fostering national unity and integrity. Only after eradicating poverty and illiteracy issues that would demand social, cultural and Linguistic adjustments can be safely and peacefully settled. Just now, we need conserve our energies, both mental and physical, and use them to benefit our country and our countrymen.

The Demand For Separate Hill State

Assam is a border State and it has had more responsibilities. The Hill problem of Assam has so far, baffled an accepted solution. The A. P. H. L. C. appear to be firm in their demand for a separate Hill State. They are insisting on the Central Government to take decision according to the last January declaration. On the other hand, the A. P. C. C., the Govt of Assam and the people of the plain districts at large have vehemently opposed any further disintegration of Assam either in the form of a separate Hill State or in the form of a regional federation. The idea of a regional federation does not seem to have allured the A. P. H. L. C. also, Groups of hills people other than those represented by the

A.P.H.L.C. have got their own say on the subject. They have not united with the A.P.H.L.C, in their demand for a separate hill state. Lately the Central Govt. have decided to raise the issue of the re-organisation of Assam in the current session of the Parliament in the form of a Bill. The fate of Assam is now in a hanging position. Referring to reorganisation Mr. Bimala Prasad Chaliha, Chief Minister of Assam said, "We have no desire to lord over the Hill people, we shall be like brothers to them". But if any scheme aims at the division of Assam or practically separation from Assam, we shall dissociate from such a plan. The Prime Minister's Jorhat speech, according to B. P Chaliha, was irresponsible and unrealistic. If Assam

is disintegrated, a day will come when India as a whole will be led to total disintegration.

I am grateful to members to the Editorial Board—Prof. S. K. Borthakur (Prof-in-charge) Prf. B. K. Knwar Adviser, Prof. P. Bhattacharjee and the student friends Hemanta Dutta, Jyoti Prasad Kakati, Bidya Sarma, Monorama Barua, Tarun Gogoi, who helped me at all levels of the editorial work. And I am also thankful to those students who co-operated me with their valuable articles. I convey my sincere love and thanks to teaching staff and all the students of D. H. S. K. College.

Kalpna Dutta

Editor.

Trends of Modern Bengali Poetry

Prof. M. Chakraborty

Revolts are generally lethal; but sometimes end in revolution. New trends in literature are sometimes more a revolution than a revolt: they are full of possibilities.

'Adhunik Kabita' or the Modern Bengali Poetry is surely an example of it. Madhusudan Dutta revolted against the age old traditional Bengali poetry and brought a revolution in the Bengali Literature as a whole in the 50-60's of the last century and the new age started. With creative renewals the age reached its full brim in Rabindra Nath Tagore in Twentieth Century.

After a series of onslaughts in 20's of this century a break-through was accomplished in 30's and the Adhunik Kabita came to be born. The literary world of Bengal was then challenged by that modernist storm and as an easy recourse at least for some of the over enthusiasts— Tagore, the tower of the contemporary Bengali literature became the point of target— though actually he himself was not hostile to that school.

Many scoffed at it; but, anyway, 'Adhunik Kabita' is now definitely recognised as the ruling school. Among the so many pioneers of the modernist movement Jibanananda Das, Sudhindra Nath Dutta, Amiya Chakraborty and Bishnu De are accepted as leaders and luminaries of greater significance— than the side-trackers like Budhadeb Bose, Premendra Mitra etc. Of course, the later group is by no means small in number or incapable for the matter. Still they might be termed as non-adhunik or the dissident group of Adhunik.

The Adhunik of 30's with their innovations enabled Bengali poetry in form and spirit to cover about half-a-century of the modern period of Western Poetry from Baudelaire to Mallarme, Rameau to Yeats, Pound and Eliot, marked by different trends— symbolism, imagism, sur-realism and so on. Bengali poetry was strong and flexible enough, by the time, to take easy turn in a new direction and that too with new steps. The tunes and shapes of the western varied types of poetry was not

merely copied with Bengali seal— but rather remodelled in body and soul. The poets, specially the fore-mentioned were well conversant with the western movements in poetry and fortunately were talented and conscious enough to shoulder the needed responsibility and so, ultimately could write virtually new poetry— which were contemporaneous with Modern International Poetry without ceasing to be Bengali and Indian Poetry as well. Of course, individual traits and personal peculiarities marked each of them different from others. They were, however, all highly sensitive, sophisticated, well-read and very careful craftsmen. They were self-conscious as poets; and awareness of the complexities of the times was common in them. Their revolt significantly, was against the over emphasis given by the traditional poets on the spontaneity, sentimentality and too much importance of emotion as the basis of poetry. They believed in intellectuality, in objectivity and precision of poetic emotional expression; and in enriching their poetry with new matters and methods from all fields of arts and sciences— ranging from past to future. New experience got new forms for bend-turn-twist-jolt and rest of thoughts and expressions, rhythmic devices and innovations. So Vers Libre, prose-poems as that of Arun Mitra— inner rhyme assonance and dissonance

etc. broke in upon the readers. 'Formalists' were the well-merited term for such poets. They were often in search for the significance of Life and Times and speaking sincerely, they could easily be charged with 'obscurity' and deliberate (if not always—sometimes) trickishness. But, however these poets too did not yield any ground to clarity.

From the very inception the Adhunik Kabita was a baffling piece of intellectual writing to most of the readers— who generally read poetry for happiness and happiness only. Obscurity and unfamiliar technique called for taking pains and some academic knowledge to reach the core of this poetry. Even now for this reason only, Adhunik Kabita is a poetry for the limited sophisticated circle and admiring elite painstakers. It is a distinct sign of writer's 'alienation.'

But all Adhunik Kabita— like other types of traditional poetry is not meant to be so limited. Its roots, as Bishnu De— the most significant poet in Bengali now, held, would be in folk-life, folk-consciousness and richer folk-images. It is more deeply of the people and more truly belongs to the people. His own gradual development goes to support his stand. By now their innovations have got easy coins and even Bishnu De is now surely more understandable.

The Adhunik Kabita passed its first stage in the 30's and till then this type of poetry was appreciated by the elite only. The people as a whole was not the addressee of these poets and as a consequence, people too did not take them as their poet-laureates. In 40's Adhunik Kabita reached its second stage and it became the 'people's poetry' as was already the demand against the poetry of elite. Now the character of poetry became anti-imperialist or rather more Nationalist. It saw the advanced social and political trends. This stage was influenced by some socialist and even communist poets. 'Progressives' came into prominence. The formalist Adhunik gains were retained and consolidated by poets like Subhas Mukharji, Manindra Roy etc. and gradually so many new poets came to the fore. Sukanta Bhattacharya was a communist and safely be termed as really 'a peoples' poet'. But in form, he was rather nearer to Tagore than Adhunik. In spirit his poetry was revolutionary. Adhunik Bengali poetry, unfortunately, suffered a great loss by his premature demise only at 21. Subhas Mukherji, now, is ideal to a school of poets. His creations signify courage and conviction, exquisite images, faultless craftsmanship, use of spoken speech and musicality. By now his fellow poets also proved no less competence.

Alochoni

The third stage of Adhunik poetry in Bengali started in the mid-50's—with a repudiation of the two earlier stages—their ideas and some of their formal gains as well. After the flaming period of assertion and challenge, it was a natural reaction against the deepened failure and frustration for years together caused by the incidents occurred just before and after the independence. The poets of this period were lumped together as 'Sampratik' or 'Recent' poets. A noisy set among discovered—other gods were drugged into other visions and almost professed belief in other rituals with sex, drunkenness etc. etc. as aids to poetry. Perhaps they were influenced by the 'Beat' poets of West, specially of America. Baudlaire also gave them the idea of original sin, God-drunkenness, disease along with sexy things to through into poetry. But the influence of Budlaire was not new in Bengali literature. In 30's his ideas were better utilized for Bengali poetry by the then better educated (perhaps talented too) Adhunika. Now it created a mess in the Bengali Poetry. Non poetics words, senseless (almost) use of words, meaningless sounds were to hit off to score in the name of 'automatic writing' or 'spontaneous flow.' In the realm of ideas purposelessness, meaninglessness of all of all life and existence, individual ex-

perience and vision, 'loneliness' and 'hunger for sex' and sexuality etc. etc. were the common pleas. Most of these 'Beat poetry' is not understandable and perhaps one cannot be sure if these are merited at all.

But definitely all poetry of 'Sampratik' is not so-surely some have the true ring. And Sankha Ghosh, Alok Ranjan Dasgupta etc. are good and important young poets who are not vanquished victims of such ideas or practices. Even some of the 'Beat poets' are intelligent and clever enough not to be contented with being mere 'Beat poets.' Sakti Chatterji, who considered to be the 'native prophet' of Bengali Beat poets is already on a surer path. He has not lost his former tricks - rather he is making purposeful good use of his sensitiveness, his lyric abilities, his shrewed goodsense and poetic sense in his recent poetry. Definitely from him and his young followers Adhunik Kabita hopes to gain.

Obscurity and obscenity are no

doubt two distinct trends in some recent poetry. But these are no more diabolic and potent danger to be afraid of. These will help Bengali poetry in future to get rid of some superficialities and inhibitions. But real danger of Adhunik Kabita lies elsewhere— it is no longer a poetry for all— rather in other words 'it is poetry for oneself.' Poets hold that they write poetry for fewer and fewer men and that too for sophisticated only. Thus it may lead all to be cautioned well-in-time against the possible danger of each poet becoming his own reader and an unflinching admirer of the poetry.

But society is never static; and dynamism is a characteristic of the Bengali thinking-- which ultimately will evolve a new trend culminating into a revolt of the younger poets of future against the less important old tradition and surely end in a revolutionary success. The Hurray for the Adhunik Poetry will continue— might be in a different tune and in different volume.

Contributions of Mahatma Gandhi to World Peace

Manohar Narayan Jamuar

1st year B. Sc.

Mahatma Gandhi, the father of Indian nation was born on 2nd of October 1869 A. D. It was just an historical coincidence that Lenin, the great revolutionary and founder of Russian communism was also born in the same year. Both these two great men of our time made great contributions in their respective spheres of activities. Lenin came as a prophet of a revolutionary creeds, Mahatma Gandhi came as a great herald of social reforms and peaceful and co-operative commonwealth.

Though a great nationalist, his nationalism was not of a narrow type. He fought not only against the injustices of British imperialism in India, he raised the voice of protest on behalf of all the down-trodden and less fortunate people of the world. His universalism was all comprehensive and he did not allow any distinction on grounds of caste, creed, colour, sex, religion etc.

Mahatma Gandhi had implicit faith

in the goodness of human nature. He did not hate any one. He hated sin but not the sinner. Mahatmajee believed in the doctrine of toleration, of truth, of non violence, of co-operation and endeavoured for establishment of a classless society through peaceful means. He was opposed to all forms of violence for achieving the desired ends. His teachings and philosophy exerted a powerful influence in our century and he has rightly been acclaimed as a great prophet of peace in the world.

Mahatma Gandhi was greatly influenced by the writings of great men like Rabindra nath Tagore, Tolstoy, Madame Curie, Romain Roland who were also great internationalists. Mahatma Gandhi, in very short time succeeded in establishing his reputation as an honest and sincere worker and every section of Indian society paid him high regards. His name and fame crossed the border of India and people of all ranks offered their highest tributes. His basic contributions to world

are his doctrines of non-violence, truth, fearlessness, tolerance, trust, spirit of belonging, the spirit of service before self and other ethical teachings which have been influencing the lives and characters of millions of men all over the world.

Mahatma Gandhi preached what he actually followed in life. His simple living and honest thinking were admired even by his opponents. Though himself a devout Hindu, he admired and respected the other religions of the world. His secularism did not allow any scope for religious bigotry and antagonism. Hindus, Muslims, Christians and men of other religions' faiths who lived in his Ashram did not discover any sort of discrimination.

Mahatma Gandhi never blamed others for their commission and omissions whenever some among his followers committed some grave and serious error. Instead of reprimanding him, he resorted to fasting and prayer so that the Almighty may bring the wrong doer to right path. Sometimes he resorted to hunger strike as a measure of self purification and for the restoration of moral conditions for the good of the society. Even during the tense moment of provocation, insult, injury and humiliation he never gave up his moral and ethical principles.

Mahatma Gandhi's moral philosophy exercised a powerful influence on the contem-

porary world. He discarded violence as a means of solving his political and social aims. His civil disobedience movement in India and other peaceful and non-violent methods succeeded in making the Indian people united which ultimately brought political freedom in India. The powerful British Raj which had ruthlessly suppressed revolutionaries and all other violent attempts of Indian people for achieving independence found itself quite unable to stop the growth of Gandhiji's ideals and teachings. Ultimately India became independent. The independence of India opened the flood gate of freedom and liberty, of emancipation for the people of Asia, Africa and America who hitherto were under the domination of the colonial powers. At present the most of Africa and Asia except a few tiny spots here and there is breathing the pure air of liberty and freedom and this wonderful transformation has been achieved peacefully and without blood-shed. The people of Asia and Africa and other countries of the world should really be grateful to Mahatma Gandhi for giving them political freedom and much needed scope for their economic regeneration. This is one of the greatest of his contributions for the maintenance of world peace. The vast British empire, where sun did never set has been converted into a commonwealth of nations which is a great factor in the preservation of international peace and co-operation.

Mahatma Gandhi was not an escapist in politics. He studied all current problems and offered his suggestions. In the domain of international politics, Mahatmajee decided peaceful solution of all conflicting problems and disputes. He welcomed the establishment of U. N. O. Though he had opposed the partition of Indian Sub-Continent, he did not show any hostility once Pakistan was created. He was first among Indian Politicians to realise the importance of peaceful relation with Pakistan and other neighbours of India.

Mahatma Gandhi also realised that mere political independence was not enough unless it was accompanied with economic liberty also. He had called upon the prosperous and the more developed nations of the world to share their surplus wealth with the people of the under developed countries of the world. This he thought, would reduce international tension and bring about an era of mutual good will and co-operation in the world.

Mahatma Gandhi was also against spending huge sums of money over National armies and the deadly weapons of mass destruction. His doctrine of trusteeship also applies in the sphere of international politics. The bigger nations

should take it as their sacred duty to help small and less developed countries of the world. Instead of maximum welfare of the maximum number as preached by the English utilitarian philosophers, Mahatma Gandhi preached the higher and nobler ideal of Sarvodaya—"One for all and all for one." His doctrine of Sarvodaya may be considered as one of the greatest contributions in the domain of political philosophy which the active politicians, pacifist, Social reformers may profitably use for the establishment of a just, equitable and progressive social order in the world which will be free of all sorts of fears, exploitation, discrimination,, discord, disparity and deadlocks.

Had Mahatma Gandhi been allowed more years by Almighty, he would have definitely striven more for the betterment and improvement of humanity. Though Mahatmajee is no more among us bodily to lead and inspire us with his ever smiling and divine face, his spirit will always remain as a beacon light to guide the humanity along the right path.

We, as his true followers, should dedicate our lives for the cause which was so dear to him.

Migration of Birds

Hema Kanta Mohan
3rd year B. Sc.

Birds migrate from one place to another. It is a common feature found among birds. This movement of birds is known as migration. This migration of birds has been observed from the very early times with the change of seasons. Cahn defined migration as "a periodic passing from one place to another." During 384 — 322 B. C. Aristotle observed migration in swan, goose and quail. Now, the question of bird migration has become a subject of scientific investigation, since the opening of the nineteenth century and many investigations on this topic have been published as yet.

This migration may be as I, Daily:— It is of every day occurrence observed among birds in coming and going from one place to another place daily. II. Lunar:— It is well observed among marine birds which move under the influences of tide. III. Seasonal:— It includes regular and irregular migration of birds with the change of seasons. IV, Cyclic:— This cyclic migration is correlated with some cycles of longer duration than the seasons. Both

the cyclic and seasonal migrations have great importance in bird's life.

It is the regular migration in regard to time and place, when birds move from place to place in search of food. After getting there food, they return to their place of habitation. As for instance, wood peckers visit ant's nests in search of food in a regular manner. About 20 miles far from Madras, there is a place called Tirukalkundram, where two eagles visit daily between 11-30 A. M and 12-30 P.M.

Seasonal migrations are intimately connected with breeding. Some birds move with the change of season. For example, birds of North India visit periodically the places of south to avoid the November winter. They then return to the North India in summer season. The true migratory bird—the cuckoo comes to Britain in April and then spends winter in North America.

An unhurried and steady speed is usually maintained on migration. It is difficult to determine how long a flight

is performed at a single stage. However, it is assumed that a bird flies about 200 miles during six to eight hours of flight. Male birds fly faster than females. In many cases young birds migrate earlier than that of adults in autumn. Birds breed in the colder parts of their migratory range to protect their offsprings and nests from the extreme heat of the sun. The dry and wet conditions favour migration in tropics and in deserts.

Birds are able to find their route with the help of the sun in an unknown country. Recently, it has been suggested that the migratory birds take their guidance from sun-arc during migration. It is constant for a place and is a measure of the latitude of that place. Birds fly either towards the higher or towards the lower arc as required. The eyes are required only to take guidance from the sun-arc.

About 25,00 species of birds are found in India as yet. Most of them are truly wild as well as domesticated birds. The domesticated birds will not fly from one place to another distant place. Only true migratory birds may fly from India to other countries. As for instance, martins, crows, water-hens, doves, ravens, herons etc. are wild birds but hens, ganders, pigeons etc. are domesticated birds. But there are some birds which are wild as well as domes-

ticated. For example, hens, parrots, martins etc. though wild are tamed at home. So the wild birds migrate from place to place with change of seasons or in search of food or to get rid of some unnatural disturbances caused by man, fire or other bigger animals and even by other bigger birds.

Birds do not stay at one place. They leave their nests in the morning and fly to and fro. They come back to their nests in the evening to spend the night. Birds like herons, crows, ravens etc. leave nests in the morning and return in the evening to their nests. There are other types of birds such as hill-crow that live and breed in areas at the base of the Himalayas. Some of them wander in winter as far as south as Assam, Uttar Pradesh and Bihar. All birds leave their origin in a particular season in true migration and fly to a distant place. P. Rakshpal defined migration as "a seasonal mass movement of a large number of a species between two alternate habitates." A well known and common migratory bird is cuckoo which appears in Uttar Pradesh in the beginning of March and breeds there. The cuckoo leaves this place in August and migrates to South India and Ceylon. It spends winter there. The wagtails arrive India in the beginning of the winter season and stay throughout the winter

season here. From India, they migrate to Siberia and Manchuria at the end of the winter.

Vertical migration of birds can be observed in the mountain regions. Some birds, such as, the white capped red-start of eastern Himalayas breed at places which are as high as 7,000—13,000 feet above the sea level. Thus, they migrate to highest places but in winter they descen to the adjacent foot hills of 2,000—8,000 feet high.

It is known that Rufous Turtle Dove breeds in Japan, Manchukuo, Central Siberia, North and Central China, Tibet, Nepal, North Assam and Sikkim. They migrate in winter southwards and is found all over the Eastern India.

How can we study migration ?

Formerly the study of migration was a hobby one but at present it has become a subject of scientific investigation. Scientists have adopted various methods for the study of bird migration. A suitable size of light aluminium ring bearing a serial number, name and address of the sponser is fastened to the instep of the foot of a bird before releasing from its nest. In this ring in addition to serial number name and address, the sex of the bird, date and the time of releasing are also entered. This ringing method of bird migration was first attempted by C. C. Mortenson of Viborg and

Denmark in 1899. This method was first started in India by Maharaja of Dhar of Madhya Pradesh in 1926. About hundreds of birds of six species were released from Sind Province during 1929. Some of birds reached Siberia by covering about 2,000 miles.

The white wagtails appear in Eastern Siberia and breed there. These birds come to Eastern Assam, Tibet, foot hills of Hinalaya, Kashmir, Afganistan and Eastern China and spend the winter in these places. The Brown shrikes breed in the summer in the Eastern Siberia. They come to India and Ceylon in winter by covering about 3,000 miles. It is reported that many kinds of geeses are fastened with rings and are released in Dhar State and near Manchar lake in Sind of Pakistan and they are recovered in Siberia. It is also further reported that the speed of migration was 1,325 miles in 64 days. A ring fastened glossy Ibis was released on 7th July 1931 at Astrakhan in the Volga-Delta and it was recovered on 14th March 1934 at Devlali of Nasik District.

In the extreme North of America in the Arctic circie the American Golden Plovers breed there. They move to south in autumn and spend the winter there. Again they come to the Arctic region in April by covering about 12,000 miles. Thus, they migrate about 12,000 miles in each year.

Many species of birds migrate from place to place occasionally in addition to change of seasons due to the occurrence of dry and wet condition. Birds in their migration cross oceans. For example, widgeons breed in Iceland and migrate to Europe and cross over Atlantic to reach North America.

Some birds are found to migrate very close to the earth while the others migrate up to 3,000 or 5,000 feet higher. Though some birds may fly at a speed about 30-50 miles per hour, yet the average speed is about 25 miles per day. The birds stop to feed which causes the fall in the speed of migration.

A. B. C. of Atom

Mishbahur Rahman

1st year B. Sc.

If a lump of Sodium Chloride (common salt) is crumbled in to grains and if a grain is tested, it remains still a salt. If tiny particles of the salt are observed through the microscope, they may look like crystal, each crystal would be still a salt and nothing else.

There must be the smallest unit of salt beyond which its particles can not be divided. Similarly there must be the tiniest unit of sugar which remains as sugar, and in the same way there must be characteristic units of every substance like iron, chlorophyll, lead and vitamin B₁₂ etc.

A substance is made up of tiny pieces, each of them itself indivisible each alike and each characteristic of that substance. The Greek called this smallest particle or unit as ATOM.

WHAT IS AN ATOM?

The Greek thought only of cutting up a lump of salt physically. Now it has been learnt in the last 150 years that it can also be divided chemically, can be reduced to two elementary substances eg. Na (sodium) and Cl (chlorine) from salt atom. Now a compound is identified which is composed of two or more than two elements.

The word ATOM is reserved for the smallest unit of one of these elements.

Every substance is built up of atoms either all of one kind or by a linked arrangement of several kinds.

In solid, atoms are arranged tightly as in case of Graphite, carbon etc. When the solid melt in to liquid, the atoms wanders from their real stations, but they are not lost. When the liquid boils up to a gaseous state the atoms dart about, and take up more and more space. So, an atom can exist in three states: solid, liquid and gaseous. We are all familiar with the three states of matter. But in 1879 W. Crookes discovered the fourth state, in which matter can exist, the PLASMA state. Plasma, in general is a kind of highly ionised gas.

The atoms of one substance are different from those of another. There are as many kinds of atoms as there are substances. Seventy years ago, atoms of all the substances were supposed to be identical. Since then discovery was going on step by step, and with mounting astonishment, that under this atom, lies a deeper fragment. All the atoms have essentially identical structures differing only in the presence of number of the fragments. They are composed of three kinds of fundamental particles, they are PROTONS (positively charged)

NEUTRON (neutral in charge) and Electrone (Nigatively charged).

The proton and the neutrone are the heavy particles, each has about 2000 times the mass of an electrone. The Electrone is so light that it really seems to be nothing but a tiny charged negative electricity. Atom of different elements differs from each other in having different number of fundamental particles from which they are built up.

STRUCTURE OF AN ATOM

Every kind of atom has essentially the same structure. At the centre there is a heavy core, all the heavy particles of an atom are concentrated in this. Away on the outer orbit of the atom are the Electrons.

The electrons are in constant motion in fact the electrons are lost and recovered. They wander off in an electrical current, but still the atom remains essentially the same, for the solid substance. The heavy core of the atom is made up of proton and Neutron, both are tightly bound together by an enormous force.

Each substance has a characteristic number of protons, in its atom. The core of Hydrogen has one proton, the helium has 2, like wise number of protons up to 92 available in case of uranium.

Beyond this lies the new element which man has synthesised, in the atomic

pile Neptunium with a core of 93 and plutonium with 94 and higher still up to 105.

WHAT IS ATOMIC ENERGY.

The structure of an atom is stable due to an invisible force. Example: there is an electrical attraction between the positive core and the negative electrons. Also the core possesses enormous energy just like a depressed coil spring. The core is full of protons which are all electrically positive and which tend to repel one another with enormous force.

Somehow an unknown binding energy which we do not understand holds the proton and Neutron in to single stable core. Therefore Atomic energy is the Nuclear energy or a binding energy.

HOW ATOMIC ENERGY IS RELEASED

Some of the heavier atoms fire off a part of the core of their own, and emit some rays of different wave length. These are the natural Radio-active atoms such as uranium 235 and Radium. In the radio-active atoms the core tries to simplify itself spontaneously.

We know that enormous energy is hidden inside the core of the atom. Now to release the tremendous energy, the core is to be made unstable, by striking and invading it with an extra proton or neutron. When proton is used it has to be fired with great external energy itself,

because the positive core of the atom, repel the positive charge approaching proton.

The ideal tool to split the atom is the neutron for it has no electrical force to overcome due to its neutral nature.

When neutron or proton strikes a heavy core, it may invade it and make it unstable. The core of the atom releases some of its binding energy, and again the core rearranges itself into more stable form.

After rearrangement of the core the element is weighed, it is found to be less in weight than the whole core before. Therefore the loss of mass in weight is balanced by the energy, that has been released.

WHAT IS FISSION

In fission heavy atom splits into two halves. Therefore the core breaks into two roughly equal Nuclei and releases an excess of energy.

In case of uranium, after fission the total number of proton, in the two daughter nuclei will be same as before (92). But the total number of neutrons will be less than the original 143. Escaping neutrons strike other explosive nuclei, and so continue chain of tremendous reaction gives out nuclear energy.

When the heavy core is struck by a neutron the core breaks up in such a way that in addition to two roughly equal halves it also fires off several of its own

neutrons. These neutrons fly to the rest of the material and if the piece is large enough, each neutron is certain to strike another explosive core, and thus set off another burst of energy is released, and fire of still other neutrons to carry on the reaction in a continuous chain.

The atom which released the violent energy are uranium 235, which was used in the Hiroshima atom bomb and also from plutonium which was used in Nagasaki atom bomb.

WHAT ATOMIC ENERGY CAN DO

It can do lots of daily work in industry, hospital and in other places, now today and every day. Very few people grasp this energy in atomic pile.

Neutrons are used to turn ordinary Uranium and Plutonium to explosive one. But in process of fission it gives out tremendous amount of heat, which is used as a source of thermal power to drive engine or to generate electricity.

The neutrons in the pile are more than a source of power.

They are also a source of Radioactivity. The piles are today made into artificial radioactive such as Cobalt, Jodine

etc. which are used to cure tumor and malignant growth of tissues. Radioactive substances are very useful for the recent scientific development.

The Geiger counter has become the eye of research, which picks up and traces, the movement of radioactive atoms. By introducing the radioactive atom into a plant, we can see growth and all the changes from infant to adult stage by the geiger counter.

Today radioactive atom can tell that how a wound heals up by a complicated cell division.

THE FUTURE OF THE ATOM

How we use the atomic energy is for us to choose, this is not a matter for scientist only, but for every citizen who grasps the value of this energy.

Like every discovery atomic energy offers an equal potential of happiness or disasters.

It is a gift of science and every scientist should pray by heart, that the gift will bring a blessing. The prayer is in all our heart. its fulfillment lies in all our hands.

Dostoevsky's "Crime and Punishment"

S. M. Ahmed Hussain

B Sc 3rd year.

In the glorious firmament of the great Russian literature, Fyodor Mikhailovich Dostoevsky shines as one of the brightest stars and his "Crime and Punishment" is undoubtedly a unique classic which "for a century.... . has been unchallenged as the most searching exploration of the labyrinthine passages of guilty mind." It is, therefore, no wonder that Dostoevsky has been immortalised for his "Crime and Punishment" as have been his compatriots Gorky for his "Mother", Tolstoy for his "War and Peace" and Mikhail Sokolovsky for his "Dons".

Basically "Crime and Punishment" is a simple story based on crime in which the Raskolnikov, an educated young man, commits a senseless murder. He is not suspected but he cannot get rid of the torment and anguish of his inner self which drive him to the brink of insanity. Finally, the woman who loves and understands him points "the way to release and expiration" and in surrendering himself for the crime committed by him, Raskolnikov finds peace

of mind although it costs him his freedom for the rest of the life,

But it is not just another of "those stuff"—a "pit and run" story culminating in detection of the crime by an amateur detective on a plain-cloth sniffing sleuth after a series of thrilling suspenses or in the suspect surrendering under duress. "Crime and punishment" on the other hand, is the story of a fallen soul, torn and tormented by remorse, repentance and anguish but at the same time a soul "dominated by a satanic pride and a conviction that his superiority over other men releases him from the laws of society." These inner conflicts of the man have been made almost vivid by the author in his scathing psychological analysis of the guilty conscience by the touch of a magic pen and the outcome is "Crime and Punishment", the greatest psychological novel of all times. In this great novel the author has not bothered much with the investigation on the legal course the crime follows but his unrelenting pen has scanned the emotional conflicts

and psychological action and reaction of the criminal with meticulous care and dexterity down to the minutest detail so much so that the psychological image of the men rather than physical becomes more vivid and real to the reader. In fact, the physical aspects of the man even to the point of his final surrender and banishment to Siberia are just the logical and natural conclusions of his psychological conflicts of divergent forces. It is this conflict, this emotional strife that fills the reader's imagination and holds him spell bound. It is the picture of the soul much more than of body that hits the bull and one simply wonders how could it be possible to draw this picture so clearly and minutely, and it is here that Dostoevsky excels.

It has been observed by critics that Dostoevsky started working on "Crime and Punishment" at a time which was "one of the most desperate periods of his life". Ill and badly indebted and a series of misfortunes having emotionally unbalanced him, he was held with contempt by his own people. Disgusted, dejected and despaired of life, he possibly gives vent to some of his inner conflicts through the characterisation of the hero of his book the theme of which is mainly the dualism in Raskolnikov's character which could not be reconciled he surrenders completely to his fate. This possibly carries more and more conviction

with every line of the great book as it seems impossible for an author to deal with such skill and depth of feeling to portrate the strife-torn mental image of character unless he has himself gone at least to some extent, through these conflicts of diverse nature. But it has not been a easy job and there have not been many authors who could produce their own inner self so vividly and intimately as Dostoevsky has done through his characterisation of Raskolnikov. He has given a concrete shape, a definite form to the abstract mental struggle of the man with utmost care and understanding unsurpassed as yet by any other writer of psychological novel.

It is the psychological treatment of the whole theme and not the crime committed by Raskolnikov and its aftermath, nor even the legal punishment he receives, which is so important and this distinguishes "Crime and Punishment" from thousands of crime novels. The psycho-analysis is so deft and absorbing that inspite of the horror of the crime committed by a cultured and educated youth like Raskolnikov, a feeling of sympathy tinged with sorrow for him lingers long after reading the book, and the reader cannot but agree with Dostoevsky when he tells in the epilogue, "Life had stepped into the place of theory and something quite different would work itself out in his mind."

Miss. Hira Gogoi
Badminton Champion (Girls') 1967

Miss. Rukmini Gogoi
Best Girls' Weight lifter 1966-67

Mr. Kutubuddin Ahmed,
of our college known as Jaduraj
Q. Ahmed Magician. He is Member-
ship Committee Representative for
Assam from All India Magic circle
and famous for his 'Indrajal' perfo-
rmances.

U/O Mr. P. Sharma.
U/O Mr. M. Dutta.
1 Assam Armd Squ. N. C. C. of our College who successfully
attended the All India Army Attachment Course '67
at Bagrakut West Bengal

D. H. S. K. College Football Team 1967.

Winners of the first inter college Football Tournament of D. U. ('67), the Surya Memorial Shield '67 and Best Disciplined Team Trophy of D. U. '67.

Front Row (From L. to R.) — Sri B. Paul, Sri T. Dehotia, Sri M. Choudhury, Sri A. Mazumder, Sri J. Sonowal, Sri L. Toppno.
Middle Row (L. to R.) — Prof. N. Hussain, Principal S.C. Dutta, Prof. D.N. Baruah, Sri B. Hazarika (Major Games Secy.)
Third Row (L. to R.) — Sri T. Barpatragohain, Sri N. Sarma, Sri B. Das, Sri T. Bora, (captain) Sri R. choudhury, Sri M. chakravarty, Sri S. Sutradhar.

N. C. C. Training for the Students

Jagadindumohan Chaudhury

1st year Science.

India is a land of beauty, plenty and pleasure. We have the examples of many sons and daughters of India who sacrificed their lives for upholding her dignity in the community of the free nations of the world. We should respect those martyrs and follow their footprints.

The utility of the "National Cadet Corps" training has been sincerely realised by our leaders. It has been made compulsory for all the able bodied students of the educational institutions.

The aims of N. C. C.

(i) To develop character, comradeship, the ideal of service and capacity for leadership in young men and women.

(ii) To provide service training to young men and women so as to stimulate interest in the defence of the country.

(iii) To build up a reserve of man power to enable the armed forces in National Emergency.

The motto of National Cadet Corps

is 'UNITY AND DISCIPLINE'

The N. C. C. training covers different wings about armed forces. The divisions have been made for the convenience of the students. They can join any one according to their talent and ability.

The Universities now a days have the N. C. C. training compulsory. In some of the universities military science is taught as one of the subjects of study. During the Pre-Independence days there was an insistent demand for military training with educational institutions. The university training corps (U. T. C.) was accordingly set up in 1925. It was the foundation on which was built the structure of Indian Territorial force.

This training is really very interesting and useful and for this training the Government of India and the State Government have undertaken very expensive plans. The N. C. C. training enables the cadets to learn many things that are useful in the professions of life. This training instils in us a martial spirit. We receive different types of training such as :—

Rifle training, wireless training, vehicle maintenance and troop formation training etc.

In the Annual Training Camp a cadet is enriched by many experiences of life. In camp everyone has to be self-dependant; he or she has to face the rigours of life. This makes us realise how tough the life of a soldier is. Everyone tries to be the best cadet in the camp. In camp there are two main functions, one of them is 'BARKHANA' and other is 'CAMP FIRE'. These two functions are characterised by dance, song and so many other performances. Both officers and cadets participate in the function and mix freely with each other.

During the training period different courses are conducted such as attachment course, advanced leadership course and summer training course etc. In that training the students get opportunity to go to different corners of the country to undergo such courses. N. C. C. joins the 'Young World Action for Food', under the Freedom From Hunger Campaign launched by the food and agricultural organisation of the U N O.

We should undergo the N.C.C. training sincerely because only a disciplined citizen can contribute to the peace and prosperity of the nation.

Hindu Religion

Dr. J. R. Basu M. A. (Triple) Ph. D.

The word Religion comes from the Latin term 'Religare' which means 'to bind' that is, to say, that which binds or controls the universe. The Sanskrit Synonym of Religion is Dharma which is derived from the root धृ (Dhri) which means 'to hold', the law or basic principle that holds the universe and controls its proper working. God Varuna is called 'Dharmapati' (धर्मपति) in the Rigveda. He is a symbol of the moral law that governs this universe. This moral law or basic cosmic principle is also termed Ritam (ऋतम्) in the Veda of which the latin Synonym is Ratum. Both the terms signify the something viz, the eternal order of the universe and rhythm of creation. Due to the functioning of this conscious principle or 'telos' the sun, the moon and all objects of the creation' are functioning with clock-like regularity. Thus the basic principle of eternal order is the Supreme Spirit which is the embodiment of religion or essence of Dharma. Hindu religion takes for granted and firmly believes in the existence of the Supreme spirit which is the fountainhead of all creation. This spirit or consciousness finds expression in every object of creation from the minutest seed

to the Phenomenal world taken as a whole. 'চৈতন্য খেলতি অণুে খেলতি পিণ্ডে, খেলতি ব্রহ্মাণ্ডে', i. e. Consciousness or Supreme spirit finds expression in grain, in the object and in the whole universe ranging from inert matter to the highest intelligence. The Upanisads assert in unmistakable terms that the whole universe of names and forms, of mind and matter, the world of being and becoming springs from the supreme Godhead, is sustained by the same spirit and at the time of dissolution returns to its fountainhead. Thus the one becomes many, 'একং বৈ ইদং বিবভূব সৰ্বম্'। The one spirit assumes all these diverse forms 'রূপং রূপং প্রতিকরূপং বভূব।' The Universe is the visible expression of the invisible spirit or Paramatma (পরমাত্মা). Creating the universe Brahman pervades & permeates it through & through. The eternal and boundless Supreme Soul is, as it were, limited by the sense organs & the body through nescience or ajnana (অজ্ঞান). The Allsoul shackled by the body, senses and mind becomes the individual soul jivatma (জীবাত্মা). Thus man is an expression of God, a spark of the divine. Religion is the expression of divinity already existing in man. The One has

become many ; hence there is an urge latent in the many to return to the source to realise the one which is the unity underlying the seeming diversity and the eternal truth underlying the flitting show. গীতা 18-20. Hinduism posits the existence of this Eternal truth or Supreme Spirit and deems its realisation to be the ultimate goal of human life. The ephemeral character of phenomena and sufferings of human life lead man to think of an eternal spirit which can liberate man from the travails of birth, death and suffering. Thus God-realisation or self realisation is the goal of religion. To attain this goal various paths have been chalked out in Hindu religion.

Hinduism is not confined to the religious experience of any particular prophet or messiah or to the teachings of one particular scripture. There is no imposition of any particular creed or fixed dogma in Hinduism for the attainment of God. This religion never maintains that there is one and only one path to be followed by all aspirants for God-realisation. Human beings differ from one another with regard to temperament, taste and mental make up. Hence one particular path cannot be prescribed for all. Some men are more inclined towards knowledge (জ্ঞান), some towards devotion (ভক্তি), some towards meditation (ধ্যান), while others prefer the path of action (কর্ম).

ধ্যানেনান্যানি পঞ্জ্যাণ্ডি কেচিদান্যান্যানানি ।
অন্যে সাংখ্যেন যোগেন কর্মযোগেন চাপবে ॥ (Gita 13-24)

Some visualise the Supreme soul through meditation, some through direct intuition, some through knowledge, par excellence, while others through Karma-yoga.

The Yogo-Vasistha (যোগবশিষ্ঠ) says in the same strain অসাধ্যঃ কস্যচিৎ যোগঃ কস্যচিৎ তত্ত্বনিশ্চয়ঃ ; 'Some are temperamentally unfit to take to the path of selfless action, some again are unsuited for the path of knowledge. Thus the great God has prescribed various paths for man to realise Him. Taking note of this fact different paths have been prescribed for different groups of people for realising the Supreme Soul. 'ঋজুকুটিল-নানা-পথ-জুষাং নৃণাং একো গম্য স্বমসি পরসাম্ অবর্ণ ইব', 'O God, thou art the one goal of human beings though they reach you by diverse paths, some through a straight and some through tortuous paths like rivers winding through diverse courses and losing themselves in one vast ocean'. The Lord says in the Gita ;

যো যো যাং যাং তনুং ভক্তঃ শ্রদ্ধয়া চিত্তমিচ্ছতি ।

তস্য তস্যচলাং শ্রদ্ধাং তামেব বিদধাম্য হু ॥7-21

Those who propitiate different deities I grant infallible faith to them—faith in those deities : such aspirants realise the (নিগূর্ণ) unqualified Supreme Godhead not directly but through the worship of qualified (সগুণ) deities.

Thus Hinduism is highly scientific in its outlook as it duly recognises the tempera-

mental and psychological differences of human beings and prescribed different paths or *সাধনমার্গ*; according to different temperaments. This universal attitude is the bed-rock of the tolerance of our religion. Hinduism accepts every religion, Buddhism, Jainism, Christianity, Islam, Judaism as true, as the various paths chalked out for God-realisation and emancipation. Hence it never holds that one must become a Hindu to realise God, rather it believes a man may realise God through any religion. It duly recognises and respects every religion of the world. This is the reason that Hinduism like Zorostricism does not advocate proselytizing or baptism. This is also the reason that so many religions are flourishing side by side in India. This fact bespeaks tolerance and peaceful co-existence. Hinduism lives and lets other religions live and flourish. In the history of Hinduism there is not a single instance of crusade against other religions. It is due to this laudable spirit of tolerance and broad Catholicism of Hinduism that it has been possible to declare India to be a secular state and not a theocratic state.

Religion may be viewed from two angles of vision, viz, the essence of religion and the external forms. The essence of religion is, as already discussed, God-realisation or self-realisation. As man is a spark of God, religion is the expression of divinity in man. The essence of religion remains the same in all religions notwithstanding

the practices or external forms which differ in case of every religion. The form of religion, again, may be divided into two parts,—the eternal virtues (*নিত্যধর্ম*) and the worldly practices (*লৌকিকধর্ম*). The eternal virtues have been enumerated by Manu and other law-givers. Manu means the following ten (10) human attributes by the term *নিত্যধর্ম* or eternal virtues.

‘*ধৃতিঃ ক্ষমাঃ দমোহিস্তৈরং শৌচ মিত্রিয় নিগ্রহঃ ।*

ধী বিদ্যা সত্যমক্রোধো দশকং ধর্মলক্ষণম্ ॥

Fortitude, forgiveness, non-theft, purity of conduct, control of both external and internal sense organs, intelligence, wisdom, truthfulness, want of anger are the ten marks of religion. These ten virtues may be practised by any follower of any religion. Righteousness and purity of mind are held in high esteem. The worldly virtue or *লৌকিকধর্ম* refer to the rituals, religion festivals, worship of various gods and goddesses, fasting and the like practices of house holders. This is also known as *আচারধর্ম* or religion relating to external practices. The inner purity is more important than the external purity and these external forms help to some extent in mental and spiritual amelioration.

Religion includes meditation or contemplation and deep and subtle contemplation gives rise to the different systems of Darshanas (*দর্শন*) of Hinduism which can be termed philosophy of religion. Each school or system is called Darshana

because it helps the aspirer to visualise God. Hence Hindu philosophy is not merely theoretical but is highly practical in its outlook as it helps the seeker to realise the Supreme goal of human life.

Though many gods and goddesses are admitted in Hindu religion yet it is not a polytheistic religion. The Vedic pantheon is a far cry from the polytheism of ancient Greek religion. In Greek religion every god

and goddess retains his or her individual supremacy and there is no conception of monotheism. In Hindu religion every god is a manifestation of one Supreme Godhead. Whenever a god or goddess is invoked and worshipped he or she is invoked as the highest God or Supreme Deity. Hence there is unity and no multiplicity. The Great Max Müller of hallowed memory coined a term, viz, Kathenotheism to signify this monotheistic character of Hindu religion *

* Summary of a Radiotalk under University

Programme broadcast on 29.4.67.

“Broken Heart”

Sri Horen Miri

1st year Arts.

Sometimes ago :

I dreamt a sweet dream
A dreamy eyed fairy appeared ;
But, after I awoke she disappeared
In course of the time-stream.
Once thy brown-impish looking eye
Welcome me to follow her,
Her rosy hands I touched,
And slowly then we walked.

The movement was serious :
When she danced in her snowy castle,
I seated in a white chair idle
Myself forgotten, songs comes spontaneous :

Flowers bloomed of that night —
Her light garments roll in my sight,
It is really indeed ; I wonder to think
She then flies on, and body already sink.

Morning came !
Dew drops fall from the buds
Bees are now into the blooming flowers
Suddenly I awoke—loss my fairy Heaven ;
For those dreamy beauties my heart was broken.

—o—

“Broken Heart”

Sri Horen Miri

1st year Arts.

Sometimes ago :

I dreamt a sweet dream
A dreamy eyed fairy appeared ;
But, after I awoke she disappeared
In course of the time-stream.
Once thy brown-impish looking eye
Welcome me to follow her,
Her rosy hands I touched,
And slowly then we walked.

The movement was serious :
When she danced in her snowy castle,
I seated in a white chair idle
Myself forgotten, songs comes spontaneous :

Flowers bloomed of that night —
Her light garments roll in my sight,
It is really indeed ; I wonder to think
She then flies on, and body already sink.

Morning came !

Dew drops fall from the buds
Bees are now into the blooming flowers
Suddenly I awoke—loss my fairy Heaven ;
For those dreamy beauties my heart was broken.

"Prayer"

Kalyan Kr. Dutta

2nd year B. Sc.

Oh ! my Lord,

Never look to them,

Who are many much proud.

Rather, meet your follower,

Who are poor prayers.

Though, thy gift, thy grace,

Often found in each place.

Yet, bestow on those

Who are loyal.

Oh ! My Lord,

Below thy mild blue sky

Full of fellows, cruel and unkind,

Also, you are "wrong", you are blamed

Often called by wit name,

What's the gain, what's the reason

To hear such derision ?

But how bearest thou

While it depresses me.

Oh ! My Lord,

Spread thy great ideals

For the good of the wide world.

Welcome

Dambarudhar Gogoi
3rd year B. Sc.

Welcome ! A ruthless sally,
For, thou can devour a sticking silly ;
And how I call it a change ?
Lovely it is.

A sigh shudders me,
Impressed I am too,
Because I must fight :
A give and I take,

Should I call it a business all right !

Now it's alright

There I see a dragon,
Against it, I am alone,

No more I get,
And watch not it for, I bet.
The heaven moved me over
And it's gone for ever.
To be free and to be light,

Not too much,
I want, not too little,
But enough indeed
And that I need,

I may have ;

Right, for more, who is it to get me ?
Behold I march

With lovely a glance—

I vanish pleased from the scene

A moment judges 'the moment'
The wheel of romance roles on
Oh ! the days of halycon ;
But as I go forward,
Tragically, beloved not am I.
Till the end,
Taken by long way still darkened,
I guess well-armed I am,
No illusion, no enemy
And fare well to thee.
Excuse it not, I beg untired,
A change, a challenge ;
I feel, how it is lovely,
To the right and to the left
Welcome readily.

REPORTS

Report of the Assistant General Secretary

Before penning my short report, I should drop a few lines about my gratitude at my most beloved Collegues for their kindness in allowing me to serve them as their Asstt. General Secretary for the Season 1966—67.

I took charge of my office in the last week of the month of December 1966 in an executive meeting under the Presidentship of Principal S. C. Dutta, the President of D.H.S.K. College Students' Union Society. It was my proud privilege to indulge in all the College functions with or without success. Generally, in presence of the General Secretary, Asstt. General Secretary has no burden or responsibility to discharge the activities. If the success is the chief glory of my tenure, credit goes to my friends; if the failure is the strain of my tenure it is only to be confessed as my omission and commission.

College Week

The 22nd Annual College Week of our College was commenced on the 9th Feb. '67 and it was concluded on 15th Feb. '67 with a very splendid music Social. It was inaugurated by Dr. B. R. Seth, the Vice-Chancellor of Dibrugarh University. College flag was hoisted properly and speeches

from the distinguished guests beautified the occasion.

Our Functions

I am boast of reporting that a debating competition of our College was held on 5th Sept. '67 in connection with the Teachers' Day Celebration and it was presided over by our revered Vice-Principal T. K. Aiyer in which Mr. A. Baruah, Mr. T. Gogoi and Mr. P. K. Deb were adjudged as the best debators respectively.

Valediction

I am really very sorry that we did fare-well to our Principal, J. R. Basu M. A. (Triple) Ph. D. that we were deprived of his valuable counsels. On the otherhand, we are glad enough that our Head occupied the prominent position as being the Head of the Department of Sanskrit of Gauhati University. Lastly, I want to draw the attention of College authority as well as the new executive committee to take initiative of some indispensable demands such as requirment of English, Political Science Professors, College Canteen, Football Playing Ground, Boy's Common Room, Student's Union Office and enlargement of Library Reading Room etc. Due to insufficient time I could not do these things yet I am glad that our Principal had encouraged me of my attempts.

In conclusion, I convey my heartfelt gratitude to our ex-Principal Dr. J. R. Basu, Principal S. C. Dutta and Vice-Principal T. K. Aiyar for their counsels in discharging my duties, I sincerely thank my friends who whole heartedly co-operated and extended goodwill to me in all union affairs.

Again, I thank the new Secretaries and hope that they will try to better the conditions of all sides.

Thanks to all.

Gopi Nath Phukan

Asstt. General Secretary,

D.H. S K. College, Dibrugarh.

Report of the General Sport's Secretary

At the very outset, I am offering my hearty thanks and gratitudes to my fellow 'Kanoian' brothers and sisters for offering me the chance to serve them as their General sports secretary for the session 1966—67.

Sports is the beauty of life, it heightens the spirit of mind and grants strength of the body that makes us ever progressive. So it is my great pleasure to give you a brief note regarding the enthusiastic part played by our student friends in the sports arena this year.

The 22nd sports festival of our college was started on 11th February of '67 which continued upto 13th Feb./67.

If was inaugurated by J. Borkotoky, Manager Dibrugarh Rly. Workshop before a huge gathering.

The sports festival was a very interesting and lively one, which was highly contested in both girls' and boys' events. In boys event Rohini Dowerah was adjudged as the fastest man and best jumper, while Amulya Chiring as best thrower and Pulin Sarmah as best long distance runner of the year. It was interesting to note that Rohini Dowerah had broken the previous record of college in Hop-step & jump event by clearing 41' 5½".

In girls event three of the girls athletes secured the same high rank for which best man title could be offered to any one of the girls athlete.

Friend, really, I tried my utmost capacity to discharge my duties successfully. Now it is upto you to judge my success.

At last I offer my hearty congratulation to winners, and wish bright and flourishing results in future.

**The results in different events in the
General Sports Festival is given below**

Events for boys

10,000 metres race

- 1st—Anil Mandal
- Ind Kalyan Dutta
- 3rd—Akram Hussain

5,000 metres race

- 1st—Durga Borthakur
 2nd—Pulin Sarmah
 3rd—G. Jen D. werah
 4th—Akram Hussain
 5th—Guna Baruah

15,00 metres race

- 1st—Pulin Sarmah
 2nd—Durga Borthakur
 3rd—Ashim Deori

800 metres race

- 1st—Pulin Sarmah
 2nd—Durga Borthakur
 3rd—Brojen Gohain

400 metres race

- 1st—Rohini Dowerah
 2nd—Prithipal Singh
 3rd—Brojen Gohain

200 metres race

- 1st—Rohini Dowerah
 2nd—Prithipal Singh
 3rd—Brojen Gohain

100 metres race

- 1st—Rohini Dowerah
 2nd—Prithipal Singh
 3rd—Brojen Gohain

Relay race—4 × 100 metres

- 1st—Lost property (Rohini, Kripa, Brojen,
 Durga)
 2nd—Haturi (Manik, P. V .singh, Akram,
 Pulin)
 3rd—Mora (Sitesh, S. Ahmed, Sen Gupta
 Uttam)

Mixed relay race—4 × 200 metres

- 1st—Pratima Dutta
 Rohini Dowerah
 Dipali Gogoi
 Kripakar Dowerah
 2nd—Nirupama Dutta
 Akram Islam
 Kalpana Dutta
 Prithipal Singh
 3rd—Maya Gogoi
 Brojen Gohain
 Nirupama Kalita
 Durga Borthakur

Hop-step & Jump

- 1st—Rohini Dowerah 41 $\frac{1}{2}$ "
 2nd—Kripakar Dowerah
 3rd—B. Panging

Running Broad Jump

- 1st—Rohini Dowerah 19'-3"
 2nd—Kripakar Dowerah
 3rd—Prithipal Singh
 Manik Chakraborty

High Jump

- 1st—Prabhakar Choudhuri
 2nd—Rohini Dowerah
 3rd—Kripakar Dowerah

Hammer Throw

- 1st—S. R. Yadav
 2nd—Amulya Chiring
 3rd—Subhash Gogoi

Discuss Throw

- 1st—Ramesh Baruah
 2nd—Amulya Chiring
 3rd—Subhash Gogoi

Shot-put

- 1st—Ramesh Baruah
 2nd—Amulya Chiring
 3rd—B. Panging

Javeline Throw

- 1st—Subhash Gogoi
 2nd—Amulya Chiring
 3rd—Dulal Phookan

Fast Cycle Race

- 1st—Joykanta Gogoi
 2nd—Sahabuddin Ahmed
 3rd—D. Saikia

Slow Cycle Race

- 1st—Tulsi Dutta
 2nd—Joykanta Gogoi

Volunteer Race

- 1st—Swarup Sarmah
 2nd—Joykanta Gogoi
 3rd—Kamala Gogoi

Result of Girls' Events**100 Metres Race**

- 1st—Pranita Dutta
 2nd—Maya Gogoi
 3rd—Hemaprova Gohain

200 metres Race

- 1st—Maya Gogoi
 2nd—Nirupama Kalita
 3rd—Nirupoma Dutta

400 metres race

- 1st—Nirupama Kalita
 2nd—Nirupama Dutta
 3rd—Kalpana Dutta

Running Broad Jump

- 1st—Nirupama Dutta
 2nd—Suraya Ahmed
 3rd—Monika Devi

Shot-put

- 1st—Bina Gogoi
 2nd—Maya Gogoi
 3rd—Suraya Ahmed

Javeline Throw

- 1st—Protima Dutta
 2nd—Surya Ahmed
 3rd—Jyostna Das

Discus Throw

- 1st—Protima Dutta
 2nd—Bina Gogoi
 3rd—Monika Devi

Cricket Ball Throw

- 1st—Nirupama Kalita
 2nd—Ranjumani Devi
 3rd—Jyostna Das

Walking Race

- 1st—Dipika Ghosh
 2nd—Ruksana Begum
 3rd—Meera Sarmah

Musical Chair

- 1st—Dipika Ghosh
 2nd—Anjana Baruah
 3rd—Bina Gogoi

Go As You Like

- 1st—Bina Hazarik as "Mad Woman"
 2nd—Manika Devi as "Prithipal Sing"
 3rd—Tarun Sen as "Leper Beggar"
 Consolation—Sunita Bhowmik as
 "Ratan Singh"

our Crying Need

The authority concerned were repeatedly requested by my predecessors for the accomplishment of the dire necessity of a play ground. But we are sorry to note that nothing has been done yet. May I again request the authority concerned to look into the subject immediately and meet this long-felt necessity.

Vote of Thanks

I extend my heartiest thanks to Sri J. Borkotoky (W. M. Rly. Workshop, Dibrugarh) for his encouragement to us. I also offer my heartiest thanks to Prof. Noffil Hussain, Prof. P. Konwar, Prof. Dhiren Baruah, Prof. Yadav Baruah, and other Professors of our college for their help and valuable guidance in various aspects without which I would have failed to accomplish my mission a success.

I must acknowledge my thanks and gratitude to Mrs. Nalini bala Debi who cheered the enthusiasm of the athletes by addressing them and distributing the prizes.

I offer my sincere thanks to Jyoty Prasad Kakoti, Syamal Dey, Thunu, Runu, Bishnu, Brojen, Kripa, Dipok, Maina, Chinmoy, Durga, Hemanta, Bhaba and other student friends of our college for their kind help and co-operation to me to continue the activities of my section.

Long Live D. H. S. K. College.

Subhash Chandra Gogoi

Secy. General Sports,

Session 1966-67.

Report of the Cultural Sec y

I deem it a great honour and privilege to place an account of the cultural activities of our students and so, before bidding adieu from the D. H. S. K. College Students Union Society '66-'67, I would like to offer my heartiest thanks to all my friends who gave me this chance to serve them as the Secy. Cultural Section.

With the great responsibility in my hands, I had at first leaped into the first function—the 22nd Annual College Festival—the most attractive and colourful function of the year. The high lights of the college festival were quiz, short Story, Essay, Poem and Recitation competition, which were made interesting and enjoyable by a good number of competitors joining in every item. Moreover, the Fine Arts competition was organised with grand success and in One-Act-Play competition, Mr. Anil Krishna Mandal and Miss Rukshana Begum were adjudged as Best Actor and Best Actress in the plays "Digantor Ahban" and "Bia Nakaroo" respectively. However, Mr. Ajoy Khataniar owned the honour as the best director in directing the play "Chyuty".

Secondly, the Saraswati Puja was celebrated in the college in which a large number of students offered flowers to the feet of the Mother Goddess of Learning. Indeed, the function ended in an atmosphere of jolity.

Next came "Sri Sri Sankardev Tithi" which was celebrated amidst great enthusiasm. In this celebration, a meeting was held, recollecting the deeds performed by the great patron of Vaisnava religion, presided over by Prof. B. Konwar.

Before concluding, the account of my activities, I offer my regards and thanks to Prof. P. Bhattacharjya, Prof. A. Dutta, Prof. B. Kowar and Prof. S. K. Barthakur who guided me and helped in all my works.

My loves and thanks go to Mr. Keshob Sarma, Mr. Pradip Baruah, Mr. Tarun Kr. Gogoi, Miss Bina Gogoi, Miss Bharati Devi, Miss Anjali Barthakur and Miss Pranati Buragohain who extended their helping hands in all possible ways.

At last, I cannot but confess that I was completely ignorant of how successfully could I carry out the responsibility of such a dignified office. With best wishes to Kanoians and to the new society of the D. H. S. K. College, I conclude my report.

Biman Chandra Barthakur.

Result of the Cultural Competition

Recitation Competition

Assamese Recitation

- 1st Shehir Ahmed
- 2nd Shegir Ahmed
- 3rd Miss Monorama Baruah

English Recitation

- 1st Abani Buragohain
- 2nd Rohini Dowerah
- 3rd Dambaru Gogoi
Hemanta Dutta

Bangali Recitation

- 1st Monoj Biswas
- 2nd Tarun Sen
- 3rd P. Mazumdar

Hindi Recitation

- 1st Janaklal Misra
- 2nd Miss Chandra Kumari Singh
- 3rd Gajanand Agrawalla

Assamese Short Story

- 1st Akramul Islam
- 2nd Jatin Saikia
- 3rd Kanthi Buragohain

English Story

- 1st Gurunam Singh

Bengali Story

- 1st Akramul Islam

Hindi Story

Consolation – Miss Chandra Kumari Singh

Poem Competition

Assamese Poem

- 1st Akramul Islam
Durga Kanta Borthakur
- 2nd Monorama Baruah
- 3rd Mahtab Hussain

English Poem

- 1st Akramul Islam
- 2nd Monohor Narayan Jamuar

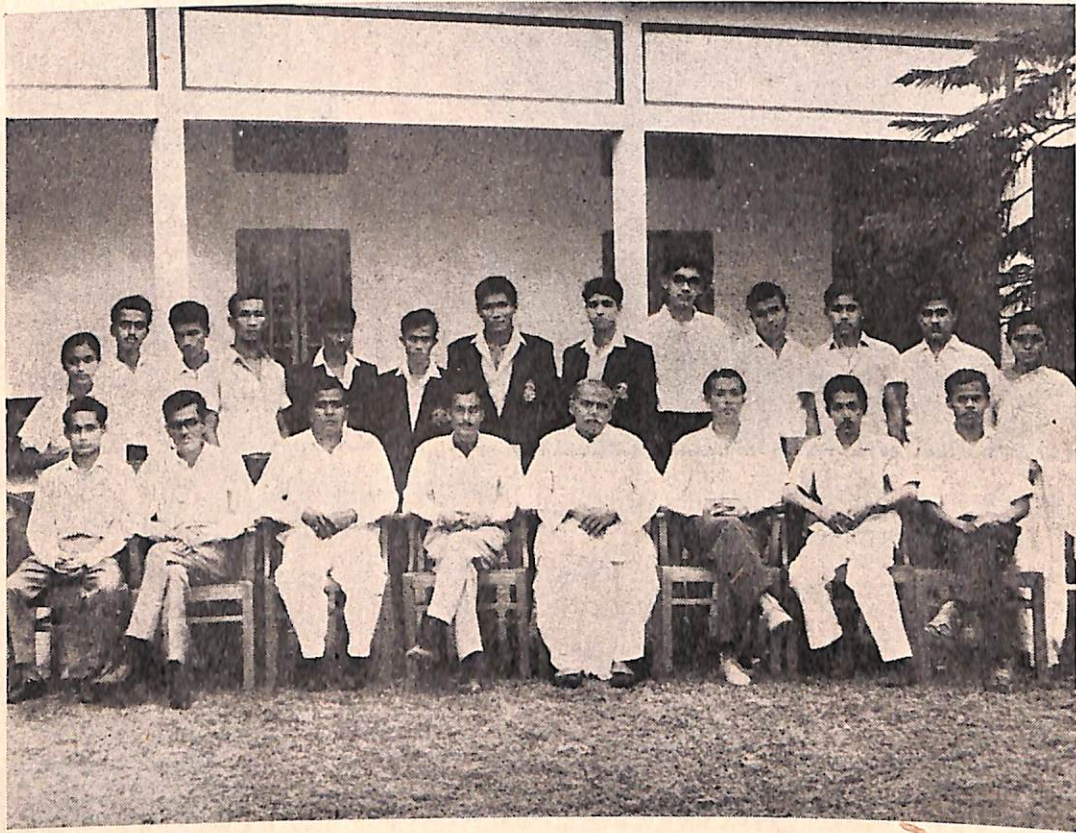
Bengali Poem

- 1st Akramul Islam
- 2nd Monoj Biswas
- 3rd Ikbal Ahmed

Hindi Poem

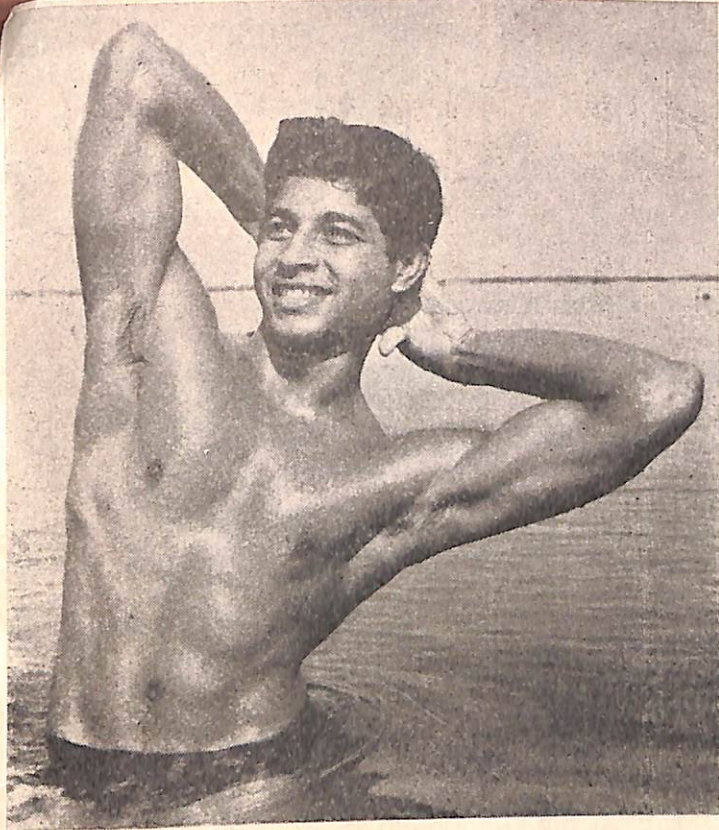
- 1st Janaklal Misra

D. H. S. K. College Students' Union Executive 1966--67

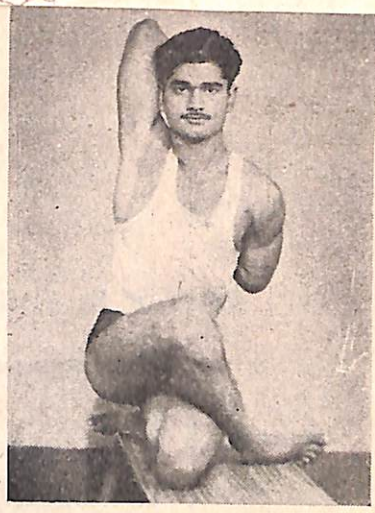

1st Row (L. to R.) Sri G. Paookan (Asstt. General Secy), Prof. S. Borthakur (in-charge Magazine), Prof G.B.L. Das (in-charge Gymnadium), Prof. S. Pandey (in-charge Debating), Principal J. R. Basu (President), Prof. P.C. Chakravarty (in-charge music), Prof. A. Dutta (in-charge culture), Mr. A. Sarma (General Secy.)

2nd Row (L. to R.) Miss K. Dutta (Editor Alochani), Mr. N. Bordoloi (organising Secy.) Mr. K. Gogoi (C. R.), Mr. B. Gohain (C. R.), Mr. A. Barthakur (Welfare Secy.) Mr. M. Chakravarty (Secy, Minor Games), Mr. S.Gogoi (Secy., General Sport), Mr. D. Barthakur (Secy. Music), Mr. A. Sing (Secy. Debating), Mr. B. Hazarika (Secy. major Games), Mr. B. Barthakur (Cultural Secy.) Mr. A. Roy (Secy. Gymnadium), Miss L. Chetia. (C. R.),

Best Gymnastic "Mr. Kanoi"
Ranjit Dutta for three Successive Year

Best in Asana
Mr. Bidyut Kr. Chakravarty

U/O C. K. Gogoi, U/O S. N. Khan U/O Mr. A. Roy
N. C. C. Cadet of our College Successfully attended the All India
N. C. C. Camping in Delhi, Orrisa and Jammu & Kashmir respectively.

"Chilarai 1967"
Sri Mukulmoni Saikia
First in Kite Competition
held for the first time in
our college history.

Result of Fine Art Competition

Oil Pejnt

- 1st D.khsabrata Biswas
2nd Chandra Kamal Gogoi

Water colour

- 1st Chandra Kamal Gogoi
2nd Dikhsabrata Biswes

Paper Cut

- 1st Dikhsabrata Biswas
2nd Chandra Kamal Gogoi

Pencil Sketch

- 1st Kububuddin Ahmed
2nd Dikhsabrata Biswas
3rd Chandra Kamal Gogoi

Cartoon Picture

Consolation—Chandra Kamal Gogoi

Result of One-Act Play Competition

Best Group

“Chyuti”

“চ্যুতি”

Best Drama

“Digantar Ahban”

‘দিগন্তৰ আস্থান’

Best Director

Ajoy Khataniar

Best Actor

- 1st Anil Krishna Mandal
as “Ratan” in “Digantar Ahban”
2nd Sahir Ahmed
as “Bhaskar” in “Chyuti”

Best Actress

- 1st Miss Rukhsana Begum
as “Aghuni” in “Bia Nakarau”
2nd Miss Hiramai Gogoi
as “Manika” in “Chyuti”

Result of Essay Competition

English Esaay

- 1st Akramul Islam
2nd Monohor Narayan Jamuar

Assamese Essay

Consolation—Akramul Islam

Bengali Essay

Consolation—Akramul Islam

Best Literary Man

Akramul Islam

Report of the Welfare Secretary.

Before furnishing the short report of my activities I would like to extend my hearty thanks to my friends of D. H. S. K. College, who gave the proud privilege to serve them as their Welfare Secretary for the term 1966-67.

In the 22nd Annual College Week I constructed the college week gate. I could not complete it before the college week started functioning. I could not even make it according to my plan due to some natural calamities. I do hope that I may kindly be excused for this by my friends.

It would be very much disgraceful if I do not mention the names of my friends whom I can never forget. They helped me with their utmost ability in constructing the gate, so I am very much thankful to them; they are Sri Bhupen Hazarika, Sri Probhat Saikia and Sri Bijoy Sarma,

During the college week my Volunteers served with their utmost sincerity. Two best prizes were awarded in the above circumstance to Sri Jyoti Prasad Kakoti and Sri Ashraf Ali. Volunteers served not only in the college week but also in Parting and Freshmens social.

In performing my activities I was ably guided by Prof. N. K. Verma and Prof. A. K. Dutta (Physics) to whom I shall remain ever grateful.

Abani Kumar Borthakur.

Welfare Secretary

D. H. S. K. College Students' Union
Society 1966-67

The Annual Report of the Debating Section.

Prior to the furnishing of my report, I take this opportunity to extend my heartiest thanks to the student friends of this temple of learning for giving me a great chance to serve them as their Debating Secretary for the session 1966-67.

With a view to providing the students of this college with ample measures for their intellectual development, I tried hard, but how far I was successful you are to judge. But this only I know that though I tried to perform my duties in right earnest, I could not do as far as I expected too.

Now I shall give a short delineation of my activities performed during my tenure. My functions began with the "22ND ANNUAL COLLEGE WEEK SELEBRATION." On the opening day of this great and colourful function of the college, that is, on 9th February '67 General Knowledge Test competition was held under this office and a good number of students participated. in which Sri Dambaru Dhar Gogoi of third year B.Sc. secured first position. On 15th February '67 the Annual Debating competition was held under the presidentship of honourable ex-Principal Dr. J. R. Basu of this college. Sri Tarun Kanti Sengupta of Pre-University Science stood first.

It was matter of great pleasure to me and to the Students' Union Society of this college that the Debating com-

petition in Assamese was separately held under the presidentship of our beloved professor Sri P. N. Singh. Sri Atul Chandra Sarmah and Sri Nakul Chandra Bordoloi jointly won the honour of first position in this new competition. In the meantime I am feeling very sorry to inform my 'Kanoian' friends that though I tried my best but I could not success in holding the extempore speech competition due to shortage of time and other unavoidable difficulties.

I, with the help of assistant General Secretary Sri Gopinath Phukan, organised a Debating Competition but for the apathetic interest taken by the students all my attempts ended in smoke.

At last, I would like to crave the indulgence of my student friends for the omissions and commissions during my tenure.

In conclusion of my report, I offer my heartfelt gratitude to all of my friends who co-operated me on all the occasions throughout the year. I shall be failing in my duty, if I forget to offer my heartiest thanks to the honourable ex-Principal Dr. J. R. Basu and Principal Sri S. C. Dutta who helped me and to respected Professor Sri S. Pandey (Prof-in-charge of this office), Sri P. N. Singh (adviser), Sri D. Chaliha, Sri J. C. Baruah and Sri S. Borthakur who on all occasions gave me necessary guidance and help. My love and thanks also to

my friends particularly Sri Atul Chandra Sarmah, Sri Gopinath Phukan, Sri Azizul B. Chowdhury, Sri Ashutosh Roy, Miss Nirupama Kalita, Monika Devi and Miss Bharatee Gogoi who co-operated with me whole heartedly in making my efforts successful.

Last of all, I hope the members of the new Executive will explore all possible avenues to make the Debating Section more active and strong.

Thanking you all again.

Arun Kumar Singh.

Debating Secretary

Dibrugarh H. S. K. College Students' Union Society.

Session : 1966-67.

Result of the Competitions of Debating.

1. *General Knowledge Test Competition.*

First:- Sri Dambaru Dhar Gogoi.

Second:- Sri Satyanarayan Agarwalla.

Third:- Sri Prodip Kumar Baruah. }
Sri Basanta Kumar Garodia. }

2. *Debating Competition (English)*

Subject of the Debate:—

In the opinion of the house the Success of democracy can be ensured by a limited number of political parties.

First:- Sri Tarun Kanti Sengupta.

Second:- Sri Dwijen Sarkar.

Third:- Sri Ajoy Kumar Khataniar.

3. Debating Competition (Assamese)

Subject of the Debate: -

“সদনৰ মতে গণতন্ত্ৰৰ সাফল্যৰ বাবে
ছাত্ৰই ৰাজনীতিত যোগ দিয়া উচিত।”

First:- Sri Nakul Chandra Bordoloi }
Sri Atul Chandra Sarmah }

Second:- Miss Nirupama Kalita.

Third:- Nawab Manowar Hussain.

Arun Kumar Singh
Debating Secretary.

Report of Minor Games Secretary.

Before placing my secretorial report I would like to offer my heartiest thanks to our Principal as well as all of my Kanoian friends for giving me the opportunity to serve them as their Minor Games Secretary. I do not know how far I have succeeded in executing my duties. Still I have tried to utilise my full capacity for the improvement of Minor Games in the college.

During the College Week I arranged to run the Volley ball Competition in the ground surrounded by the college buildings under the guidance of Prof. Noffil Hussain and the competition was witnessed enthusiastically by every student & staff to their satisfaction. Nextly I achieved the college annual Badminton competition which held at the local Indoor Stadium. I had to face simple difficulties in running this competition for the lack of our own facilities as well as for the undue advantages taken by

the outsiders in the stadium. I request the college authorities to facilitate the necessary equipment in the college so that the next Secretary does not face the difficulties at all.

Last of all I would like to hold up the report by offering my grateful thanks and gratitude to Prof. Bhargab Chowdhury, (my prof. in charge), Prof. K. R. Baruah, Prof U Borbora and Prof. Noffil Hussain for their unpayable guidance and kind co-operation. My loves and thanks go to Md. Ashraf. Ali, Sri Ajit Kr. Chakraborty Shri Jagadindu Mohan Chaudhury, Shri Kshitish Das and Shri Amiya Kr. Gogoi who were solely attached with me during my hardship and for their unselfish help. I also thank Shri Keshab Sarmah, Jiten Konwer and Prodeep Baruah for their helpful suggestions. With all the best wishes to my Kanoian friends and to the new society of the Dibrugarh H. S. Kanoi College.

Manik Chakraborty
Minor Games Secretary,
Dibrugarh H. S. Kanoi College
Session : 1997 - 1967.

Results of the Games:—

Results of Volley ball Competition:-

Champion—SURAVI LODGE.

Runners—D. H. S. K. COLLEGE
BOYS' HOSTAL.

Results of Badminton Competition:-

Singles boy's—Champion—Shri Swarup

Sarmah

Runners—Shri Noni Sarmah.

Double boys:-

Champion -Shri Pradeep Chakravorty & Shri Dikshabrata Biswas.

Runner—Shri Noni Sarmah & Shri Swarup Sarmah.

Mixed double:-

Champion—Pradeep Chakravorty & Bina Konwer.

Runners—Manik Chakravorty & Hira Gogoi.

Girls' Singles:-

Champion— Hira Gogoi.

Runner— Suriya Begum.

Report of the Secretary,

Music Section : 1966-67

At the end of the term let me have the opportunity of thanking you, my dear "Kanoians," for giving me the facility to serve you as the Secretary, Music Section, and which in its turn, has empowered me to write this report, through in a nut-shell.

Being elected as music secretary of this institution, I tried from my best to improve our music section.

To start with, I must say about the traditional college anniversary functions. We had an uninterupted series of enjoyable musical performances for three consecutive days, in connection with the Annual College Week celebration held on 8th, 9th and 15th of February.

The crowded programme of my section, began with the celebration of "22nd. College Week" and all the days were running with busy programme. In the music competition held Mr. Annanta Bhattachajee was declared as the best singer of the college, for the session 1966-67. The standard of the competition was quite satisfactory but sorry that the Inter College Music Competition under the Dibrugarh University was not held this year, due to some unavoidable reasons. After the music competition and prize distribution, I had to arrange the "Music Social," in the 15th. of february. The last but not least function was the variety show, which was enlivened by the performance of Jitu Tapan and party of Jorhat who delighted the huge gathering with their musical orchestra. We had in the agenda, modern Song and Loka-geet by Sreemati, Ditimoni a rising singer of Assam, moreover we had varity top-ranking items of our students.

It is a matter of great regret. that though we have a permanent stage and auditorium, it is not fully wel'-planned and well equiped. I am also really very sorry with our ex-music secretary that we have not got sufficient "Musical Instru-ment." In this connection, I like to mention, of all concerned that the position of the music section of this college is not very satisfactory. It is due to inadequate sums of money. The authority

concern should provide adequate funds to enable our student to join the various competitions in and outside the state.

In the conclusion I feel happy in announcing that all the functions held during the year, ran smoothly and with success through the able guidance of my respected teachers and the help of my students friends.

As a secretary of music section, I got unostentatious help from Prof. P. Chakravarty (in-charge) Prof. K. R. Baruah (adviser) Prof. T. Ali and from Sarvasri Hemanta, Madan, Bishnu, Thunu, Runu, Subash, Brojen, Chinmoy, Dhantu, Dipak, Pratima and many others.

I extend my heartfelt gratitude to them

I conclude herewith an account of the prize winner of the different competitions held this year under this section,

Long live Dibrugarh H.S.K. College.

Durga Kanta Borthakur

Music Secretary

D. H. S. K. College Students' Union
Society, 1966-67.

Result of the Winners of Music Competition.

Borgeet

- 1st. — Anjali Lekharu.
- 2nd. — Monorama Baruah.
- 3rd. — Sahir Ahmed.

Bongeet

- 1st. — Sahir Ahmed,
- 2nd. — Ananta Bhattacharjee,
- 3rd. — Miss Anjali Lekharu.

Jyoti Sangeet

- 1st — Sahir Ahmed.
- 2nd. — Ananta Bhattacharjee.
- 3rd. — Arun Dutta.

Bhajan

- 1st Rajen Gohain.
- 2nd. — Miss Anjali Lekharu.
- 3rd. — Ananta Bhattacharjee.

Ghazal

- 1st, — Rajen Gohain.
- 2nd — Basanta Bhattacharjee.
- 3rd. — Pradip Chakravarty.

Kheyal

- 1st. — Miss Anjali Lekharu.
- 2nd. — M. M. Zammar. (consolation)

Thumri

- 1st. — Ananta Bhattacharjee.

Nichukani Geet

- 1st. — Sahir Ahmed.
- 2nd. — Miss Monorama Baruah.
- 3rd — Ananta Bhattacharjee.

Bianam

- 1st. — Miss Monorama Baruah.
- 2nd. — Miss Kalpana Dutta.
- 3rd. — Atul Sarmah.

Aie nam

- 1st. — Pulin Baruah.
- 2nd. — Monorama Baruah.

Tokari Geet

1st.—Ananta Bhattacharjee (Consolation prize)

Lokageet

- 1st.—Anuj Dutta.
2nd.—Hemanta Dutta.
3rd.—Guna Baruah.

Bihu Geet

- 1st.—Nripen Borpujari.
2nd.—Chandra Gogoi.
3rd.—Ananta Bhatta.

Rabindra Sangeet

- 1st.—Miss Uma Gogoi.
2nd.—Anuj Dutta.

Tabla

- 1st.—Ajoy Khatoniar.
2nd.—Ananta Bhatta.

Guitar (Spanish)

- 1st.—Abdul Halim.
2nd.—Abdul Naim.
3rd.—Bijoyananda Bordoloi.

Guitar (Hawain)

- 1st.—Abdul Naim.
2nd.—Abdul Halim.
Bhabash Bordoloi (special prize)

Benjoo

- 1st.—Abdul Halim.
2nd.—Abdul Naim.
3rd.—Aftikaruddin Ahmed.

Modern Song

- 1st.—Rajen Gohain.
2nd.—Sahir Ahmed.
3rd.— {Basanta Bhatta.
 {Ananta Bhatta.

Group Song

- 1st.—Hemanta Dutta and his party.
2nd.—Ajoy Khatoniar and his party.
3rd.—Ranjit Baruah and his party.

Hushari

- 1st team:—Kanoi Satrabas.
2nd team:—Nirupama Kalita and her party
(Kanoi Girls' Hostel Party)

Report of the Gymnasim Secretary.

It is indeed a proud privilege on my part to write a few words as the Gymnasium Secretary of the students' union. I shall remember with gratitude those Kanoian friends of mine and honourable staff members who often lent me helping hands in discharging my duties during the tenure of my office.

During my period I tried my level best to make better the standard of the different events concerned. But I do not know how far I proved myself worthy of my duties entrusted to my humble self. So, I hoped to be excused for my omission and commission during the period. The *22nd Annual Gymnasium Festival* of the college commenced on 10th and 12th February 1967 and Mr. J. P. Deb and Mr. J. Sarmah were the judges of the competition.

I am very sorry to say that the Gymnasium section is somewhat neglected here. But, everybody should know that

the health is a most important part of a human life, —without a good health, no body can progress in the world. So it is my humble request to all my student friends and also to the staff to take care of their health.

Nextly I am requesting to the authority to arrange a Gymnasium Hall, where the interested friends can be trained regularly. We also require some more gymnastical instruments and a physical Instructor. Without an instructor and a Gymnasium Hall it is very difficult to show a good progress on the part of the Gymnastics. I again, on behalf of the students apeal to the authority concerned to look over this section. Hoping our new secretaries of this section must try for the same and will be successful.

In the conclusion of my report—, I offer my heartiest gratitude to Prof. G. B. L. Das (Prof-in-charge) Prof. G. Bora (adviser, Prof. N. Hussain, Prof. D. N. Baruah, Prof. B. Chowdhury, Prof. B. Chutia Mr. S. Gupta and Judges of the competition for their valuable suggestions and co-operations.

My loves and thanks go to Mr. Kanan Das. Mr. Arun Singh and Mr. Bidyut Chakraborty for their unselfish co-operations in all respects which greatly helped me in discharging my duties smoothly and properly.

Lastly wish you all good health and prosperous life.

yours ever.
Ashutosh Roy

The followings are the RESULTS of our Annual Gymnastic Competitions 1966-'67.

Mr. Kanoi for the year

Mr. Ranjit Dutta

Best Body

1. Mr. Ranjit Dutta
2. " Biman Dutta
3. " Bidyut Chakraborty

Most Mascular Man

1. Mr. Biman Dutta
2. " Ranjit Dutta
3. " Bidyut Chakraborty

Physical Feats

1. Mr. Bidyut Chakraborty
2. " K. Ahmed
3. " Biman Dutta

Asana

- 1 Mr. Bidyut Chakraborty
- 2 " Biman Dutta
- 3 " Ranjit Dutta

Weight Lifting.

Group A

1	Mr. Mrityunjoy Das,	Lifted	200 lbs
2	" Ranjit Dutta	"	190 "
3	" Rama Kanta Pegu	"	140 "

Group B

1	Mr. Bidyut Chakraborty,	Lifted	185 lbs
*2	" Babul Amonge	"	180 "
*3	" Biman Dutta	"	180 "

Group C

1	Mr. Basudeb Paul,	Lifted	155 lbs
2	" Sitesh Deb	"	145 "
3	" Manik Chakraborty	"	130 "

Dead Lift (Girls)

1	Miss Rukmini Gogoi,	Lifted	195 lbs
*2	" Bela Dutta	"	190 "
*3	" Arpana Handique	"	190 "

* 2nd and 3rd. according to Body Weight.

Report Of The General Secretary

All the very out set let me offer my heartfelt thanks to the students of Dibrugarh H. S. Kanoi College for giving me the opportunity of serving them as the General Secretary of the session 1966—67.

During my tenure I got every possible help not only from union members but also other fellow Kanoians. With the help and suggestions of the teachers, students and Asstt. General Secretary I performed the following functions during my tenure of office.

22nd Annual College Week—One of the most colourful functions highlighted by the literary, cultural and sports competitions, 22nd Annual College Week was celebrated from 9th Feb. 67 to 15th Feb. 67. The week was inaugurated by Dr B.R. Seth, the Honourable Vice-Chancellor of Dibrugarh University. After hoisting the college flag, he was given a guard of honour by the students of the college. The eminent litterateur of Assam, Padmashree Nalinibala Devi presided over the prize distribution meeting held on 15th Feb. 67. Sri L. P. Dutta Rector of the Dibrugarh University was kind enough to present in the meeting as the Chief Guest. The college week was ended by a music social with the eminent artistes of outside and college.

Parting Social—The parting social was held on 17th March '67 to bid farewell to the students of 3rd year, 2nd year and Pre-University students wishing them success in the final examinations. Dr. Prasanna Goswami, Inspector of Colleges, Dibrugarh University presided over the meeting.

Freshmen Social—The Freshmen Social of the college was solemnised on the 9th September 1967 under the presidentship of Sri S. C. Dutta, Principal of the College. Sri Paragdhara Chaliha, Principal of Sibsagar College was present as the Chief Guest of the function. In his valuable speech he expressed about the unemployment problem of Assam and the duties of the students, the young generation of India. Besides, Sri Chaliha, many scholars like Sri N. K. Baru, Principal of D. H. S. K. Commerce College and Sri B. K. Bhattacharjee, Principal of M. D. K. Girls' College were present in the meeting to advise and encourage the students.

Farewell to Principal Dr. J. R. Basu—I am sad to note that we had bid farewell to our honourable Principal Dr. J. R. Basu, who was the founder principal of the College and had long been serving in our College

as principal and resigned this year for joining the Gauhati University as the Head of the Department of Sanskrit. It was solemn assemblage and with full of dignity we bid farewell to Dr. Basu, wishing him success in life—who made a feeling lecture on his farewell, expressing his experiences as the Principal with the staff and the students of the Kanoi College. Vice-Principal Sri S. C. Dutta presided over this function,

Late H S. Kanoi— This year causing irreparable loss to our College as well as to the country, Padmashree Hanumanbox Surajmal Kanoi, the donor of our college breathed his last. We prayed to God Almighty to grant eternal peace to the departed great soul and recorded our deep sense of sorrow at the passing away of him.

Condoled—It was a sad thing that my first function as secretary was to condole the death of Sri Ambikagiri Raichoudhury, a great patriot, freedom fighter and an eminent poet and litterateur of Assam and advocate of Assamese learning and culture.

During my tenure of office, the world has lost several illustrious sons of hers, giving a big hock and making irreparable losses to humanity Mr. Harold Hault,

Prime-Minister of Australlia ; Dr. Rammonohar Lohia, a freedom-fighter and member of Parliament ; Cricketer C K. Naidu ; Assamese poet and litterateur Dayba Chandra Talukder ; Raghunath Choudhury and others death were to be considered as matter of grave sorrow to us.

Their farewell from us marked as an intense sorrow in our hearts.

Concluding Remarks—It was my proud privilege to carry on the functions with or without success. For my success, the credit goes to the student friends whose help and suggesstions always gave me incentive for work, and for any failure, I admit it to my fault.

I will be failing in my duty if I don't thank our Principal Sri S. C. Dutta for his kind and generous encouragement and suggesstions, which I have always received for maintaining my functions.

With these few words, I again like to offer my heartfelt thanks to the student friends and respected teachers and to conclude I crave indulgence of the students for my ommissions and commissions.

Long live H. S. Kanoi College.

Atul Chandra Sarmah.